

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra bohemistiky

Obohacování současné české slovní zásoby o anglicismy

Diplomová práce

Knihovna JU - PF

3 1 1 5 1 7 1 6 8 5

Autorka:

Petra Špišáková

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Milena Nosková

Odevzdání diplomové práce:

listopad 2005

OBSAH	
Prohlášení	4
Poděkování	5
Anotace	6
Annotation	7
Úvod	8
I. Slovní zásoba češtiny	10
II. Změny ve slovní zásobě	13
III. Přejímání slov z cizích jazyků	15
1. Přejatá slova podle původu	16
2. Slova cizího původu podle způsobu a míry přizpůsobení	17
3. Zapojování slov cizího původu do české slovní zásoby	19
IV. Tendence v současné české slovní zásobě	21
V. Čeština vs. Angličtina	23
1. Čeština	24
2. Angličtina	25
VI. Šíření anglicismů v češtině	26
VII. Anglicismy a proces jejich počešťování	28
VIII. Sportovní terminologie	31
1. Nepočeštěná sportovní terminologie	32
2. Anglicismy z oblasti sportu adaptované do češtiny	35
2.1 Zdvojené hlásky jsou zjednodušovány	35
2.2 Pravopis podle anglické výslovnosti	37
2.3 Pravopis podle špatné české výslovnosti	39
2.4 Kombinace české výslovnosti a anglického pravopisu	39
IX. Počítačová a internetová terminologie	45
1. Anglické výrazy v počítačové a internetové terminologii	45
2. Počeštěné výrazy	49
3. Zkratky a zkratková slova	49
X. Zábava a hudba	54
XI. Obchod a bankovníctví	63
XII. Anglicismy a moderní životní styl	71
1. Dopravní prostředky	71
2. Móda	75

3. Literatura	79
4. Televize	80
5. Reklama	82
6. Film	83
7. Pojmenování osob	84
8. Stravování	91
XIII. Hybridní složeniny	97
1. Složeniny se super-	97
2. Složeniny s hyper-	100
3. Složeniny s mega-	101
4. Složeniny se sexy-	102
XIV. Zastoupení anglicismů ve slovnících	103
Závěr	106
Prameny	108
Příloha	110

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci s názvem Obohacování současné české slovní zásoby o anglicismy vypracovala samostatně, a to na základě pramenů, které cituji a uvádím v přiložené bibliografii, vlastních zjištění a pokynů vedoucí diplomové práce.

Epinková

V Českých Budějovicích 17. 10. 2005

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat všem, kteří mi pomohli s vypracováním této diplomové práce. Zvláště bych chtěla poděkovat PhDr. Mileně Noskové za odborné vedení, průběžné konzultace a věcné připomínky při psaní diplomové práce.

Anotace

Diplomová práce je sestavena ze dvou částí – teoretické a praktické.

Hlavním cílem této práce je představit současnou slovní zásobu z hlediska jejího obohacování o výrazy z angličtiny. Teoretická část popisuje slovní zásobu jako celek, bližší pozornost je věnována způsobům jejího obohacování.

Praktická část vychází z analýzy článků deníků a časopisů s celostátním působením. Excerpovaný materiál posloužil jako základ ukázek slov, o které byly oblasti lidské činnosti v posledních desetiletích nejvíce obohaceny. Nastíněna je i míra jejich začlenění do českého lexika.

Závěr diplomové práce je věnován zastoupení anglicismů ve vybraných slovnících, konkrétně pod náhodně vybraným písmenem „D“.

Annotation

The dissertation consists of two parts – theoretical and practical.

The theoretical part deals with Czech vocabulary as a whole. It describes different levels in the system of words, such as slang, dialect, etc. However, this part focuses on the way Czech vocabulary is extended by new words. Czech linguists are agreed on four main means of extension of the vocabulary: derivation, composing, shortening and borrowing. Although the Czech language has been influenced by many other languages, necessarily not only European ones, it has been shown by some studies that it is English which has the major impact on it.

Sport, economy, business, technology, music, fashion – these areas of life have been influenced by English most extensively. Words such as "play off, credit card (in Czech translation), SMS, blues and look" have become an inseparable part of Czech vocabulary. The key objective of this part is to show transformations of the original English words – in pronunciation and spelling – under the influence of the Czech language.

The last part of the dissertation is devoted to the frequency of anglicisms in Czech dictionaries.

Úvod

Název této práce zní: Obohacování současné české slovní zásoby o anglicismy. Toto téma jsem zvolila, protože jsem tak mohla propojit aprobační obory, kterými se zabývám, tedy český a anglický jazyk.

Jak vyplývá z názvu diplomové práce, cílem je představit, jak se v posledních letech rozšířila česká slovní zásoba o slova pocházející z angličtiny. Právě tento jazyk se v současnosti považuje za světový jazyk číslo jedna, který neovlivňuje pouze češtinu, ale působí i na další jazyky světa. Pro příklad nemusíme chodit příliš daleko, stačí se podívat na stav dnešní němčiny, která se vlivům angličtiny příliš nebrání.

Po formální stránce je práce rozdělena do dvou částí. Teoretická část pojednává o české slovní zásobě jako celku a o jejím vývoji, představuje její jednotlivé vrstvy a změny, ke kterým v rámci českého lexika dochází. Větší prostor je věnován obohacování české slovní zásoby, s největším důrazem na přejímání cizích prvků. Další část se zabývá vlivem angličtiny na český jazyk a uplatňováním anglicismů v českém slovníku.

Praktická část diplomové práce čerpá z nashromážděného materiálu, a to z novinových článků a z článků pocházejících z různých časopisů a magazínů (např. Mladá fronta Dnes, Hospodářské noviny, Reflex, Týden ad.). Excerpce anglicismů byla prováděna v průběhu posledních osmi měsíců (od září 2004 do dubna 2005)¹⁾. Výrazů bylo nasbíráno přes 600, přičemž se jednalo jak o slova, která se již stala běžnou součástí české slovní zásoby, tak o slova, která nebyla ještě kodifikovaná, neobjevila se proto ani ve slovnících českého jazyka. V některých případech byly nalezeny i okazionalismy, příležitostné novotvary.

Hlavním záměrem této části je ukázat, jaké oblasti a obory zasahuje angličtina nejvíc. Navíc se snaží popsat míru počestění, přizpůsobení českému jazykovému systému, tedy jak se mění, nebo nemění pravopis jednotlivých výrazů, také s ohledem k některým novinám a časopisům. V závěru práce jsou porovnávány slovníky popisující slovní zásobu. Toto porovnání má ukázat vzrůstající počet anglicismů v současném lexiku. Jelikož v poslední době, myslí se tím období po roce 1989, je pro českou slovní zásobu charakteristický příliv nových slov, musejí vznikat stále nové a nové slovníky, příkladem mohou být dva díly slovníků obsahující neologismy. Za neologismy v češtině se dnes považují zejména slova přicházející z angličtiny.

K přejímání slov z angličtiny se váže řada zajímavého, hodný pozornosti je např. původ některých anglicismů. Okrajově, u těch nejpozoruhodnějších, bude proto zmíněna i jejich

1) Několik zajímavých anglicismů je i staršího data.

etymologie. Navíc bude přiložena ukázka internetové mluvy, která čerpá výhradně z anglického jazyka. Je až s podivem, kam se posunul způsob komunikování a psaní v posledních padesáti letech, zejména v posledním čtvrtstoletí.

Práce se opírá především o publikace, které vycházely v druhé polovině minulého století. Problematice anglicismů tam nebyl věnován příliš velký prostor, což bylo samozřejmě dáno tehdejší politickou situací. Z novějších jazykových příruček byly použity Příruční mluvnice češtiny (2000) a Český jazyk na přelomu tisíciletí (1997). Články obsažené v druhé jmenované knize se staly hlavním zdrojem informací, zvláště pak ty od Ivany Bozděchové, která se anglicismy a jejich začleňováním do české slovní zásoby zabývala.

I. Slovní zásoba češtiny

Slovní zásoba jakéhokoli jazyka je definována jako repertoár, respektive množství slov v jazyku, v povědomí mluvčího. Jazyk, označovaný jako společenský jev, se spolu se společností i vyvíjí. Každá nová skutečnost, pokud se o ní má komunikovat, musí být pojmenována. Nejrychleji se tak proměňuje právě slovní zásoba. Méně se mění např. gramatická výstavba jazyka.

Slovní zásoba se proměňuje neustále – některé lexikální jednotky zanikají nebo mění svůj význam, vznikají slova nová, a to např. skládáním (kompozicí) a odvozováním (derivací), jazyk si vypomáhá i výpůjčkami z jiných jazyků – je proto velmi obtížné stanovit přesný počet slov, který se ve slovní zásobě nachází. Přibližnou představu o slovní zásobě podávají výkladové slovníky.

Vedle základní slovní zásoby, tedy slov užívaných nejčastěji a slov společných velké části projevů, se řadí tzv. individuální slovní zásoba. Rozlišuje se aktivní slovní zásoba a pasivní individuální slovní zásoba. Slova, kterých skutečně užíváme v psaných a mluvených projevech, jsou označována jako aktivní slovní zásoba. Je důležitá především při studiu cizích jazyků, a proto se didaktikové a jazykovědci pokoušejí určit takový počet slov, tzv. lexikální standard (Hauser, 1980), který by umožnil dorozumívání v běžném společenském styku.²⁾ Slovní zásoba, které mluvčí pouze rozumějí (alespoň orientačně) a kterou aktivně neužívají, se označuje jako pasivní slovní zásoba. Podle údajů Encyklopedie Diderot (1999) je slovní zásoba průměrně vzdělaného Evropana asi 50 000 slov.

Slovní zásoba je vnitřně diferenciovaná na jádro, základní slovní fond, a ostatní proměnlivou slovní zásobu, periferii. Hranice mezi oběma částmi je poměrně pružná, může tak docházet k přesunu slov z jedné vrstvy do druhé.

Stabilní jádro slovní zásoby obsahuje slova vývojově starší. Jedná se o jednotky, které pojmenovávají nejdůležitější skutečnosti běžného života. Patří mezi ně slova původní (neodvozená), sémanticky základní, stylově neutrální, slova slovo tvorně produktivní a slova gramatická. Lexikální jednotky jsou v jádru charakterizovány původem, trvalostí, strukturou, významem a užíváním (Hauser, 1980).

Slova, která tvoří jádro slovní zásoby, se stala nepostradatelnými pro komunikaci a běžné dorozumívání. Přemysl Hauser ve své publikaci *Nauka o slovní zásobě* (1980)

2) Pro prvotní potřebu cizinců jsou vytvářeny tzv. základní jazyky, které slouží praktickým účelům dorozumět se. Mezi nejstarší patří Basic English C. K. Ogdena obsahující 850 slov. Většinu slovní zásoby tohoto jazyka tvoří substantiva (400), dále bylo ustanoveno sto adjektiv, stejně početná jsou i slovesa. Základní jazyky byly vytvořeny i ve francouzštině (François fundamental) a v němčině (Grunddeutsch).

rozděluje lexikální jednotky jádra podle původu do pěti skupin:

- a) slova prajazyková – tato slova jsou doložena ve většině indoevropských jazyků, př. matka, bratr, syn apod.
- b) slova praslovanská nebo jen západoslovanská, př. pole, řeka, pšenice ...
- c) slova pračeská, př. hejno, nádoba, obloha ...
- d) slova přejatá z jiných jazyků ve staré době a zdomácnělá, př. třída, škola, papír ...
- e) slova přejatá a později vzniklá, př. vzduch, noviny ...

Z hlediska struktury slova je jádro slovní zásoby tvořeno slovy nemotivovanými, která umožňují další slovotvorné postupy a tvoření (odvozování a skládání).

V jádru slovní zásoby se nacházejí slova pojmenovávající příbuzenské vztahy, obydlí a jeho části, zvířata, rostliny, přírodní skutečnosti (př. země, slunce, řeka apod.), lidské výrobky – nástroje, oděvy, potřeby a jídlo, nejdůležitější děje a základní vztahy prostorové a časové.

Počet slov v jádru slovní zásoby je poměrně nízký, představuje jen malý díl slovní zásoby. Frekvence jejich užívání je naopak velmi vysoká a zabírá asi 90 % celkového počtu užívaných slov. Větší složku, z hlediska zastoupení, tvoří tzv. proměnlivá slovní zásoba. Do periferie slovní zásoby, která je charakteristická svou proměnlivostí a pohyblivostí, byla postupně včleněna slova knižní, poetismy, archaismy, neologismy, slova expresivní, zkratková slova a slova cizího původu s menší frekvencí užívání.

Na slovní zásobu může být nahlíženo z různých úhlů pohledu a dělení. Národní slovní zásoba je útvar mnohvrstevný. Za reprezentativní část slovní zásoby se považuje jazyk spisovný, do něhož náleží zejména slova neutrální, bez citového zabarvení, a slova se specifickým příznakem, který se vyznačuje časovou platností nebo funkčně-stylovou přináležitostí (Příruční mluvnice češtiny, 2000). Spisovný jazyk by měl plnit několik významných funkcí. Především by měl být jednotný pro všechny členy národa, měl by sloužit jejich dorozumívání a podporovat vědomí sounáležitosti. Spisovný jazyk, uplatňující se především v písemných projevech, proto také spisovný jazyk, se charakterizuje jako mnohem abstraktnější a mnohem složitější v porovnání s jazykem nespisovným, který je na druhou stranu citovější. V porovnání s nespisovným jazykem je spisovná čeština konzervativnější, tudíž i méně podléhá změnám.

Protipól spisovnému jazyku, jak už bylo naznačeno, tvoří jazyk nespisovný. Tato vrstva slovní zásoby „zastřešuje“ nářečí, nadnářečí (interdialekty) a obecnou češtinu, tedy slova,

jejichž užívání je omezeno místně. Kromě dialektismů, regionalismů a etnografismů se k nespisovné vrstvě jazyka řadí i výrazy patřící ke slovní zásobě vymezené sociálně. Jedná se o slang, soubor slov a frází užívaných skupinou lidí, kteří mají společný zájem. Mluva společensky izolovaných lidí se nazývá argot, soubor termínů a frází užívaných lidmi, kteří vykonávají stejné zaměstnání, se tradičně označuje jako profesní mluva.

Na periferii lexikálního systému se vydělily ještě další dvě příznakové vrstvy slovní zásoby. Jsou to slova, která postupně mizí z povědomí uživatelů, a slova, která naopak do slovní zásoby teprve pronikají. K slovům pomalu se vytrácejícím ze slovníků a ustupujícím jiným pojmenováním, patří archaismy. Dnes se užívají například jako stylistická synonyma. Pojmenování zaniklých historických skutečností se označují pojmem historismy. Neologismy, nová slova ve slovní zásobě, mohou příznak novosti časem ztrácet, a to v důsledku větší míry užívání těchto výrazů. Začleňování do jádra slovní zásoby je však proces poměrně dlouhý, některé neologismy proto v jazyce nezakotví vůbec a zaniknou. V současné době tvoří většinu neologismů slova přejatá z cizích jazyků, především z angličtiny.

II. Změny ve slovní zásobě

Jak už bylo uvedeno dříve, slovní zásoba je v neustálém pohybu a ze všech jazykových vrstev podléhá největším změnám. Příruční mluvnice češtiny (2000) uvádí tři nejvýznamnější faktory ovlivňující vývoj slovní zásoby.

Faktory mimojazykové jsou spojeny s historickými změnami ve společnosti a v přírodě. Z jazyka se např. vytrácejí pojmenování jevů zanikajících a zároveň se vytvářejí pojmenování pro úplně nové skutečnosti. K obohacování slovníku o nově se konstituující pojmy přispívá i rozvoj lidského poznání a myšlení. Tyto změny jsou způsobeny faktory, které se označují jako psychologické. Třetí skupinu faktorů tvoří prostředky jazykové. Vývoj lexikálních jednotek je po stránce významové i formální ovlivňován jejich postavením v proměňujícím se jazykovém systému.

Slovní zásoba může být obohacena několika způsoby. Zatímco středoškolská učebnice českého jazyka (Český jazyk pro střední školy, 1995) zmiňuje čtyři základní tendence ve vývoji slovní zásoby, Česká mluvnice (1981) definuje šest způsobů rozšiřování lexika. Časově nejmladší publikace – Příruční mluvnice češtiny (2000) – nabízí pět možností, jak rozšířit slovní zásobu o nové výrazy. Jde o tvoření nových slov, a to odvozováním (derivací), skládáním (kompozicí) a zkracováním (abreviací). U slov však může docházet i ke změně významu, popř. jsou slova obohacena o významy nové. V tomto případě hovoříme o významových změnách slov. V souvislosti s těmito změnami se uvádí i tzv. sémantické tvoření lexikálních jednotek, při němž dochází k rozšiřování významů již existujících slov. Děje se tak prostřednictvím metafory a metonymie. Za zvláštní případy metaforického a metonymického tvoření se považuje rozšiřování a zužování významu, dále abstrakce (konkrétní pojmenování nabývá abstraktního významu, př. jádro problému), nebo naopak konkretizace (abstraktum se stává konkrétem, př. kupovat hlouposti).

Dalším způsobem rozšiřování slovní zásoby je podle Příruční mluvnice češtiny (2000) vznik ustálených slovních spojení v potřebném novém významu. Někdy se takové víceslovné pojmenování (většinou dvouslovné) mění v pojmenování jednoslovné, které je odvozené z části sousloví. Nejčastěji to bývá z části přívlastkové, např. z diplomové práce získáme diplomku, z dvouslovného pojmenování ale může zůstat jen zpodstatnělý přívlastek, jako se to stalo např. ve slově šampaňské, jehož plné znění je šampaňské víno.

Slovní zásoba je systém otevřený, který nové jednotky nejenom přijímá, ale o některá slova i přichází. Tento jev nastává především proto, že označované skutečnosti přestávají existovat a mizí potřeba jejich pojmenování užívat. Slova vztahující se k zaniklým reáliím

se však nadále mohou v mluveném a psaném komunikátu vyskytovat, a to jako součást frazeologických spojení. Slovo ze slovní zásoby nemusí vymizet úplně, někdy může být jen vytěsněno v důsledku konkurence s ostatními výrazy, které mají stejný význam.

Jazyk tvoří nová pojmenování buď z vlastních zdrojů, nebo si vypomáhá přijímáním lexikálních jednotek z cizích jazyků. Tento způsob obohacování slovní zásoby se v češtině uplatňoval už od nejstarších období a není tomu jinak ani v současnosti. Zatímco zpočátku se jednalo o slova z latiny, řečtiny a němčiny, v dnešní době se do českého lexika dostávají v největší míře slova mezinárodní.

Bohuslav Havránek v České mluvnici (1981) jako zvláštní způsob rozšiřování slovní zásoby zmiňuje překládání cizích slov do češtiny. Jako příklad uvádí slovo mrakodrap, které má svůj původ v anglickém slově skyscraper.

Současná slovní zásoba se nejvíce rozrůstá o slova přejatá. Výrazy cizojazyčného původu jsou přejímána zejména z důvodů politických a ekonomických. Navíc je toto rozšiřování podpořeno kulturními kontakty mezi různými jazykovými společenstvími. V případě českého jazyka se jedná o kontakt se západním světem, v České lexikologii (1985) je tento prostor definován jako západoevropsko-americký subareál. Většinu slov proto tvoří lexikální jednotky, které mají svůj původ v angličtině.

III. Přejímání slov z cizích jazyků

Největší část české slovní zásoby tvoří slova domácího původu, tedy slova, která byla přejata z praslovanštiny nebo která vznikla v domácím prostředí. Velmi významnou složkou v každém jazyku jsou však i výrazy přejaté z cizích jazyků. Cizí vlivy se nejvíce projevují v terminologii. V poslední době se užívání slov cizího původu, zejména těch z anglosaského prostředí, stalo módní záležitostí.

Ve starých dobách se do spisovné češtiny přejímalo nejvíce slov z latiny, stejně jako do většiny tzv. kulturních jazyků. Prostřednictvím latiny byl český jazyk obohacen o slova z oblasti vzdělání a školství (př. škola, tabule apod.). Latina, která poskytla české slovní zásobě i slova z náboženského prostředí (př. kostel, mše ...), se dnes stále užívá, i když už jen pasivně, v přírodních vědách, zejm. v botanice a zoologii. Významným zdrojem slov se pro češtinu stala němčina. Důvodem byla územní blízkost českého a německého jazyka, němčina navíc často zprostředkovávala přejímání slov z jiných jazyků. Z němčiny pocházely výrazy související s feudálním řádem (př. říše, turnaj ...) a s prostředím města (př. rynk, rada ...). Německý jazyk přispěl i do nespisovné vrstvy české slovní zásoby. Jednalo se o slova vztahující se k různým povoláním a řemeslům (př. lajsnout, handlovat apod.). Latina se v podobě přejatých slov objevila v češtině opět v období humanismu (př. autor, akademie ...). Humanisté, podle hesla „ad fontes“ (k pramenům), položili základ vědeckého poznání a podnítili rozvoj řady disciplín. Do češtiny se v té době dostaly například odborné názvy lékařské (př. puls, katar ...) a právnické (př. apelace, mandát apod.).

Slovanské jazyky propůjčily českému jazyku mnoho slov v období národního obrození. Toto přejímání bylo záměrné a pomáhalo vybudovat české odborné názvosloví oborů humanitních a přírodovědných (Hauser, 1980). Jazyky, jako např. ruština a polština, se podílely na vzniku českého básnického vyjadřování. Z polštiny pocházejí slova okres, báje, otvor ad., z ruštiny přídavné jméno chrabý a podstatná jména příroda a vzduch. Do české slovní zásoby přispěla i srbochorvatština (př. junák, snacha apod.) a slovenština (př. zbojník ...).

Česká slovní zásoba obsahuje řadu výpůjček i z ostatních evropských jazyků. Francouzské výrazy, které pevně zakotvily v českém lexiku, jsou úzce spjaty s módou (př. baret, blůza ...), italština obohatila český slovník o hudební názvosloví a angličtina je spojena se sportovní terminologií a dnes také s výrazy užívanými v souvislosti s počítači.

Český jazyk přejímal i slova z exotických jazyků, příkladem jsou arabština (př. káva),

turečtina (př. klobouk, jogurt atd.), hindština (př. jóga), čínština a indiánské jazyky (př. sqaw a potlach). Tyto lexikální jednotky se nepřejímaly přímo, dostávaly se k nám prostřednictvím obchodnických národů – ve starověku díky Řekům, ve středověku přes arabštinu (ta přinesla slova indická a perská), poté přes italštinu.

Období kolonizace se výrazně podepsalo na obohacování české slovní zásoby. Novodobé kolonie vznikaly od konce 15. století. Postupně byla evropskými mocnostmi ovládána zámořská teritoria. Mezi největší kolonizátory patřili Portugalci, kteří přiváželi nová slova pojmenovávající nové skutečnosti z Indie, Španělé v Americe objevili výrazy jako čokoláda a kakao. Holanďané měli své kolonie v Asii, odtud pochází slovo bambus, a díky Angličanům máme dnes slova džungle a punč.

1. Přejatá slova podle původu

Jak už bylo naznačeno v předcházejícím textu, čeština při potřebě pojmenovávat nové skutečnosti čerpala z mnoha zdrojů, mnoha jazyků, a to nejen evropských. Fenomémem posledních let se stalo přejímání slov pro odborné vyjadřování. Nejčastěji se jedná o slova mezinárodní, která jsou společná většině kulturních jazyků. Vladimír Šmilauer v *Nauce o českém jazyce* (1972) však upozorňuje na to, že mezinárodnost určitého výrazu neznamena automatický „vstup“ do jazyka, maďarština a islandština jsou toho důkazem. V těchto jazycích purismus, tj. snaha o udržení čistoty jazyka, projevující se odmítáním prostředků z cizích jazyků, vytěsnil i slova zcela mezinárodní.

Mezinárodní slova můžeme rozdělit do tří skupin, a to podle jejich původu. První velkou skupinu tvoří slova tzv. nadnárodní, která byla přejímána v různých obdobích, z různých míst a jsou pro tato období a místa charakteristická (Filipec, Čermák, 1985). Nejvíce z nich bylo přejato z latiny a řečtiny. Gigant, stadión a legie jsou slova vztahující se k období antiky, z křesťanské doby zase pocházejí výrazy jako anděl a misionář. Přestože se latinské a řecké vlivy uplatňovaly i nadále, dokladem je období humanismu, prostředníky pro příjem některých výrazů se staly i jiné jazyky. Slovo kříž je v české slovní zásobě díky románským jazykům, němčině vděčíme za pojmenování fara a biskup.

Charakteru internacionalismů dnes nabývají i slova, která jsou přejímána z jednotlivých národních jazyků. Italština obohatila slovník mnoha jazyků o hudební terminologii, vojenské výrazy mají svůj původ ve francouzštině a sportovní terminologie a jazyk výpočetní techniky čerpají z angličtiny.

Latina a řečtina hrají významnou roli i ve třetí skupině internacionalismů. Z latinských a

řeckých kořenů totiž můžeme dále tvořit slova umělá (př. automobil, biatlon ...).

Mnohá slova, která se postupně stala slovy mezinárodními, mají svůj původ ve vlastních jménech. Tento způsob pojmenování, kdy jsou slova tvořena z vlastních jmen, je typický pro všechny jazyky. V nauce o českém jazyce (1972) je jako český příklad uveden výraz švejkovina. Těžko si však představit užívání tohoto slova v širším kontextu. Musí proto nejdříve vzniknout dohoda o užívání vlastního jména pro určitou věc či skutečnost. Za mezinárodní slova jsou považována jména fyzikálních jednotek nesoucí jména významných fyziků (př. volt nese jméno podle italského fyzika A. Volty), naproti tomu chemické prvky byly pojmenovávány různě. Podle jména země bylo označeno polonium, uranium dostalo své pojmenování podle planety sluneční soustavy, lutetium v překladu znamená pařížský a curium vděčí za své jméno Marii Curiové-Skłodowské, významné chemičce a fyzičce polského původu.

K mezinárodním slovům se řadí i slova vázaná na jisté místní a časové prostředí. K místu se např. vztahuje výraz pampa, kterým se pojmenovávají rozsáhlé stepi v jižní Americe, tundra, tedy rovina bez lesů, porostlá mechem a lišejníkem, je typická pro severní Asii a severní Ameriku. Označení ghibellin má časovou platnost. V minulosti, konkrétně v období středověku, se jím označoval stoupenec císařské strany, který bojoval proti straně papežské.

Kromě toho se definují internacionální morfémy, mezi které patří některé přípony (př. -ismus), předpony (př. de-) a kořeny slov (př. -social-). V České lexikologii (1985) se autoři rozepisují ještě o internacionálních frazémech. Jde přitom o kalky, doslovné překlady z cizích jazyků, např. jablko sváru (angl. the apple of discord).

2. Slova cizího původu podle způsobu a míry přizpůsobení

Český jazyk umožňuje cizím výrazům co možná největší začlenění do domácího jazykového systému, a to po stránce hláskoslovné a morfologické (Příruční mluvnice češtiny, 2000). Slova se podle míry přizpůsobení českému prostředí rozdělují do několika typů. Základní jazykové příručky se v podstatě shodují v tom, jakými způsoby může být cizí slovo včleněno do české slovní zásoby. Pracují přitom se škálou: zcela nepřizpůsobené – zcela přizpůsobené slovo.

Slova a slovní spojení, která si ponechávají původní pravopis a většinou také původní výslovnost, se nazývají slova citátová. Charakteristické je pro ně to, že nepřejímají české koncovky. Mezi citátová slova patří právní termíny (př. ex offio, corpus delicti ...), ustálené

formule a konverzační obraty (př. faux pas a pardon) a různé charakterizační výrazy (př. comandos, yankee apod.). Přemysl Hauser v Nauce o českém jazyce (1980) připomíná, že slova citátová jsou vždy stylisticky příznaková, neboť slouží intelektualizaci projevu. Tyto výrazy jsou však někdy ve vyjadřování nadbytečné.

Na přechodu mezi slovy citátovými a v jazyce plně zdomácnělými jsou lexikální jednotky částečně přizpůsobené. Jedná se o výrazy pocíťované jako cizí, ale po stránce formální, především pravopisné, často kolísají (př. marketink a marketing).

Slova zdomácnělá se přizpůsobila české slovní zásobě natolik, že si jejich cizí původ často ani neuvedomíme, a to díky jejich formě, hláskové stavbě a mluvnickém zařazení. Z původně latinského slova castellum vzniklo české slovo kostel, z italského posta jsme získali poštu.

Na míře zdomácnění slova v české slovní zásobě se podepisuje stáří jeho příjmu. Slova přejatá před mnoha stoletími se dnes řadí mezi slova zcela zdomácnělá. Naopak výrazy, adaptovány do českého lexikálního systému v nedávné době, se přizpůsobit ještě nestačily. Lexikální jednotky, které můžeme považovat za zdomácnělé, patří k jádru slovní zásoby. Do centra se dostávaly v průběhu vývoje češtiny od nejstarších dob.

Za zvláštní způsob přejímání slov z cizích jazyků se považuje tzv. kalkování. Příruční mluvnice češtiny (2000) tento proces definuje následovně: „přesné napodobení cizího vzoru s využitím domácích jazykových prostředků“. Dále dělí kalky na tři druhy. Stejně třídění nabízí i Čermák s Filipcem v České lexikologii (1985). Slovo tvorné kalky vznikají překladem jednotlivých slovo tvorných částí, ze kterých se slovo skládá (př. překladem z latinského slova subscribere vzniklo české sloveso podepsat). Pokud dojde k překladu celého frazému, např. Ende machen, tj. udělat něčemu konec, mluvíme o frazeologických kalcích. Třetím typem doslovných překladů jsou kalky sémantické, u nichž na základě cizího vzoru dochází k přijetí nového významu.

V jazyce se objevují i tzv. polokalky (Šmilauer, 1972). Slova z cizích jazyků byla v tomto případě přeložena jen „částečně“. Zatímco totiž srozumitelná část výrazu byla přeložena, nesrozumitelná, nejasná, část ve slově zůstala, např. Wurf-zabel = vrh-cáby.

Častým jevem v některých jazycích je obohacování slovní zásoby o výrazy tvořené ze zdrojů domácích a cizích. Tyto lexikální jednotky se označují jako slova hybridní. I český jazyk může nabídnout řadu slov vytvořených tímto způsobem, např. fotobuňka, elektroléčba apod.

Zvláštními způsoby přejímání jsou dvojité přejetí a zpětné přejetí. V prvním případě se

do češtiny dostávalo dvě i více slov, která měla stejný pramen. Tato slova byla přejímána v různých dobách, jejich význam a forma jsou také odlišné. Příkladem může být latinské slovo *camera*, které má v češtině dvojí podobu: *komora* a *kamera* (Hauser, 1980). V druhém případě slovo proniká do jiného jazyka, aby se později vrátilo ve změněné podobě a s jiným významem. Zpětné přijetí nějakého výrazu není v češtině tak časté, a přesto může nabídnout zástupce i tohoto způsobu obohacování slovní zásoby. V Nauce o slovní zásobě (1980) se jako příklad uvádí slovo *pišťala* (znamenající střelnou zbraň), které se dostalo do Francie a vrátilo se jako *pistole* (franc. *Pistolet*).

3. Zapojování slov cizího původu do české slovní zásoby

Slova cizího původu se při přejímání do českého lexikálního systému nejprve začleňují mezi prvky jeho periferie. Až později, po větší rozšířenosti a delším působení v jazyce, se slovo může dostat do centra slovní zásoby. Přejímání do jádra slovní zásoby se projevuje různými změnami, nejvíce jsou viditelné v rovině hláskové, tvaroslovné a slovotvorné. Jak uvádí Vladimír Šmilauer, ne všechna slova podléhají stejným změnám – nemění se slova citátová, málo se mění i slova vázaná na jisté prostředí. Největší změny se týkají slov zdomácnělých, příliš se naopak nemění slova mezinárodní. Přejímky z cizích jazyků se v češtině přizvukují českým způsobem, původní přízvuk si ponechávají pouze slova citátová.

Míra zdomácnění a přizpůsobení českému jazyku se projevuje zejména na pravopisu přejatých slov. Pravidla českého pravopisu (1993) této problematice věnují značný prostor. Říká se v nich, že „slova užívaná zřídka a úzce odborná se píší původním pravopisem“. V praxi to znamená, že si drží pravopis jazyka, ze kterého byla přejata. Mezi tato slova se podle českých pravidel řadí slova omezená na určitý okruh uživatelů, slova úzce odborná a knižní a slova označující skutečnosti, které se týkají pouze cizích zemí, dále slova podržující si vztah k zemím svého původu. Slova vztahující se k cizímu prostředí pojmenovávají kupříkladu zahraniční měny (př. *pesos*, *dolar* ...), zbraně (př. *bumerang*, *tomahavk* ...), přibytky (př. *iglú*), tituly a postavení (př. *sir*, *lord*, *madam*, *lady* ...). Českému pravopisnému systému se nepřizpůsobují ani slova, která sice už částečně zdomácněla, ale u nichž se výslovnost a psaná podoba výrazně liší. Většinu z nich tvoří slova přejatá z francouzštiny a angličtiny. Jelikož proces začleňování do české slovní zásoby je postupný, mohou se některé výrazy psát dvojím způsobem, př. *ranvej* i *runway*.

Podle zásad českého pravopisu se píší slova, která se stala běžnou součástí české slovní zásoby, a také odborné výrazy, širší veřejnosti víceméně známé. Určující pro psaní těchto

slov je pak často jejich výslovnost. Jak se českému pravopisu přizpůsobují anglické výrazy, bude přiblíženo podrobněji v další části práce.

IV. Tendence v současné české slovní zásobě

Významným mezníkem se pro dnešní společnost stal rok 1989. Po sepsání petice s názvem Několik vět, kterou podepsalo asi 40 000 lidí požadujících změnu politického ovzduší v zemi, směřovalo vše k listopadu 1989. Nejdříve nastaly zásadní politické změny v Polsku, Maďarsku a ve východním Německu, později se k nim připojilo i Československo. Ve všech těchto a dalších zemích padl po dlouhých letech komunistický režim.

Postupně byly naplňovány požadavky signatářů Několika vět, kteří chtěli vytvořit úplně nové klima ve společnosti. K tomu mělo vést okamžité propuštění všech politických vězňů, nadále neměla být omezována možnost a hlavně právo shromažďovat se, zrušena měla být cenzura a měla být odstartovaná diskuze týkající se padesátých let, Pražského jara, invaze pěti států Varšavské smlouvy a následné normalizace.

Po pádu komunistické režimu byla politická moc předána do rukou opozičních sil, které v krátké době zcela přeměnily politický systém i celou společnost. Tento historický předěl se výrazně podepsal i na českém jazyce, konkrétně na jeho slovní zásobě. Dokladem nových tendencí v lexiku je nárůst neologismů.

Česká republika se posupně začala vyčleňovat z mezinárodní izolace, v níž uvízla na padesát let, a odstartovala spolupráci se západním světem. Vzory se pro ni staly země podporující politiku tržního hospodářství, ochranu lidských práv a svobod, rozvoj vzdělávání apod. V Evropě takovými státy byly, a jsou, Francie, Německo a Anglie, v zámoří pak Spojené státy americké. Přestože Česká republika vstoupila do této společnosti s mnohaletým zpožděním, brzy začala i ona přijímat výdobytky západního světa, což se projevilo mimo jiné na adaptaci rychlému způsobu života a na přijímání nových technologických vymožeností. Nejen rozvoj vědy a techniky měl velký vliv na novodobou českou společnost. Svou roli sehrála i masmédia, která na jedné straně napomáhají šíření informací, ale na druhé straně jsou považována za nástroj všeobecné manipulace a příčinu otupování lidských smyslů a myšlenek. Masmédia, prostřednictvím šíření informací, přispívají k rozšiřování slovní zásoby. Nová slova přejatá z cizích jazyků, která se objevila na stránkách novin nebo byla vyřčena na televizních obrazovkách, se velmi často dostávají z periferie lexika do jeho centra. Přestože se jedná i o slova z oblasti ekonomie a výpočetní techniky stávají se součástí běžné slovní zásoby.

Nejvýznamnější vliv na českou slovní zásobu mají přejímky z angličtiny. Setkáváme se s nimi v psaných i mluvených komunikátech, jejich užívání je v současnosti však i módní

záležitostí, a to zejména u mladých lidí. Některé prvky z angličtiny se sice do české slovní zásoby dostávaly už v období vlády totalitní moci, jejich obrovský nárůst je ale pozorovatelný především po listopadových událostech 1989. S anglicismy je spojena sportovní terminologie, počítačová technika, hudba, móda a reklama.

Někdy jsou slova z angličtiny přejímána nadbytečně. Dochází k tomu pod vlivem reklamy, ať skryté či zjevné, a také snahou komunikovat „učeně“. V nedávné době se v pořadu České televize Události, komentáře vedla diskuze nad tím, zda není čeština postupně pohlcována angličtinou. Hosté této debaty, lingvista a jazykový poradce ČT a ředitel Ústavu pro jazyk český, se o budoucnost českého jazyka v tomto směru neobávají. Spolu s Petrem Sgallem se však shodli na tom, že nadbytečnost anglicismů v češtině je alarmující. Za zcela zbytečné označili přejímání výrazů, které mají své české ekvivalenty.

V. Čeština vs. Angličtina

Ve světě se mluví několika tisíci jazyky. Odhaduje se, že jich je kolem tří tisíc, někteří mluví až o pěti tisících. Počet světových jazyků je velmi těžké určit, protože zejména u jazyků černošských a indiánských kmenů je sotva možné rozlišit, co je samostatný jazyk a co jen nářečí. Navíc některé jazyky nebyly ještě vůbec popsány. Příbuzné jazyky tvoří tzv. jazykové rodiny.

Předpokládá se, že tyto jazyky se vytvořily z jednoho jazykového základu. Srovnají-li se slova některých evropských jazyků, jsou vidět nápadné shody. Podobnosti jsou patrné např. v pojmenování příbuzenských vztahů:

česky	rusky	polsky	něm.	angl.	franc.	ital.	lat.
matka	mat'	matka	Mutter	mother	mère	madre	mater
bratr	brat	brat	Bruder	brother	frère	fratello	frater

Tato skupina se běžně označuje jako indoevropská, protože příbuznost je viditelná jak u jazyků evropských, tak indických. Jedná se o vůbec nejrozšířenější jazykovou rodinu na světě, jazyky z této skupiny mluví asi 2 miliardy osob. Indoevropský jazyk nebyl zřejmě nikdy zcela jednotný, prošel dlouhým vývojem a na velkém území se ještě více rozrůžňoval, rozpadal se na nářečí, která se dále postupně od sebe oddalovala a dále štěpila.

Indoevropská jazyková rodina se dělí do několika skupin, z nichž nejvýznamnější jsou:

1. jazyky indoíránské – patří sem indické jazyky (př. hindština, urdština, bengálština, nepálština, cikánština aj.) a íránské jazyky (př. perština, kurdština ad.)
2. jazyky helénské – řadí se sem stará a nová řečtina
3. jazyky italické – nejvýznamnějším italickým jazykem je latina, ze které se vyvinuly románské jazyky
4. jazyky keltské – z těchto jazyků se zachovaly sice jen malé zbytky, ale v některých oblastech se bojuje za jejich obnovu; mezi keltské jazyky patří např. irština, velština, bretonština, z vymřelých pak kornština a manština (malé jazyky ostrovů Man a Corn)
5. jazyky germánské; tyto jazyky se dělí do tří skupin: a) východní – vymřelé jazyky (př. gótština, vandalština), b) severní (př. islandština, norština, švédština aj.) a c) západní (př. angličtina, friština, vlámsština, nizozemština, afrikánština, němčina a jidiš)

6. jazyky baltské – litevština a lotyštiny (tyto jazyky jsou blízké slovanským jazykům)
7. jazyky slovanské: západní (čeština, slovenština, polština, lužická srbština, kašubština), východní (běloruština, ruština, ukrajinština), a jižní (bulharština, makedonština, slovinština a srbochorvatština)

Indoevropská jazyková rodina by nebyla kompletní bez albánštiny, arménštiny, tocharštiny a vymřelých jazyků anatólských.

Jednu větev jazyků indoevropských tvoří jazyky slovanské. V klasifikačním přehledu jazyků bylo naznačeno, že slovanské jazyky se dělí do tří skupin. Rozlišily se v 7. - 9. století hláskovými změnami (vývoj jerů, nosovek a souhláskových skupin), rozdíly však vznikly i v přízvuku, slovní zásobě a tvarosloví a syntaxi.

Jazyky se mohou charakterizovat na základě dalších kritérií. Jazyková typologie, tedy jazykovědná disciplína, která studuje typy jazyků z hlediska shod a rozdílů v jejich mluvnické stavbě, se zaměřuje na gramatickou stavbu jazyka celkově, nebo na jednotlivé jazykové úrovně. Jazyky se tak např. na základě jazykové typologie fonetické dělí na vokalistické a konsonantické, polytónické a monotónické. Nejběžnější je však typologie morfologická, která klasifikuje jazyky podle způsobů prezentace gramatických kategorií: analytické jazyky, v nichž převládají tvary lexikální a gramatická část je relevantně volná, a jazyky syntetické a polysyntetické. Jazyky syntetické rozlišují další podtypy:

- typ flexivní – podle vícefunkčních koncovek (jedna koncovka vyjadřuje i několik gramatických kategorií najednou)
- typ introflexivní – podle změn uvnitř kmene (kořene)
- typ aglutinační – podle hromadění koncovek s elementárními významy (např. zvlášť pro pád, zvlášť pro číslo), často je toto kumulování koncovek obohaceno o vokalistickou harmonii (samohlásky v koncovce se přizpůsobují zakončení v kořeni slova, např. v maďarštině)

1. Čeština

Čeština, úřední jazyk České republiky, kterým mluví asi 10 milionů osob v Čechách, na Moravě a v české části Slezska a dalších asi 2 milionů lidí v zahraničí, je jazyk západoslovanský. Stejně jako ostatní slovanské jazyky se i čeština vyznačuje flexí. V podstatě se tímto pojmem myslí ohýbání slov. Flexe je totiž souhrnný název pro skloňování (deklinaci) a časování (konjugaci). Prostřednictvím flexe se realizují gramatické kategorie, které vyjadřují syntaktické a sémantické vztahy mezi slovy, v případě konjugace také jak

mluvčí pojímá děj.

Čeština prošla dlouhým vývojem, během něhož podstoupila řadu změn, které se týkaly mimo jiné hláskového a tvaroslovného systému. První písemné památky byly napsány ve staroslověnštině, první zápisy češtiny jako samostatného jazyka, v podobě vpisků do cizojazyčných textů, se objevily už v 11. století.

2. Angličtina

Angličtina, západogermánský jazyk, si stejně jako český jazyk prošla dlouhým vývojem. Původně se řadila k flexivním jazykům, a to zejména v prvním období, které se běžně označuje jako Old English (7. - 10. století). Už ve středním období (Middle English), tedy ve 12. - 16. století, začala angličtina směřovat k analytickému typu. Zhruba dnešní podoba angličtiny vznikla do konce 17. století. Ztráta flexe se kompenzovala vytvořením pevného slovosledu. Angličtina, která je typickým reprezentantem analytických jazyků, téměř nevyužívá při časování a skloňování koncovek. Naopak má rozvinutý systém členů a předložek.

Angličtina je, na rozdíl od češtiny, mezinárodní jazyk, který dnes užívá asi 450 milionu lidí na celém světě. Ve Velké Británii jí mluví 56 milionů lidí, přes 200 milionů ve Spojených státech amerických, jedním z úředních jazyků je i v Kanadě a v Jihoafrické republice. V Austrálii mluví angličtinou asi 14 milionů lidí a na Novém Zélandu asi 3 miliony. Angličtina se stala světovým jazykem, k čemuž přispěl zejména britský kolonialismus. Později šíření angličtiny pomohl vznik USA, světové supervelmoci.

Zatímco v počátku se angličtina vyznačovala fonetickým pravopisem (slova se psala podle jejich výslovnosti), dnes se v ní uplatňuje princip historický. Pravopis anglických slov se upevnil v období renesance, avšak výslovnost se neustálila. To, že se anglická slova jinak píší a jinak vyslovují, je obecně považováno za překážku při učení tomuto cizímu jazyku.

Čeština a angličtina jsou dva úplně odlišné jazyky. Čeština je jazyk syntetický, který vyjadřuje gramatické kategorie prostřednictvím systému koncovek. V psaní využívá především fonetického pravopisu. Naproti tomu angličtina je jazyk analytický využívající „služeb“ členů, předložek a pevného slovosledu. I přes tyto rozdíly se angličtina velmi zdárně v češtině uplatňuje. Angličtina se podílí na obohacování českého slovníku, avšak i čeština přispěla do slovní zásoby angličtiny. Z češtiny totiž byla přejata slova jako robot nebo polka.

VI. Šíření anglicismů v češtině

Od 90. let 20. století, kdy došlo k velkému rozmachu lidského poznání, vědy a techniky, kdy po pádu „železné opony“ došlo ke sblížení národů, se český jazyk pod vlivem těchto tendencí otevřel světu. Příliv nových informací, který byl v průběhu let komunistického režimu zastaven, se odrazil v nárůstu nových slov v české slovní zásobě. Nejvíce slov přicházelo, a přichází, z angličtiny. Adaptace anglicismů byla usnadněna tím, že pojmenované skutečnosti byly známy ještě před tím, než se ve větším měřítku rozšířily i u nás. Ivana Bozděchová ve svém článku Vliv angličtiny na češtinu zmiňuje fakt, že výraznější přejímání slov z angličtiny je spojeno s 20. stoletím, zejména s obdobím po 1. světové válce. Tato tendence obohacování slovní zásoby byla pozastavena po roce 1948, k opětovnému nárůstu anglických slov v českém lexiku došlo v 60. letech minulého století. Skutečný zlom ale přišel po roce 1989.

Důvodů, proč se anglicismy tak snadno začaly začleňovat do české slovní zásoby, je hned několik. Zpočátku svou roli sehrála změna politického klimatu. Česká společnost se najednou ocitla mezi dvěma tendencemi. Na jedné straně to byla snaha vypořádat se se starým dědictvím, na druhé straně to byla prozápadní orientace, pro kterou se český lid svobodně rozhodl. Po pádu komunistického režimu byla navíc zrušena cenzura. Spisovatelé, novináři, ale i „obyčejní“ lidé byli tímto krokem zbaveni všudypřítomného dohledu nad tím, co a jak publikovali a jak se vyjadřovali. Svoboda vyjadřování, jeden z největších výdobytků tzv. sametové revoluce, se stejně jako požadavek sjednocené terminologie promítly do českého slovníku. V současné době se největší pokrok odehrává v oblasti různých technologií a výpočetní techniky. Angličtina těmto oborům dominuje, a proto byl její vliv nevyhnutelný. Nezanedbatelným šířitelem anglických slov do společenského povědomí se stala již dříve zmíněná masmédia.

Samostatnou kapitolou jsou překlady z angličtiny do češtiny. Cizí prvky se do českého jazyka dostávají i touto cestou. Hledat bychom je mohli především v překladech angloamerické beletrie, v publicistice a často také ve filmech. Autoři se mnohdy nesnaží některé výrazy převést do české podoby. K ponechání původních slov v komunikátu je může vést řada okolností. Rozhoduje například to, komu je text, popř. film určen. Je zcela zřejmé, že hrdinové filmů pro „náctileté“ budou ke svým divákům promlouvat jiným jazykem, než by tomu bylo v případě děl určených širší divácké veřejnosti. Používání slov původem z angličtiny se stalo velmi populární i v běžné mluvě. Jednak se to projevuje ve snaze být módní, jednak snahou zaujmout „učeným“ vyjadřováním a vystupováním.

Anglicismy se v dnešní době hojně vyskytují zejména v běžné mluvě, v publicistické a popularizační oblasti. Z důvodu této rozšířenosti anglických výrazů v češtině roste obava z jejich nadužívání. V dřívějších dobách existovaly značné puristické tendence vedoucí k odstranění všeho cizího z jazyka. Situace z doby národního obrození se zřejmě opakovat nebude, přesto někteří upozorňují na to, že množství cizích slov v textu, například i anglicismů, může snížit srozumitelnost takového komunikátu. Tato obava se však netýká oblasti odborné, jelikož v ní terminologie, která je dnes tvořena převážně internacionalismy, a tedy i anglicismy, přispívá k jednoznačnosti a jednoduchosti vyjadřování.

Přijímání slov z cizích jazyků, nejenom z angličtiny, do české slovní zásoby je velmi důležité. Dokazuje to, že český jazyk není v izolaci, že udržuje kontakt s ostatními kulturami a že je schopen reagovat na nové skutečnosti.

VII. Anglicismy a proces jejich počest'ování

Anglicismy, slova anglického původu, se zejména v průběhu 20. století postupně včleňovaly do české slovní zásoby a nahradily tak mnoho sovětismů, transliterovaných a kalkovaných, které postupně zastaraly. Obohatily sportovní terminologii, později slovník počítačové technologie a obchodu. Někdy se však za anglicismy považují jen taková slova, u kterých je viditelná jejich příslušnost k angličtině, zachovávají si původní formu (př. software, handsfree, sound apod.). Mezi anglicismy se však nadále řadí i slova v českém systému adaptována již před delší dobou (př. džez, fotbal, mítink atd.).

Proces počest'ování, přizpůsobování českému jazykovému systému, je proces poměrně dynamický. Nové přejímky, nejenom z angličtiny, se nejprve dostávají do periferie slovní zásoby, až později začínají pronikat do centra lexika. Nemusí tomu však být vždycky. Průběh i výsledek procesu počest'ování je ovlivněn různými skutečnostmi. O míře přizpůsobení českému jazyku rozhoduje stáří přejetí, charakter jazyka, ze kterého je výraz převzat (psaná a mluvená podoba jazyka a jeho morfologická charakteristika), zvláštnost lexikálního významu daného slova (zda výraz patří do jádra nebo periferie slovní zásoby), ustálenost, funkčnost a synonymický výraz v jazyce, do kterého se přejímá (otázka toho, zda je slova nutné přejímat), schopnost dalšího tvoření a nová stylová platnost výrazu.

Počest'ování anglicismů je specifické především kvůli zvukové a grafické odlišnosti angličtiny. Jednou z nich je např. způsob kombinování hlásek uvnitř slov. To je v mnoha případech jiné než v češtině, a tak se do ní dostávají nezvykle, někdy expresivně působící skupiny hlásek, např. jako ve slovech teenager, barbecue a air-conditioning.

Základní způsoby formální adaptace (podle Ivany Bozděchové):

1) pravopis

- pravopisné formy s anglickou výslovností (př. laser)
- pravopisné formy s českou výslovností (př. radar)
- pravopisné formy podle chybné výslovnosti (př. volejbal)
- přepis původní výslovnosti (př. displej)

2) překlad, př. computer – počítač

3) náhrada jiným slovem, př. fotbal – kopaná

Přejatá slova z angličtiny při procesu počest'ování v největší míře podléhají hláskovým změnám. Vladimír Šmilauer v Nauce o českém jazyku (1972) detailně popsal k jakým konkrétním změnám dochází v češtině u původně anglických slov.

- Ä, ae (psáno a) dává v češtině e, př. handicap (v současnosti se u tohoto slova přizpůsobil pravopis výslovnosti, takže existuje i varianta hendikep)
- ^ (psáno u, foneticky a) dává a, př. dumping
- ei (psáno a, ai) dává ej, př. fading
- ou (psáno o, oa) dává o, eventuálně ó, př. goal – gól
- iə (r) – psáno ear nebo eare dává ír, př. Shakespeare
- w, wh dává v, př. Washington
- th dává t, př. Thomas
- zdvojené souhlásky se zjednodušují, př. raper (místo rapper)

Možností, jak adaptovat anglicismy do české slovní zásoby, je poměrně hodně. Nejprogresivnější se dnes jeví přepis anglických slov podle výslovnosti. Z tohoto důvodu byl v posledních letech zaznamenán velký nárůst dubletních tvarů. Záleží na autorovi psaného komunikátu, který z tvarů si zvolí pro svůj text. Postupem času jeden z výrazů zvítězí, ustálí se a později také kodifikuje. Přesto ještě dnes vedle sebe existují někdy i tři varianty jednoho a téhož slova, např. show-business, show byznys a šoubyznys. Původní grafická podoba zůstává zachovaná hlavně u anglických složenin a u slov citátového charakteru, např. jam session.

Největší vliv na počestřování mají morfologické rozdíly mezi češtinou a angličtinou – zatímco pro angličtinu je charakteristická konverze, čeština je jazyk flektivní. Morfologická adaptace je spojena s přejímáním podstatných a přídavných jmen, obohacování o slovesa je záležitostí slovotvornou. Nejlépe se přejímají anglická slova, která mají ve výslovnosti podobné zakončení jako česká slova, př. newsroom (-u, rod mužský), doping (-u, rod mužský). Výrazy s odlišným zakončením zůstávají většinou neskloňná, např. summary (rod střední).

Přejatá slova z angličtiny se poměrně snadno začleňují do českého slovotvorného procesu, nejčastěji se účastní odvozování, např. od podstatného jména dealer jsou utvořeny další výrazy: dealerství, dealerka, dealerský, dealersky apod. Dalšími procesy jsou skládání a zkratkové tvoření u podstatných jmen. Nejproduktivnější způsob tvoření u sloves je sufixace, tzn. tvoření příponou -ovat, př. mailovat, surfovat apod. Pro angličtinu je typické množství zkratk a zkratkových slov, které čeština v hojné míře také přejímá. Některé zkratky, především iniciálové, jsou českým mluvčím dostatečně známy a vědí, co se pod nimi skrývá, např. USA, UNICEF, NHL, NBA apod. V poslední době se ale do češtiny

dostávají i zkratky, pro české mluvčí často neprůhledné, př. USB, ISTA (International Soft Tennis Association), ILM (Industrial Light & Magic) apod. Jejich využití je v podstatě dvojí: náhrada za několikaslovné pojmenování, čímž dochází k odstranění neoperativnosti původního názvu, a z angličtiny přejímaná atributivní pozice těchto výrazů (tzv. anteponovaná přívlastková adjektiva), př. PR manažer, VPN server, VIP hosté atd. Zkratky a zkratková slova se užívají především k zhuštění textu.

Jedním ze způsobů obohacování slovní zásoby je vytváření hybridních slov. Tento proces je už hodně starý, v angličtině ale stále velmi produktivní. Pod vlivem angličtiny ho přijala i čeština. Můžeme se proto setkat se slovy jako lobbista, surfování a gamblerství.

Kalky z angličtiny nejsou v češtině příliš obvyklé, přesto se některé v češtině uchytily, např. sousloví virtuální realita vzniklo překladem spojení virtual reality.

Vliv angličtiny se v současnosti nejvíc projevuje v české slovní zásobě, do které anglicismy v největší míře pronikají v posledních deseti letech. Na tento fakt upozorňuje i druhý díl Slovníku neologizmů (2002). Šíření anglicismů napomáhá především publicistika, ať už psaná nebo mluvená. I reklama se výrazně zapojuje do procesu obohacování slovní zásoby, někdy jsou však slova anglického původu v propagačních materiálech na úkor pochopení a srozumitelnosti.

Vstupem České republiky do Evropské unie a do euroatlantických struktur lze očekávat další rozšiřování české slovní zásoby. S rozvojem vědy a techniky budou vznikat nová a nová pojmenování, která bude muset akceptovat i čeština. Jelikož názvy většiny nových skutečností mají svůj původ v angličtině, dá se předpokládat, že nárůst anglicismů v české slovní zásobě bude pokračovat. Lidé raději přijímají to, co si mohou sami vybrat. Totéž platí i o jazyku. Záleží tedy pak jen na uživateli, zda dá přednost byznysu anebo obchodu, práci na computeru nebo na počítači apod.

VIII. Sportovní terminologie

Sport³⁾ vznikl z potřeby přežít. Za první sporty se proto považují lov a běh. Dnes lidé sport provozují pro zdraví a pro radost. Na druhé straně je závodní soutěžení, které se vyznačuje snahou po co největším výkonu. Z toho vyplývá, že sport plní různé funkce, na jejichž základě se sportovní činnost dělí na rekreační, výkonnostní a vrcholovou. Podle posledních údajů je počet mezinárodně uznávaných sportů asi 150 (Diderot, 1999).

Historie některých sportů je velmi dlouhá a zajímavá. Ne vždy však mělo jeho provozování pochopení a podporu u všech lidí. Misionářům na ostrovech Tahiti a Oahu se například nezamlouvalo surfování, tedy jízda na plovácích využívající pohybu příbojových vln, které popsal koncem 18. století známý britský cestovatel James Cook. Tento tichomořský obyčej byl nakonec zakázán, protože byl považován za nemravný. V dnešní době už je opět hojně rozšířený a mezi lidmi velmi oblíbený.

Velký rozmach sport zaznamenal v průběhu 19. století. Většina sportů vzniklých v předminulém století se provozuje dodnes, navíc se řadí k těm k nejoblíbenějším jak z hlediska sportovců, tak i fanoušků. Jejich původ je spjat zejména se zeměmi, ve kterých se k dorozumívání používá angličtina. Nejvíce nových sportů daly světu Anglie, Kanada a Spojené státy americké. Země Albionu rozšířila rodinu sportů o ragby. Jeho vznik je spojen s rokem 1823, kdy William Webb Ellis, student univerzity v anglickém Rugby, během fotbalového utkání bere míč do ruky a běží s ním. Další sport, úzce vázaný na Anglii, je fotbal. Předchůdce této kolektivní hry je třeba hledat před několika tisíci lety, a to v Číně, Egyptě, ale i u Řeků a Římanů. Za „kulatým nesmyslem“ běhali i příslušníci některých indiánských kmenů. Nejvíce zmínek o středověké kopané existuje v Anglii, ve které byla vydána i první pravidla (The Uppingham Rules, 1862).

Ve Spojených státech amerických se v roce 1829 poprvé hrál baseball, tedy pálkovací hra odvozená z anglické hry pasák. Na univerzitě v Harvardu se v 70. letech 19. století hrál americký fotbal, který se podobá napůl fotbalu a ragby. Basketbal byl vynalezen také v USA. Psal se rok 1891, když v americkém státě Massachusetts sportovní instruktor James Naismith připevnil na balkon jedné z místních tělocvičen dva koše na broskve. V tom samém státě, ale o čtyři roky později, vznikl volejbal.

V České republice snad nejpopulárnější sport – lední hokej – se v Evropě objevil v rozmezí let 1860 až 1870, za jeho domov je ale považována Kanada.

Jelikož tyto sporty vznikly v anglicky mluvících zemích, tak i jejich názvosloví je

3) Samo slovo sport pochází z angličtiny.

anglického původu. Anglická sportovní terminologie se do českého jazykového prostředí dostávala už po první světové válce. Politická situace nezastavila přísun anglicismů v oblasti sportu ani po roce 1945. Zpočátku se s rozvojem nových sportovních disciplín přejímala do českého jazyka i původní sportovní terminologie, až později se začala vytvářet česká synonyma k příslušným anglickým termínům. Příkladem za všechny může být termín „postavení mimo hru“, který byl původně přijat v anglické podobě *offside*. Počeštění tohoto výrazu podle výslovnosti dalo *ofsajd*. Český termín „postavení mimo hru“ byl vytvořen později jako opisné vyjádření pro *offside*.

1. Nepočeštěná sportovní terminologie

Anglicismy, stejně jako jiné přejímky z cizích jazyků, které se vyznačují nezvyklou zvukovou a grafickou podobou v porovnání s češtinou, působí v českém textu cizorodě. Po určité době se proto většina anglicismů, a to nejen ze sportovní oblasti, počeští. Na druhou stranu ale existují výrazy, které tyto změny nepodstupují a ponechávají si svoji původní podobu. Jedná se především o sousloví a složeniny citátového charakteru. K nim se přidávají ještě výrazy, u nichž by počeštěním vznikla neobvyklá grafická podoba. Tyto výrazy si ponechávají i původní anglickou výslovnost.

Steve Williams, jenž získal míček, s nímž odpálil Barry Bonds sedmistý homerun, je z rozhodnutí soudu v San Francisku právoplatným majitelem balonku a může ho prodat.

(Fanoušek se může těšit na miliony, Mladá fronta Dnes 4. 10. 2004)

V baseballu se termínem homerun myslí čtyřmetrový odpal.

Připsal si jednu asistenci, přesto ho byly plné noviny. V dalším zápase už „vystříhl“ hattrick.

(Fanoušci jsou s hvězdami spokojeni, Týden 11. 10. 2004)

Pokud hráč, zejména v kopané a hokeji, dosáhne hattricku, vstřelí během jednoho zápasu tři branky.

Princip fair play platí jenom tehdy, když se nám to hodí, myslí si zjevně tuzemští sportovní novináři.

(Náš ofsajd neplatí, Týden 18. 10. 2004)

Anglické přídavné jméno *fair* se překládá jako čestný, slušný. Ve spojení s podstatným jménem *play* (v češtině hra) vytváří sousloví používané ve sportu k označení čestné hry, hry podle pravidel.

*Fotbalisté pražské Sparty ani letos první český **double** nezískají.*

(Sparta v Mostu s náhradníky neuspěla, Hospodářské noviny 29. 10. 2004)

Jestliže by chtěli spartané získat *double*⁴⁾, museli by během jedné sezony vyhrát celkové bodování Gambrinus ligy, ale také získat pohár ČMFS.

*Důležitou součástí je takzvaný **snow-catcher**, to je spínání bundy s kalhotami. Většinou se vyplatí mít bundu i kalhoty od stejné firmy, ale dá se to i kombinovat. **Snow-catcher** je užitečný, prašan nepadá pod bundu a člověk neprochladne.*

(Co na snowboard, Sport magazín 28. 1. 2005)

*Další cvičení, když ještě nemáte dost? Běhejte pozpátku na **stepperu**.*

(Od fotbalu k mazání, Stadion listopad 2004)

Steppery jsou přístroje simulující chůzi po schodech, sportovci někdy pojmenovávané prostě schody nebo šlapadla. Slovo je odvozeno z anglického *step*, do češtiny se překládá jako krok nebo dělat krok.

*V létě zkuste **in-line** brusle, v zimě třeba snowboarding (ten ale zpočátku raději s instruktorem).*

(Nevymlouvejte se, Juicy březen 2005)

In-line brusle jsou brusle s kolečky uspořádanými v jedné řadě. Snowboarding se řadí k zimním sportům. Závody ve snowboardingu vznikly ve Spojených státech amerických v 60. letech 20. století. Základním vybavením vyznavačů tohoto sportu je speciální deska ve tvaru široké krátké lyže – snowboard.

*Bonusy za postup do **play-off**, vyprodané zápasy a televizní přenosy.*

(Neúčast v play-off je špatná vizitka, Hospodářské noviny 3. 3. 2005)

Anglicismus *play-off* je v českém jazyku nesklonný⁵⁾. Pojmenovává se jím závěrečná část

4) Double znamená dvojnásobný.

5) Někteří sportovci nesklonnost tohoto výrazu nerespектují, a proto od nich můžeme často slyšet větu typu: „V tomto ročníku bychom se chtěli určitě dostat do play-offu.“

sportovní soutěže uskutečněná vylučovacím systémem.

*„Šachy neumím a **paragliding** jsem nezkoušel. Jelikož mám hrůzu z **bungee jumpingu**, ani bych do toho nešel.“* (Milan Doleček)

(rubrika Duel s hosty Milanem Dolečkem a Ondřejem Synkem, Sport magazín 30. 7. 2004)
Paragliding i bungee jumping se řadí mezi tzv. adrenalinové sporty. Paragliding je sport podobný létání na rogalu, létá se pomocí lehkého skládacího padákového křídla.

První pokusy se skokem na pružném laně do různých hloubek, nejčastěji z mostů a jeřábů, provedli v roce 1979 Britové David Kirke a Chris Baker. Inspirovali se skoky domorodců na ostrově Pentecost v jižním Pacifiku.

*V Hříměždicích na Sedlčansku se na otevřeném mistrovství Česka závodilo ve skocích do vody z 10 a 15 metrů. **High Jumpu**. V Evropě se podobným skokům ve volné přírodě říká **cliffdiving**.*

(Může to i šplouchnout, Sport magazín 20. 8. 2004)

*Cyklisté se musí připravit na vysilující jízdu klikatými uličkami, náročná stoupání, sjezdy i na „**cross-country**“ v hlubokých lesích.*

(S giganty Ria, Sport magazín 20. 8. 2004)

Závody cross-country se odehrávají ve volné krajině, závodník musí ve velmi náročném terénu zdolávat řadu překážek.

*Jeho **approache** průměrně končí 10,5 metru od jamky.*

(Woods favoritem sezony?, Stadion leden – únor 2005)

V golfovém názvosloví je approach výraz pro přihrávku, a to směrem k jamkovišti.

*Kdo například nejméně „zatahuje“ rány doleva? Je jím Scott Verplank se skóre 5,6 % úderů do levého **roughu**.*

(Woods favoritem sezony?, Stadion leden – únor 2005)

V golfu, sportu, který je označován za sport džentlmenů, se používá i další výraz – rough. Golfisté tímto slovem pojmenovávají úmyslně neupravenou a neposekanou travu mezi odpalištěm a jamkovištěm mimo fervej (= krátce střižené hrací pole mezi odpalištěm a jamkovištěm).

Především **night sessions**, tedy atraktivní zápasy nasazené do večerních hodin, kdy přijde nejvíce diváků, vynikají zábavou nejen u sítě.

(Turnaj úsměvů, Sport magazín 28. 1. 2005)

V letošní sezoně se nedočkaly ani **pole position**, natož pak triumfu v závodě.

(Gigant opouští Indy, Stadion listopad 2004)

Automobilový sport obohatil sportovní terminologii o slovo pole position. Závodník, který jí dosáhne, startuje do závodu jako první.

A... nevím... po **paddocku** se rozšířil takový zvláštní dojem.

(F1 Racing, dvojčíslo 2004/2005, str. 50)

Paddockem se v angličtině pojmenovává místo, kde se před startem shromažďují koně před závodem. Z dostihového sportu byl termín převzat do automobilového sportu.

Zkuste zajít na **spinning**. Tam na vás nějaké to kolo určitě zbude.

(Nevymlouvejte se, Juicy březen 2005)

Spinning je anglické pojmenování skupinového cvičení na speciálním stacionárním kole (spinneru).

Do těla si dáte i při náročných formách aerobiku, jako je **kick-box aerobic** nebo **tae-bo**.

(Nevymlouvejte se, Juicy březen 2005)

Aerobic, česky i aerobik, je forma kondičního cvičení při hudbě. Existuje několik druhů aerobního cvičení, mimo jiné i kick-box aerobic. Jde o spojení klasického kick-boxu, tedy bojového sportu, v němž se používají pěstní údery a kopy, a aerobiku.

2. Anglicismy z oblasti sportu adaptované do češtiny

Výrazy sportovní terminologie původem z angličtiny se do češtiny začleňují různými způsoby, podstupují různé proměny. Ze změn, o kterých psal Vladimír Šmilauer v Nauce o českém jazyku (1972), byly v excerpovaném materiálu zjištěny následující:

2.1 zdvojené hlásky jsou zjednodušovány

Sportovní a hlavně pohodářský národ vychutnává **tenis** plnými doušky. (tenis = angl. tennis)

(Turnaj úsměvů, Sport magazín 28. 1. 2005)

*Jak se od té doby změnil Milan Baroš? Na první pohled nijak: pořád hraje fotbal za Liverpool, nosí **dres** číslo 5, znovu si po obědě objednal kapučíno⁶⁾ a havraní vlasy mu dál narůstají. (dres = angl. dress)*

(Soukromí na hřiště nikdy netahám, Mladá fronta Dnes 4. 10. 2004)

*Zaměřujeme se na napadání, **presink**. (presink = angl. pressing; u tohoto slova bylo navíc koncové g nahrazeno k, jako např. u slova pudink)*

(Soukromí na hřiště nikdy netahám, Mladá fronta Dnes 4. 10. 2004)

Pravopis není ještě zcela sjednocen u těch sportů, jejichž pojmenování v sobě obsahují anglické označení pro míč, tedy ball. Zatímco ve slovech fotbal, volejbal a basketbal došlo k zjednodušení koncové zdvojené souhlásky, ve slově baseball byla původní zdvojená souhláska zachována. Důvody mohou být hned dva: nepříliš velká rozšířenost a popularita tohoto sportu v České republice, s tím souvisí i malá frekvence užívání jeho pojmenování, nebo až relativně nedávné přijetí do české slovní zásoby.

*Kolik času vám zabírá **fotbal** a kolik marketingové povinnosti okolo? (fotbal = angl. football; v názvu této míčové hry byla ještě zjednodušená zdvojená samohláska v první části složeniny –foot- a byla nahrazena pouze jedním -o-; tato změna měla později vliv i na českou výslovnost)*

(rozhovor s českým brankářem Petrem Čechem, Týden 1. 11. 2004)

*Snad nejlepší příklad poskytuje plážový **volejbal**, kde muži hrají v pytlovitých trenýrkách a volných tričkách, zatímco ženy nastupují v bikinách. (volejbal = angl. volleyball; i v tomto případě se jedná o slovo složené, v jehož první části byla zdvojená souhláska zjednodušená na jednu; pravopisná forma byla ovlivněna chybnou výslovností, správná výslovnost je totiž [voli])*

(Sladkých patnáct, Týden 1. 11. 2004)

*„Uvidím po sezoně v Rusku, poslechnu své tělo. Zatím se snažím k **basketbalu** využít veškerý čas. Kariéra není dlouhá,“ neplánuje nic předem **jednatřicetiletá pivotmanka**, která si do kolonky zaměstnání může psát – šampiónka. (basketbal = angl. basketball; česká výslovnost se řídí pravopisem, původní anglická výslovnost nebyla respektována)*

(Povolání šampiónka, Stadion listopad 2004)

6) Kapučíno je počesťená varianta slova cappuccino. Jde o kávu uvařenou z napěněného mléka, posypanou kakaem nebo skořicí, která má svůj původ v Itálii.

*Na tuto chvíli čekali předlouhých 86 let! **Baseballisté** Bostonu Red Sox, jednoho z nejslavnějších klubů světa, konečně triumfovali ve Světové sérii.* (slovo baseball a od něho další odvozená slova si zachovala původní anglický pravopis i výslovnost)

(Konec jedné klatby, Stadion listopad 2004)

2.2 pravopis podle anglické výslovnosti

*Mezi jeho zájmy patří literatura, filmy, politika, tenis a **bridž**.* (bridž = angl. bridge, karetní hra)

(Přítel Čechů v čele Orlenu, Týden 27. 9. 2004)

*Po pěti minutách dělá první skluz, v patnácté poprvé **fauluje**.* (faul = angl. foul, nedovolený zákrok)

*Český **bek** musí na pohovor k rozhodčímu.* (bek = angl. back, obránce; toto anglické slovo je jedno z těch, ve kterých se vyslovuje samohláska českému jazykovému systému neznámá – æ, v češtině se mu nejvíc přiblížilo e)

(Chcete pozvat Řepku? Rez problému tvrdí klub, Mladá fronta Dnes 4. 10. 2004)

*Rád bych se s **týmem** dostal do play-off.* (tým = angl. team)

(Straka našel v Plzni poklad, Mladá fronta Dnes 4. 10. 2004)

*Také Miroslav Matušovič měl na jaře reprezentační formu. Vysloužil si pozvánku do **kempu** národního týmu před evropským šampionátem, ale nakonec nejel.* (kemp = angl. camp, přípravné soustředění; výslovnost viz bek)

(Změna fotbalového letopočtu, Stadion listopad 2004)

*Tým Jordanu našel záchramu v podobě zákaznických motorů Toyota. Nízká cena (sedm milionů dolarů a chránělec Toyoty Ryan Briscoe v **kokpitu** nebo, teoreticky, 14 milionů bez něj) ukazuje, o kolik bude F1 levnější, až bude muset jeden motor vydržet dva vikendy namísto jednoho.*

(F1 Racing, dvojčíslo 2004/2005, str. 12)

Kokpit, anglicky cockpit, byla původně prohlubeň pro kohoutí zápasy. Dnes se pod tímto anglickým výrazem myslí sedadlový prostor vozu nebo pilotní kabina.

Po půli sice Zelenka po spolupráci s Junem krásně snížil, jenže další hrubice Kováče a využití neodmávaného **ofsajdového** postavení přivály Rudu van Nistelrooijovi dvě trefy. (ofsajd = angl. offside)

(Zapomeňte na senzaci, Stadion listopad 2004)

„Už vám kvůli tomu **skrečovali** zápas jako McEnroeovi?“ ... „To se mu vážně stalo? To jsem nevěděla. K němu mám ještě daleko. V Americe mi vzali **fiftýn** za sprosté slovo. To bylo nejvíc.“ (skrečovat = angl. scratch, vzdát závod nebo soutěž; fiftýn = fifteen, systém počítání bodů v tenisu a jiných sportech)

(Aspoň trochu blázen, Sport magazín 27. 2. 2004)

„Četl jsem, že vaším vzorem je Steffi Grafová. Ta se ale přece vůbec nerozčilovala.“ ... „Tak aspoň mám ten správný vzor! Je fakt, že na kurtě neřekla ani slovo a raketu nikdy nerozmlátila. Styl sice nebyl nic moc, **forhend** hrála za sebou a ten **bekhendový čop**, to bylo hrozný! Jinak mi ale připadala elegantní.“ (forhend = angl. forhand, úder po ruce; bekhend = angl. backhand, úder přes ruku; čop = angl. chop, úder se silnou spodní rotací)

(Aspoň trochu blázen, Sport magazín 27. 2. 2004)

... Sice se dvakrát dostali do play off, což bylo pro mladý klub úspěch, avšak on mířil výše. Nakonec 24. října 1995 přišel **trejd** do Detroitu. ... (trejd = angl. trade; výměna hráče do jiného klubu)

(Turnaj úsměvů, Sport magazín 28. 1. 2005)

Ve velmi sledované statistice průměrných délek všech **drajvů** vede Australian Scott Hend výkonem 271, 5 metru. (drajv = angl. drive, v golfu pojmenování prvního dlouhého odpalu)

(Woods favoritem sezony?, Stadion leden – únor 2005)

Stavitelé národního **týmu** si před kvalifikačním utkáním v Makedonii (17. 11.) musejí poradit nejen bez Nedvěda, ale i bez dalšího **plejera** Šmicra, zdravotní obtíže si odbyl i Poborský, ale záda teď bolí i nového kapitána Tomáše Galáska. (tým = angl. team, plejer = angl. player, hráč – fotbalista)

2.3 pravopis podle špatné české výslovnosti

*Hráč, který mu už jednou dokázal naprosto znechutit **hokej**.* (hokej = angl. hockey; správná anglická výslovnost je [hoki])

(Plzeň žertuje: Jágra uhlídá Kreuzmann, Lidové noviny 5. 10. 2004)

*Do cíle Sporting Index Chase na 6 200 metrů zbývaly už jen dvě překážky a dvojnásobná vítězka Velké pardubické cválala na čele šestnáctičlenného pole, když si její německý **žokej** spletl kurs a na neznačené dráze nesprávně zahmul doleva ne jiný ovál.* (žokej = angl. jockey; původní výslovnost tohoto slova je [džoki])

(Registana s Gehmem zabloudili, Hospodářské noviny 15. 11. 2004)

*Navíc se Vaidišová řadí do série hráček mladé generace, které mají kromě servisů, **volejů** a lobů jedno plus navíc: bývá na ně radost pohledět.* (volej = angl. volley; označení pro odbití míče se v anglickém jazyce vyslovuje [voli])

(Sladkých patnáct, Týden 1. 11. 2004)

2.4 kombinace české výslovnosti a anglického pravopisu

V některých slovech původem z angličtiny se odrážejí dvě protichůdné tendence. Část slova si ponechává anglický pravopis, další je ovlivněna českou výslovností. Vznikají pak výrazy jako: mač, klub, fanklub, kurt apod.

Článek (Mladá fronta Dnes, 4. 10. 2004): *Chcete pozvat Řepku? Bez problému, tvrdí **klub**.* (klub = angl. club s výslovností [klab])

*Ventruba skládal většinu míčů s přehledem a poslední hostům do **kurtu** poslal svým snad nejprudším útokem z celého zápasu.* (kurt = angl. court)

(U sítě se Příbram pokusila o zvrát, ale neuspěla, Mladá fronta Dnes 4. 10. 2004)

*Řikáte, že na Hopman Cupu o nic nešlo, ale přece jste musela být při takové premiéře mezi dospělými nervózní? ... To je pravda. Šla jsem na první **mač** s Američankou Davenportovou, bylo tam asi osm tisíc lidí, a já se takhle třásla.* (mač = angl. match; zápas)

(Aspoň trochu blázen, Sport magazín 27. 2. 2004)

K výrazu označující hru nebo zápas („mač“) se pojí jedna zvláštnost. Pokud se totiž vyskytuje ve složenině, jako například ve slově označující poslední míč zápasu, má podobu „meč“, celý výraz pak mečbol. V tomto slově je pozoruhodná i druh část výrazu. V pojmenováních míčových her, např. fotbal, volejbal apod., došlo pouze k zjednodušení koncové souhlásky, česká výslovnost se v těchto případech řídí již upravenou podobou, a to -bal. Naopak ve slově mečbol se druhá část výrazu pravopisně přizpůsobila výslovnosti, která se velmi blíží původní anglické výslovnosti.

Kladno bojovalo až do posledního dechu, stejně jako v celé sérii, v níž dokázalo odvrátit dva pardubické mečboly.

(Rychlý obrat přinesl Pardubicím výhru, Lidové noviny 18. 3. 2005)

Nebylo daleko k tomu, aby domácí znovu knokautoval. (knokautovat = angl. knock-out, anglická výslovnost je v tomto případě [nok aut])

(U sítě se Příbram pokusila o zvrát, ale neuspěla, Mladá fronta Dnes 4. 10. 2004)

Anglický jazyk v dnešní době hojně využívá zkratk a zkratkových slov. Velké množství z nich se často používá i ve sportovní terminologii. Kdo by neznal zkratky jako NHL, NBA, ATP, WTA, UEFA apod. Tendencí češtiny je přizpůsobovat anglická slova českému jazykovému systému. Podobné je to i v případě zkratk, týká se to pak zejména výslovnosti. Někteří dávají přednost původní, tedy anglické výslovnosti, jiní se přiklánějí k české podobě. Rozdíl ve výslovnosti je patrný jednak mezi jednotlivými mluvčími, jednak mezi jednotlivými médii. Příkladem za všechny může být zkratka pro Národní hokejovou ligu (National Hockey League), tedy NHL, nejlepší hokejovou soutěž světa. Zatímco veřejnoprávní média jako Česká televize a Český rozhlas ve svém zpravodajství užívají při hláskování systému české abecedy, sportovní redaktoři ČT a ČRo vyslovují tuto anglickou zkratku „česky“ [en há el], komerční sdělovací prostředky dávají přednost anglické výslovnosti, tedy [en ejč el].

Útočník Kadaně, kterému hvězda NHL nemůže přijít na jméno, svůj extraligový comeback vyloučil.

(Plzeň žertuje: Jágra uhlídá Kreuzmann, Lidové noviny 5. 10. 2004)

Patnáctiletá tenistka získala letos už podruhé prvenství mezi profesionálkami na turnaji WTA a dala Česku naději, že bude mít v budoucnu opět vynikající světovou hráčku. (WTA

= *Women Tennis Association*, Ženská tenisová asociace)

(Barometr týdne – Nicole Vaidišová, Týden 25. 10. 2004)

Ženský rekord drží Serena Williamsová se 125 mílemi; ale i v nedávném utkání prvního kola U. S. Open na sebe servirovaly Rusky Dementěvová se Safinovou průměrnou rychlostí mezi 105 – 110 mílemi za hodinu. (U. S. = angl. United States, Spojené státy americké)

(Sladkých patnáct, Týden 1. 11. 2004)

Představitelé týmů, jejichž diváci podobně jednají, často hovoří o tom, že jde jen o reakce skupinek fanoušků. Jako to tvrdili zástupci FC Sevilla po zápase s Madeirou, ale UEFA na jejich odvolání proti pokutě nedala a zvýšila ji jen z 9 800 na 16 400 eur. (FC = angl. Football Club; fotbalový klub, UEFA = angl. Union of European Football Associations; Unie evropských fotbalových asociací)

(Rasistické pokřiky ukončí zápas, Hospodářské noviny 24. 11. 2004)

Ještě čerstvou manželku Elin Nordegren a Vijay Singh by Tigeru Woodsovi sebral vše. Uzmul mu titul světové jedničky, šéfa finančního žebříčku a nyní i rekord v počtu vydělaných dolarů během jedné sezony, Vardonův pohár a navíc i titul Hráč roku PGA Tour. (PGA = angl. Professional Golfer's Association; Profesionální golfová asociace)

(Král je mrtev, ať žije Singh, Stadion listopad 2004)

I když jde o nejefektivnější ukončení boje, na jedinou ránu nespolehám. Sám jsem nikdy na K. O. neprohrál, několikrát jsem byl nucen ukončit zápas na r. s. c. (K. O. = angl. knocked out, sražen k zemi; r. s. c. = angl. Referee Stopping Contest, ukončení utkání pro naprostou převahu jednoho boxera nebo pro zranění)

(Mezi nebem a peklem, Stadion listopad 2004)

NBA potřebovala vzpruhu, fanoušky stále víc začaly štvát přeplácené hvězdy. (NBA = angl. National Basketball Association, Národní basketbalová asociace)

(Vyvolený, Stadion leden – únor 2005)

Výrazy sportovní terminologie, které byly převzaty z anglického jazyka, se v češtině pevně „usadily“. Svědčí o tom nejen jejich množství, ale také jejich začlenění do českého systému

vyznačující se přizpůsobením češtině. V pravopisu však nadále existuje jistá neustálenost výrazů, která je zřetelná i v některých slovnících nabízejících několik variant od jednoho slova.

*Josef Vašíček – **forwarda** Caroliny viděli v reprezentaci mnozí, fandí mu hlavně Jaroslav Holík, ale Lener vzkázal, že šanci bude mít ještě dost.*

(Kdo také chyběl, Sport magazín, 23. 7. 2004)

*Podle **forvarda** Sparty Petra Nedvěda by mohli pomoci čtyři rozhodčí.*

(Drsný a drsnější, Stadion listopad 2004)

Výraz forvard má v češtině synonymum ve slově útočník.

*Softtenisové počítání funguje v podstatě na principu klasických **fifteenů**, kterým se jenom neříká **fifteeny**.*

(Soft tenis přichází z Asie, In magazín Hospodářských novin 30. 3. 2005)

*V Americe i vzali **fiftýn** za sprosté slovo.*

(Aspoň trochu blázen, Sport magazín 27. 2. 2004)

*Za nerozhodného stavu přichází na řadu **tiebreak** (do sedmi bodů s nutným dvoubodovým rozdílem).*

(Soft tenis přichází z Asie, In magazín Hospodářských novin 30. 3. 2005)

*Mužský a ženský tenis, to se nedá srovnávat. S Jirkou Novákem jsem zkusila tréninkové **tie-breaky**.*

(Aspoň trochu blázen, Sport magazín 27. 2. 2004)

Nejenom v tenisu, ale i například ve volejbalu se užívá pro zkrácenou hru slovo tie-break.

*Rád bych se s týmem dostal do **play-off**.*

(Straka našel v Plzni poklad, Mladá fronta Dnes, 4. 10. 2004)

*Všichni byli velebeni, možná nejvíc nadhazovač Curt Schilling, osmatřicetiletý veterán, který odehrál celé **play off** s vážně pochroumaným kotníkem.*

(Konec jedné klatby, Stadion listopad 2004)

Anglicismus play-off ze slovníku sportovních redaktorů a komentátorů téměř úplně vytlačil dříve užívaný termín – nadstavbová část soutěže.

Jedním ze způsobů začleňování anglických výrazů do češtiny je jejich překlad. Pro názvy řady sportů byly vytvořeny jejich české ekvivalenty. Basketbal je někdy v českých zemích nahrazován výrazem košíková, pro volejbal existuje český protějšek odbíjená a fotbalisté hrají kopanou. Ve sledovaných periodikách se však překladům z angličtiny autoři spíše vyhýbali a používali zavedené mezinárodní termíny. Podobně tomu bylo i v označení různých soutěží, v nichž jsou sportovci za vítězství oceňováni poháry, v angličtině „cupy“. Každý listopad hostí městské závodistiště Flemington proslavený **Melbourne Cup**.

(Turnaj úsměvů, Sport magazín 28. 1. 2005)

„Říkáte, že na **Hopman Cupu** o nic nešlo, ale přece jste musela být při takové premiéře mezi dospělými nervózní?“

(Aspoň trochu blázen, Sport magazín 27. 2. 2004)

Ten odmítl roli jednoho z kandidátů na post nehrajícího kapitána evropského týmu pro **Ryder Cup** 2006.

(Woods favoritem sezony?, Stadion leden – únor 2005)

Kariéra hokejové superstar Jaromíra Jágra je vyšperkovaná ziskem nejceněnějších trofejí – má dva prsteny za zisk **Stanley Cupu**, pětkrát získal **Art Ross Trophy** pro nejlepšího hráče kanadského bodování NHL, na krk mu pověsili zlatou medaili z „turnaje století“ na olympiádě v Nagamu...

(Ceny s nevyčíslitelnou cenou, Sport magazín 23. 7. 2004)

Stanleyův pohár - mísa, která byla vyrobena v roce 1892 v Londýně, nese jméno Lorda Fredericka Arthura Stanleyho (1841 – 1908), generálního guvernéra Kanady, ale i velkého milovníka ledního hokeje. Zprvu byl pohár určen nejlepšímu amatérskému týmu Kanady. Od roku 1926 soupeří o tento pohár nejlepší profesionální kluby NHL.

Ještě v minulém týdnu existovala možnost, že se obě strany dohodnou. V úterý byl pohár na oficiálních stránkách fotbal.cz označován jako **Volkswagen Cup**.

(Pohárová soutěž je bez sponzora, Hospodářské noviny 29. 10. 2004)

Vedle Birdstonea musela ukončit kariéru další dostihová hvězda *Pleasantly Perfect*, vítěz loňského *Classic* a letošního **Dubai World Cup** a *Pacific Classic*.

(Hrdinové jdou do důchodu, Stadion listopad 2004)

Předloni vyhrála klisna Halfbridled slavný kalifornský dostih Breeder's Cup.

(Chanel v dobrých rukou, Týden 28. 2. 2005)

Sport se stal fenoménem posledních let. Pořádají se akce gigantických rozměrů, které jsou dotované nemalými finančními prostředky. Sponzoři jsou nakloněni zejména tzv. velkým sportům, tedy sportům, které se těší velké divácké oblibě a které mají bohatou základnu sportovců. Menším sportům už se sice tolik nedaří sehnat dostatečné množství peněz na své provozování, přesto se objevují stále nové sporty, s nimiž, pokud pro nedostatek zájmu nezaniknou, budeme muset počítat i v budoucnosti. Rozšíření sportovní terminologie zřejmě nelze očekávat, jelikož nové sportovní disciplíny často vycházejí z již stávajících sportů.

IX. Počítačová a internetová terminologie

Rozvoj komunikací se výrazně odrazil i v české slovní zásobě. Nejenže klade nároky na lidi, kteří jsou nuceni přizpůsobovat se novým technologiím, ale požaduje od nich přijímat stále nové výrazy, pocházející převážně z angličtiny. Nový komunikační svět s sebou přinesl slova jako např. surfování, chat a browser. Ne všichni ale ovládají angličtinu, pro mnohé jsou tak některé anglicismy neprůhledné, nevědí co si pod nimi představit. I když se pojmy jako harddisk nebo port staly již součástí českého jazyka (i lidé, kteří s počítačem příliš nepracují, mají určitou představu o tom, co znamenají), existuje ještě celá řada výrazů, které stojí na okraji slovní zásoby, jedná se o slova specializovaná, odborná.

Výrazy užívané v oblasti komunikačních technologií se do českého jazyka dostávaly až v několika posledních desetiletích. V české slovní zásobě jsou poměrně krátkou dobu, proces počesťování se proto „dotkl“ pouze některých z nich. Většina si ponechává svůj původní pravopis a výslovnost. Překlad z angličtiny do češtiny se ve skupině slov z počítačové a internetové mluvy také příliš neuplatnil, výjimky se přesto objevily. Za všechny uvedme „myš“, periferní zařízení počítače. Většinou má podobu malé oblé krabičky se dvěma až čtyřmi tlačítky. Používá se převážně jako grafický ovladač polohy kurzoru.

Společnost Logitech uvedla na trh soupravu bezdrátové klávesnice a myši diNovo Cordless Desktop (4 790 Kč s DPH). (myš = angl. mouse)

(Komfortní klávesnice k notebooku, Počítač pro každého 22/2004)

1. Anglické výrazy v počítačové a internetové terminologii

Protože je třeba mít při každém procesu synchronizace aktivní připojení k internetu uživatelé s dial-upem zvolí nejspíše manuální ovládání, zatímco u počítačů, které jsou připojeny stále, je asi nejlepším řešením použít automat. (dial-up se do češtiny překládá jako vytáčená linka; většinou se tak označuje připojení k datové síti přes klasickou telefonní linku)

(Správa počítačových hodin, Hospodářské noviny 14. 9. 2004)

Prodejce se totiž může schovávat za neexistující e-mailovou adresu, se stránkami umístěnými v rámci bezplatných (a tudíž anonymních) služeb navíc třeba za zahraničního providera. (e-mail neboli elektronická pošta; provider je označení pro firmu, která svým zákazníkům poskytuje za úplatu přístup k nějaké komunikační službě, proto se také někdy

překládá jako poskytovatel)

(Nejsložitější je u nákupu po webu placení, Hospodářské noviny 29. 10. 2004)

Čeština byla obohacena i o další slova začínající na e- znamenající elektronický:

Nespornou předností nákupů po síti je také často výhodnější cena zboží proti klasickým kamenným obchodům, protože zde e-obchodníci ušetří na nákladech, které si vyžádá provozování obchodního místa.

Zatímco u kamenných obchodů zákazník ví, kam si jít stěžovat či uplatňovat reklamaci, u e-shopů to může být problémem.

(Nejsložitější je u nákupu po webu placení, Hospodářské noviny 29. 10. 2004)

Hned dvě první místa získala eBanka: stala se nejdynamičtější bankou a navíc získala cenu přímé bankovnictví roku 2004.

(Banka roku: Juan svrhl Stacka, Týden 25. 10. 2004)

Lepší technické vybavení včetně dvou set laptopů v policejních autech a dvou tisíc kamer se softwarem upozorňujícím na podezřelé pohyby sice nebylo nejlevnější, stálo téměř třicet miliónů dolarů, ale vyplatilo se. (laptop je přenosný počítač ve tvaru kufříku, softwarem se označují nehmotné informační prvky a soustavy)

(Cracková epidemie zachvátila Londýn, Reflex 18. 11. 2004)

Pominu-li nepohodlnost takového systému pro většinu profesí, které síť používají, zůstává zde velké riziko spočívající v tom, že ruina se zastaralým systémem, dost pravděpodobně W98 a bez updatů (jak radí autor), se stane okamžitě snadnou kořistí prvního uhrovaného a rozpoutá lavinu nepříjemností ne pro majitele, který v teple moderního stroje otvírá duši Wordu, ale pro všechny ostatní... (update se vykládá jako zmodernizování, spammer – odesílatel nevyžádané pošty)

(Co se starou šunkou, Reflex 18. 11. 2004)

Zajímavostí ve výbavě notebooku je také integrovaná kamera. (notebook – v češtině lehký přenosný počítač)

(Filmový notebook s kamerou, Počítač pro každého 22/2004)

Také tablet patří do skupiny polohovacích nástrojů. (tablet označuje vstupní zařízení

počítače tvořené deskou a speciálním ukazovátkem, slouží k převádění hotových technických výkresů do elektronické podoby, k jejich vytváření, k ovládání grafických programů apod.)

(Čím ovládáš počítač? Počítač pro každého 22/2004)

*Do skupiny polohovacích zařízení patří ještě **trackball**, **touchpad** (polohovací destička), a **pointing stick** (polohovací tyčinka).*

(Čím ovládat počítač? Počítač pro každého 22/2004)

Anglické slovo trackball označuje vstupní zařízení počítače, má podobu kuličky a slouží k posunu kurzoru na obrazovce. České označení by mohlo znít kulový ovladač.

*Oba programy jsou **shareware** a licence pro jeden počítač stojí 1 000 Kč (Total Commander), resp. 650 + 130 Kč (Servant Salamander; + 130 Kč je cena za **plug-in** pro prohlížení obrázků, ten však není nutný).*

(Správce souborů, Počítač pro každého 22/2004)

Shareware je další výraz z angličtiny, pojmenovává se jím program plně funkční po vyzkoušení a následném zaplacení autorského poplatku. Velký anglicko-český slovník (Academia 1992) vysvětluje termín plug-in jako elektrický, fungující ihned po zapojení.

*Jednotlivá přístupová místa, takzvané **hot spoty**, hodlá společnost instalovat také na školách. (hot spoty pojmenovávají veřejné přístupové body bez drátového připojení k internetu)*

(Připojení na internet z okolí telefonních budek, @magazín č. 1 2005)

*Operační systémy Windows od Microsoftu pracují zhruba 90 % stolních počítačů na světě a součástí naprosté většiny z nich je i **browser**, čili prohlížeč.*

(Chyby v Exploreru, Profit 28. 6. 2004)

Jak už bylo zmíněno výše, většina anglicismů se v češtině podílí na dalších slovotvorných postupech jako je odvozování a skládání. Příkladem může být slovo blog. V internetu se tímto výrazem označuje internetový deník.

*Lackův **blog** je, nejen pro **blogonauty**, zdrojem zajímavých webových tipů, ale i dobrých*

nápadů.

*Laco aneb Ladislav Bittner oslavil letos v únoru první **blogonarozeniny**.*

*Pallas se nijak nezměnil ani v tom, že je stejně jako v devadesátých letech velkým advokátem zakladatele Seznamu Iva Lukačoviče (ne že by Ivo advokáta potřeboval, vždyť má přece svůj vlastní **blog**, o němž jsem psal v minulé **blogohlídce**).*

(Laco, Evelyn a další, Reflex 3. 3. 2005)

*Český tenisový svaz **link na scoreboard** na svých webových stránkách zatím nemá, ale uvažuje o tom. (link se do češtiny překládá jako odkaz, jedná se o propojení mezi jednotlivými stránkami; scoreboard je v angličtině označení pro tabuli ukazující výsledky)*

(Davis Cup jde do celého světa on-line, Hospodářské noviny 3. 3. 2005)

*Druhotnou funkcí, kterou někteří uživatelé uvítají, je možnost **peer-to-peer** spojení dvou uživatelů bez nutnosti pořizování Access Pointu. (peer-to-peer se vyskytuje pouze v pozici přívlastku a znamená rovný s rovným)*

(Wi-fi pro USB port, @magazín 3/05)

*Především je však zapotřebí dávat pozor na to, aby modem byl vybaven tzv. **splitterem** (zařízení využívané u technologie ADSL k oddělení resp. sloučení hovorového a nadhovorového pásma), nebo byl k němu splitter přibalen alespoň externě.*

(CeBit je tady! @magazín 3/05)

***Spam**, neboli nevyžádaná elektronická pošta, obtěžuje snad každého uživatele internetu. ... bojujte proti **spammingu** – novodobému nešvaru, který se začíná rozmáhat v prostředí počítačových sítí a komunikací, zneužívá jejich distribučních schopností a způsobuje mnoho nepříjemností i přímých a nepřímých škod.*

(Internet pod dohledem, @magazín 3/05)

*Základní formou jsou tzv. **bannery**, pevné reklamní plochy, kde se inzerát zobrazí.*

*Otravná „**pop-up**“ okna (reklama se otevře ve zcela novém okně prohlížeče) naštěstí z internetu mizí, nahrazují je však nejrůznější plovoucí objekty, roztahující se **bannery** nebo dokonce vložené stránky (návštěvník serveru uvidí nejdříve reklamu a pak se teprve*

dostane ne očekávanou stránku).

(Reklama zaplavuje internet, Týden 4. 4. 2005)

2. Počestěné výrazy

Přestože si většina slov z počítačového názvosloví ponechává původní, a tedy anglický pravopis, některé výrazy prošly procesem počest'ování.

*Pokročilejší verze produktu nabízí multifunkční spojení fototisku se **skenerem**, kopírkou a faxem v jediném stroji.* (skener = angl. scanner, snímací zařízení)

(Osobní fotolaboratoř, Hospodářské noviny 14. 9. 2004)

*A velký barevný **displej** je perfektní pro hledání v kalendáři, vytáčení telefonních čísel nebo fotografování.* (displej = angl. display, zařízení pro zobrazení nějaké hodnoty)

(reklama Tréo 600, Týden 25. 10. 2004)

*Problém vznikne, když uživatel **klikne** na falešný odkaz ne webu a spustí stahování hackerského softwaru.* (kliknout = angl. click)

(Chyby v Exploreru, Profit 28. 6. 2004)

3. Zkratky a zkratková slova

Sportovní terminologie využívá zkratk a zkratkových slov pro označení sportovních organizací, žebříčků apod. I v oblasti počítačů a internetu se zkrácených podob slov ve velké míře využívá. Už samotné pojmenování internet je slovo zkratkové. Vzniklo z anglického sousloví International Network, které je překládáno jako celosvětová informační síť. Původní pravopis, tedy s velkým písmenem na začátku slova, udržuje ze sledovaných časopisů a novin pouze týdeník Reflex.

*„Sílu hudby a televize jsem už znal, ale co mě dostalo, byl ten vizuální svět **Internetu**.“*

(Tanec s ďáblem, Reflex 2. 12. 2002)

Oblast komunikací, v porovnání s ostatními, jejichž slovní zásoba je tvořena převážně anglicismy, „pracuje“ se zkratkami a zkratkovými slovy. Často se však jedná o výrazy neprůhledné. Výslovnost je mnohdy také nejednotná, někteří dávají přednost českému hláskování, jiní se přiklánějí k anglickému způsobu výslovnosti. Rozhodující roli u části slov hraje zažitý model výslovnosti. Slovníky na tuto neustálenost reagují nabídkou

možných výslovností, např. DVD se může podle slovníků vyslovovat podle české abecedy, tedy [dé vé dé], ale i anglicky – [dý vý dý].

*Bezdrátová myš Logitech MX 1 000 **Laser** Cordless mouse je první počítačovou myší na světě, která využívá pro snímání pohybu **laseru**.* (laser = angl. zkr. Light Amplification by Stimulated Emission of Radiation, zesílení světla vynucenou emisí záření)

(Laserová myš, Hospodářské noviny 14. 10. 2004)

*Zasílání emailů, zpráv **SMS** a **MMS** se s touto klávesnicí stane opravdovým potěšením.* (SMS = angl. zkr. Short Message Service, MMS = angl. zkr. Multimedia Messaging Service nebo Manufacturing Message Service – služba zpracování zprávy)

(reklama Tréo 600, Týden 25. 10. 2004)

*„Pokud se např. majitel firmy rozhodne zjistit, o čem si někdo z podřízených povídá po telefonu, stačí, aby mu věnoval upravený mobil, který umožňuje **GSM** konferenční hovory,“ říká pan Novák.* (GSM = angl. zkr. Global System for Mobile Communications; standardní technologie pro bezdrátový přenos řeči a dat)

(Odposlech? Žádný problém, Týden 1. 11. 2004)

*Přenosné **MP3** přehrávače s flash pamětí mají své nesporné vlastnosti.* (MP3 = angl. zkr. MPEG Audio Layer 3 – Motion Picture Experts Group Layer 3 - označuje formát pro digitální kompresi zvuku)

(Přenosný muzikant, Počítač pro každého, 22/2004)

*Je to jednoznačný trend – klávesnice, fotoaparáty, tiskárny, vše jede přes **USB**.* (USB = angl. zkr. Universal Serial Bus, univerzální sériová sběrnice)

*Změna používaného **PC** nebo právě probíhající přenastavování mezi počítači oznamuje tiché pípnutí.* (PC = angl. zkr. Personal Computer, osobní počítač)

(Přepínáme USB, @magazín 1/05)

*Společnost **JVC** představila asi nejuniverzálnější **DVD-VHS** rekordér na našem trhu.* (DVD = angl. zkr. Digital Versatile Disc, VHS = angl. zkr. Video Home System)

(Trojjediný rekordér, @magazín 1/05)

GPRS je třídy 6 (3 + 2 timesloty), což při představě, že se plánuje online hraní, je docela málo. (GPRS = angl. zkr. General Packet Radio Service)

(Trojjediný rekordér, @magazín 1/05)

*Ta je přístupná na internetu a lze do ní nahlédnout i prostřednictvím mobilního telefonu s využitím technologie **wap**. (wap = angl. zkr. Wireless Application Protocol – z původní iniciálové zkratky se postupně stává zkratkové slovo; technologie umožňující bezdrátový přístup k internetu prostřednictvím mobilu)*

(Proti překupníkům mobilů může bojovat každý, Hospodářské noviny 14. 9. 2004)

*Problém připojení přes drahé linky se netýká počítačů, které jsou do internetu připojeny přes **ADSL**, kabelovou televizi nebo bezdrátové připojení. (ADSL = angl. zkr. Asymmetric Digital Subscriber Line, asymetrické účastnické digitální vedení)*

(Připojení se může prodrazit, Profit 28. 6. 2004)

*Zájemce o aktivní služby mobilního bankovníctví musí mít telefon podporující technologii **SIM Toolkit** a také **SIM** kartu, na které je nahraná příslušná bankovní aplikace. (SIM = angl. zkr. Subscriber Identification Module Card – čipová karta sloužící k jednoznačné identifikaci uživatele v mobilní síti a k uskladnění dat s tímto uživatelem související)*

*Samozřejmostí je i zápis na **CD** média: **PX – 716A** podporuje 48rychlostní zápis a čtení a 24rychlostní přepis **CD**. (CD = angl. zkr. Compact Disc, kompaktní disk)*

(Rychlá DVD vypalovačka, Počítač pro každého 22/2004)

*Model **Digibeat FunkeyBoy SD-03** ke všem uvedeným kladům připojuje další schopnost: je vybaven slotem pro paměťové karty **MMC** a **SD**. (MMC = angl. Multimedia Memory Card – multimediální paměťová karta, SD = angl. zkr. Secure Digital)*

(Přenosný muzikant, Počítač pro každého 22/2004)

*Na výukovém **CD-ROM TS Český jazyk 1 pravopis** od firmy **Terasoft**, mohou žáci základních škol procvičovat nejdůležitější pravopisné jevy. (CD-ROM = angl. zkr. Compact Disc – Read Only Memory)*

(Výukové CD – Pravopis českého jazyka, Hospodářské noviny 20. 9. 2004)

Díky podpoře stejné Wi-fi karty jako v případě fotoaparátu připojeného k printer docku nebo paměťové karty vložené do printer docku do nebo z počítače, notebooku, PDA a dalších zařízení, které podporují technologii Wi-fi. (Wi-fi = angl. zkr. Wireless Fidelity – komunikační standard pro bezdrátový přenos dat, PDA = angl. zkr. Personal Digital Assistant)

(rubrika Aktuality, @magazín 3/05)

Čeština využívá slovotvorných schopností zkratk a zkratkových slov, a to zejména při slangovém tvoření. Typická je zejména derivace, která umožňuje snazší morfologické začlenění těchto výrazů, uplatňující se především v deklinaci. Psaný jazyk pro vyjádření morfologických kategorií v takových případech využívá opisných tvarů (např. v psaném textu počítač PC a v mluveném pécéčko nebo písíčko, CD – cédéčko, LP – elpíčko apod.). *Jak se na web dostaly? Údajně je získal jistý hacker průnikem na servery společnosti T-Mobile. Tam si uživatelé některých mobilních telefonů mohou ukládat svá soukromá data, aby se k nim mohli dostat i z jiných přístrojů, například z libovolného pécéčka.*

(Notebook Miloše Čermáka – Zvedl jsem sluchátko, Reflex 3. 3. 2005)

Toto cédéčko je určeno pro malé školáky a předškoláky.

(Začínáme s angličtinou, Počítač pro každého 22/2004)

Esemesky začaly hýbat celým naším životem, a tudíž i vztahy.

(Moderní vrazi vztahů, Juicy březen 2005)

Počítače se staly běžnou součástí našich životů, používají se dnes snad ve všech profesích. Technologie se vyvíjejí neuvěřitelnou rychlostí a to, co jsme považovali za neuvěřitelné před několika lety, je dnes samozřejmostí. S rozvojem nových možností komunikace je však člověk nucen postupně rozšiřovat když ne aktivní, pak alespoň pasivní slovní zásobu. I český jazyk musí čelit velkému přílivu slov z počítačové terminologie. Ta se v českém kontextu vyznačuje neustáleností a variantností. Příčiny mohou být ryze jazykové – čeština adaptuje anglické způsoby výslovnosti a pravopisu, na druhé straně však působí tendence počešťování. Důvody mohou být ale i mimojazykové – česká produkce technologií se ještě nestačila vyrovnat s konkurencí zejména americké výroby. Počítačová čeština, která proniká stále více i do běžné komunikace a do publicistiky, bude zřejmě i nadále o

anglicismy doplňována. Jejich množství by ale nemělo být na úkor srozumitelnosti mluveného nebo psaného textu.

X. Zábava a hudba

Hudba se vyvíjela ve všech známých kulturách. Zprvu měla podobu primitivních válečných pokřiků, postupně se „pracovala“ ke složitým zvukům symfonického orchestru. Během dvacátého století vzniklo mnoho nejrozličnějších hudebních žánrů, které jsou populární dodnes a které s sebou nesou přívlastek moderní. Mezi nejoblíbenější styly západní hudby, pocházející zejména ze Spojených států amerických a Anglie, patří rock, pop, punk a disko. Místo původu se odrazilo i na lexiku používaném v souvislosti s moderními hudebními styly. Názvosloví pochází totiž převážně z angličtiny, a to v mnoha případech její americké podoby.

Pravopis ve většině případů zůstává původní, stejně tak výslovnost se v češtině nemění.

*Ve čtvrtek 14. října vyvrcholí rozsáhlé oslavy půlstoletí **rock'n'rollu** v pražské Lucerně burácením piána pod rukama (a možná i nohama) hvězdného zakladatele žánru Jerryho Leea Lewise.*

(Pianový řezník za dveřmi, Týden 11. 10. 2004)

Výraz rock'n'roll pochází z anglo-amerického rock and roll – doslova „houpej se a válej“. Tento styl hudby vznikl v 50. letech 20. století, a to jako směsice rhythm and blues a country. Charakterizovala ho hlasitá hudba produkovaná na nově vynalezené elektrické kytary. Termín zavedl v polovině minulého století clevelandský diskžokej A. Freed.

*Chlapců s mikrofony, kteří dnes zkoušejí svou šanci, je nejméně tolik jako **bigbítových** kapel v garážové éře.*

(Já, můj hlas, můj mikrofón, Týden 22. 11. 2004)

Padesátá léta dala světu další hudební směr, a sice bigbít. Původní anglické označení bylo big beat, v překladu velké tempo nebo velké bubnování. V češtině se toto slovo změnilo na základě výslovnosti.

*Padesátiny rock'n'rollu může stejně dobře jako letošní osmdesátiny **country**.*

(Pianový řezník za dveřmi, Týden 11. 10. 2004)

Country, neboli hudba amerického venkova, čerpá inspiraci ze stylu života na americkém Západu.

*Vyškolen **bluesovými** pianisty začínal Lewis v roce 1954 v proslulém pořadu Luisiana*

Hayride, v šestapadesátém roce přišel pod vlivem úspěchu Elvise Presleyho k Phillipsově firmě Sun a rok poté dosáhl mezinárodního věhlasu s po všech stránkách drsnou *Whole Lotta Shakin' Goin' Oh*.

(Pianový řezník za dveřmi, Týden 11. 10. 2004)

Název blues byl odvozen ze sousloví blue devils, což je metaforický název pro depresi, melancholii. A právě vyjádření trápení a emocí se stalo základem tohoto hudebního žánru.

Byl to bezesporu Bregovič, kdo přivedl balkánskou hudbu za hranice země, na scény world music, do masově oblíbeného popu.

(Horečka balkánské sobotní noci, Týden 18. 10. 2004)

Pojmem world music se myslí hudba, která vychází z kulturní tradice, spojující etnické vlivy se západními populárními hudebními proudy.

Nepřivolávají mi na mysl televizní krmnou směs kankámu, swingu a lidovky v turisticky „staropražských“ dekoracích.

(Když Evy dcera pěla písně od Hašlera – Nesnáz s prvním českým hitmakerem, Týden 25. 10. 2004)

Swing je druh jazzové hudby, oblíbený především ve 30. a 40. letech 20. století, který se vyznačoval jednoduchou melodikou.

Ve dvacátých letech se pokusil Hašler své inspirační zdroje rozšířit o jazz, totiž o to, co se nám jako jazz zpočátku nabízelo: společenské tance jazzem ovanuté.

(Když Evy dcera pěla písně od Hašlera – Nesnáz s prvním českým hitmakerem, Týden 25. 10. 2004)

Jazz vznikl na počátku 20. století v New Orleansu v USA jako směs blues, náboženských zpěvů a evropských vlivů.

Hrál dosud neznámé skupiny, prosazoval reggae, punk, hip-hop a techno, ale nebál se zařadit ani ambiétní zvuky, norský rock nebo pákistánský kaváli.

(Pan diskžokej, který měl vkus, Týden 1. 11. 2004)

Reggae je výraz mající svůj původ v americkém slangu. Označuje se jím hudba, kterou šířili členové západoindických komunit v cizině. Punková hudba nastoupila v 70. letech a měla oslovit tehdejší mladé obecnstvo, které nekonvenčním stylem oblékání a jazykem

chtělo narušit společenský stereotyp. Hip-hop je původní název pro pouliční kulturu černých Američanů, v níž se kombinuje hudba rap, graffiti a akrobatický tanec. Techno je označení pro diskotékovou hudbu využívající mnoha forem elektronických hudebních nástrojů.

*Ze světa haute couture podvazky zaměřily nejprve do **pop-music**. (pop-music je označení pro současnou populární hudbu)*

(Punčochový kult, Týden 8. 11. 2004)

*Porevoluční generace mladých Čechů (**rap** je zatím bůhvíproč výhradně mužská věc) zareagovala spontánně.*

(Já, můj hlas, můj majkrofon, Týden 22. 11. 2004)

Rap je jeden z diskotékových stylů, jenž se vyvíjí od 1. pol. 80. let 20. let. Základem se stalo rytmické recitování textu do hudebního doprovodu, často se sociálním poselstvím.

*Nicméně v jeho pořadech se objevovaly všechny žánry, nové i staré – **reggae, hip hop** a taneční hudba, ale i alternativní **country** a **death metal**.*

(Nejlepší uši měl divnovous, Reflex 18. 11. 2004)

*Jiří Plocek se skupinou Teagrass kombinuje **bluegrass** s hudbou Moravy a Balkánu.*

(Český muzikant v globální tlačenici, Reflex 3. 3. 2005)

Ve Spojených státech amerických vznikl i další hudební žánr, a sice bluegrass – živá, temperamentní hudba s doprovodem kytary, houslí, bendža a jiných strunných nástrojů.

*„Když padnou naše jména, lidi si nejspíš řeknou: aha, to bude nějaké **funky**. Ale my zdaleka nežijeme jenom **funky**. V našich hudebních srdcích a duších tepe a bublá také jiná muzika. Chtěli jsme se podělit s lidmi o stavy a nálady, které jsou úplně odlišné.“ (Roman Holý)*

(Roman Holý v oparu Zdrcujícího štěstí, Music 12/2004)

Slovo funky pochází z americké angličtiny a původně se používalo v souvislosti s džezovou hudbou. Dnes by se dalo přeložit jako fajn nebo prima.

*Hráli všechno od **r'n'b** přes **drum'n'bass** po **garage**, občas koncertovali.*

Multikulturní, s vůní ulice, ale prodchnutá soulem. Soulový vokál je to, co to spojuje.

(Jistoty Natashi Bedingfield, Music 12/2004)

Z černošského stylu hudby vychází i další hudební žánr – soul. Prosazovat se začal v 60. letech 20. stol. a kombinoval prostředky světské a duchovní formou zvolání a odpovědi.

Angličtina nedala světu pouze pojmenování různých hudebních žánrů, ale i další slova, která mají s hudbou hodně společného. Píseň je nahrazována songem, hudba doprovázející film je soundtrack a skupina už není skupinou, ale bandem.

*Pokud nějaký **band** máte rádi dost dlouho, asi do klamu, že je furt stejně dobrý jako v minulém století, spadnete snadno.*

(New Order – Waiting For The Sirens' Call, Reflex 31. 3. 2005)

*Hudebník, který je zvyklý najímat jakékoliv schopné a ne moc drahé hráče k natáčení **soundtracků**, vystavěl na principu pronájmu také „etnický“ projekt.*

(Horečka balkánské sobotní noci, Týden 18. 10. 2004)

*K definitivnímu uznání pomohla generace muzikantů, která Cohena označila za neopominutelný vliv a nazpívala vlastní verze jeho **songů**: Suzanne Vega, Nick Cave, Sting, Bono, R. E. M. a další.*

(Smrt jde pro básníka, 1. 11. 2004)

*Představme si zpěváka s kytarou (nebo klavírem), který osaměl s obecenstvem a nemůže si jen přibližně otvírat ústa a gestikulovat jako loutka, poněvadž nemá ani mikrofon, natož předem podvržený **playback**.*

(Když Evy dcera pěla písně od Hašlera – nesnáz s prvním českým hitmakerem, Týden 25. 10. 2004)

Anglický výraz playback znamená napodobování činnosti podle předem provedeného zvukového záznamu.

*Když muzikanti přikoupili **samplery**, EOST začala produkovat „hudbu, ve které kokrhá kohout“, jak tehdy napsal kritik Ivan Hartman.*

(Jak vychytat mouchy kolem Kryštofa, Týden 8. 11. 2004)

Sampler je zařízení sloužící k samplování, tedy záznamu v digitální formě a jeho

reprodukcí v modifikované podobě.

*Joost hrál klasický **mash-up**, v Evropě momentálně nesmírně populární mix úplně čehokoli.*

*Přesto jejich **sety** zněly vedle odvážně experimentujícího Bellena zoufale nudně.*

(Co to vidím, Reflex 18. 11. 2004)

V hudebním prostředí se setem myslí nepřerušovaná sestava skladeb.

*I přes nesporné napětí v hlase Briana Molka a moderně znějící kytarový **sound** jsem se při poslechu všech jejich řadových alb nikdy nemohl zbavit pocitu, že poslouchám stále jednu skladbu. (angl. sound = zvuk)*

(Kvalitní pop a český pop, Reflex 18. 11. 2004)

***Raper** v něm vystupuje v převlečení za Jacksona a posmívá se jeho plastickým operacím a slabosti pro děti.*

(rubrika Zrní, Týden 25. 10. 2004)

*Sedmdesát tisíc demonstrantů na Trafalgarském náměstí se po dešťové sprše dočkalo koncertu. Vystoupili například palestínští **rappeři**.*

(Jarmark levice, Týden 8. 11. 2004)

***Rapperské** souboje vybrousily schopnost rýmovat i to asi nejdůležitější na **rapu** vůbec - „**flow**“ (uvolněnou plynulost, se kterou rapper text do hudby zasazuje).*

(Hiphop opouští podzemí, Music 12/2004)

Člověk zabývající se hudbou zvanou rap se v angličtině označuje slovem rapper. Zdvojená souhláska byla v češtině odstraněna a nahrazena jednou souhláskou. Tato podoba však neodpovídá anglické výslovnosti, která je vázána právě na zdvojení souhlásky. Výslovnost podle českého pravopisu by pak asi zněla [reipə], nikoli [ræpə].

*Při studiu komunikace, které absolvoval s vynikajícími výsledky, dělal **diskžokeje** ve školním rádiu.*

(S kým vstává Amerika, 22. 11. 2004)

*Legenda BBC a britského rozhlasu vůbec, John Peel, byla jedním z nejvlivnějších rádiových **Djs** (slovo moderátor by byla pro ni skutečně urážka) všech dob.*

*Roku 1967 se vrátil do Velké Británie a stal se pirátským **dýdžejem**: vysílal na stanici*

Radio London, která byla umístěna na lodi v moři, mimo britské vody.

(Nejlepší uši měl divnovous, Reflex 18. 11. 2004)

Překlad slova diskžokej je, podle Velkého anglicko-českého slovníku (1991), konferenciér hudby z desek. V českých zemích se však ujalo originální označení, které navíc prošlo procesem počest'ování. V mluvě především mládeže se spíše prosadila iniciálová zkratka z anglického výrazu disc jockey, tedy DJ, která se v češtině dočkala i opisné formy dýdžej, vycházející z anglické výslovnosti. Někteří autoři dávají přednost anglickému způsobu rozepsání této zkratky.

*Dobrá nálada se oblékla do rytmu **deejayů** a svlékala se z něj až hodiny později bůhví kde.*

(Sníh, led a rock'n'roll, Reflex 31. 3. 2005)

*Wich se konečně „zbavil“ svazujícího omezení spolupráce se dvěma **MC's** a kromě **hardcore hiphopu** předvedl i měkčí podoby tohoto žánru a **r'n'b**. (r'n'b = rhythm and blues)*

*V řadách českých rapperů (neboli **MC's**) se objevily pozoruhodné básnické talenty, které do značné míry čerpají inspiraci z vlastních zážitků a své aktuální životní situace, jež přetavují do výpovědí, které rezonují s tím, co prožívají jejich posluchači.*

(Hiphop opouští podzemí, Music 12/2004)

Anglické sousloví hardcore ve funkci přídavného jména nese význam: skalní, konzervativní.

Pod zkratkou MC se skrývá pojmenování vrchního ceremoniáře, v angličtině Master of Ceremonies, tedy muže, který řídí liturgické úkony při slavnostních bohoslužbách. V 70. a 80. letech 20. století se zkratka MC ujala i v hudební sféře, zejména v moderních stylech hiphop a rap, pro označení konferenciéra, dnes spíše dýdžeje.

*Nijak osobité **beaty** tu doprovázejí silový projev rozzuřených býků, jenž zaujme především permanentním vodopádem vulgarismů.*

(Já, můj hlas, můj majkrofon, Týden 22. 11. 2004)

Spojením výrazný rytmický tep lze v češtině nahradit slovo beat, používané v hudební oblasti.

*Nejúspěšnější album Play staví na zvukových citacích starých zpěváků **blues** a **gospelů**,*

obložených novým doprovodem.

(Nejsem Američan, ale Newyorčan, Týden 28. 2. 2005)

Gospely, duchovní písně severoamerických černochů, vznikaly ke konci 19. století. Největšího úspěchu ale písně na texty Nového zákona dosáhly ve 30. letech 20. století.

*Všechny **tracky** na albu byly později použity v reklamách a filmové hudbě.*

*Pro hudebníky je tu například Creative Smart Recorder, software ulehčující nahrávání z jakýchkoli zdrojů – internetu, klasických vinylových desek, kazet apod. - a vytváření samostatných **tracků**.*

(Zvuk na vašem počítači, @magazín 1/05)

Z anglického slangu byl do češtiny přijat výraz pro nahrávku, skladbu vytvořenou prostřednictvím elektronických přístrojů. Výraz track se vyskytuje především v mluvě hudebníků a hudebních fanoušků.

*„Na nové desce je **coververze** skladby Temptation od britských New Order. Má to být vaše pocta idolům z doby dospívání?“*

(Nejsem Američan, jsem Newyorčan – rozhovor s americkým hudebníkem Mobym, Týden 28. 2. 2005)

*„Mnohokrát jsem na mostě **jamoval** s Čechy i cizinci, kteří Prahou projížděli,“ vzpomíná Petr Koláček z Gothartu na počátek devadesátých let.*

(Český muzikant v globální tlačenici, Reflex 3. 3. 2005)

*Semknutá atmosféra trochu připomínala veřejné **jam sessions** v bluesových barech a bylo jasné, že zpívat se bude až do rána.*

(Franto, dáme si duet, Yellow březen 2005)

Jam session je anglický výraz pojmenovávající setkání džezových hudebníků se společnou improvizovanou hudební produkcí.

*Skupina Kontrafakt a rapper Čistychov jsou reprezentanty hiphopu a rapu ze sousedního Slovenska, jejichž alba se k nám dostávají díky smlouvám s velkými **labely**.*

(Hiphop opouští podzemí, Music 12/2004)

V angličtině má slovo label hned několik významů, v předcházejícím textu by však překlad

zněl: gramofonová společnost.

*Budou to **unplugged** vystoupení, jen dvě španělky a můj zpěv.*

(Co právě dělá Martin Maxa, Českobudějovické listy 16. 3. 2005)

Unplugged vystoupení je vystoupení za použití pouze hudebních nástrojů, které nejsou napájeny nebo zesilovány elektrickým proudem.

*„Kenvelo respektuje můj styl a oblečení je pohodlné. Věci z Kenvela nosím už léta, a tak mám ze spolupráce radost,“ tvrdí **frontman** skupiny Kryštof. (frontman – vedoucí zpěvák hudební skupiny)*

(Lidové noviny, 8. 10. 2004)

S hudbou, zábavou a veřejným vystupováním se v dnešní době pojí výraz showbyznys. Pojem zábavní průmysl ze slovníků producentů a účastníků tohoto mediálního kolotoče úplně zmizel a byl nahrazen anglickým výrazem. V mluvené podobě je jeho výskyt velmi častý, postupně se anglicismus dostává i do psaných textů, avšak jeho pravopis není stále ujednocen. Existuje několik variant psaní tohoto slova.

*Ani americká CFX není ve světě **show-businessu** úplně neznámá: nedávno koupila většinový podíl ve společnosti, která spravuje majetek po Elvisu Presleym.*

(Dvě miliardy za SuperStar, Reflex 31. 3. 2005)

*Zvláštní setkání: skupina s image „těch upřímných a rebelujících“ ve zdejším velkém **showbyznysu** a oproti nim nezávislý samouk, který se k popularitě (nebo možná víc k respektu) jaksi mimoděk propracoval během patnácti let práce na stylech, jež velká média dlouho záměrně ignorovala.*

(Jak vychytat mouchy kolem Kryštofa, Týden 8. 11. 2004)

*Ve stejné době byla přistižena také superhvězda **show byznysu**, choť fotbalisty Davida Beckhama: ani ona si nevšimla chybějícího „o“ ve jménu oblíbené značky.*

(Značková kabelka Šárky Grossové, Týden 1. 11. 2004)

*Vzácnosti již rovněž není ani uzavírání propagačních smluv se známými osobnostmi **šoubyznysu**.*

(E-obchody lákají šoubyznysem, Hospodářské noviny 24. 11. 2004)

*Jasně že v **showbizu** je pár dalších hodných holek – Beyoncé a Anastacia jsou také slušňačky – ale Norah se ještě k tomu obléká tak, že neukazuje ani prsa, ani břicho ani*

zadek (i Anastacia a Beyoncé v počátcích své kariéry tvrdily, že se tak budou chovat, ale víme, jak to dopadlo).

(Úspěch věštil počítač, Yellow březen 2005)

Angličtina se stala dalším zdrojem hudebních výrazů. Napodobila tak italštinu, která obohatila většinu jazyků o hudební výrazy tzv. klasické nebo vážné hudby. Nejenže přispěla k pojmenování některých hudebních nástrojů, např. piana, violoncella a pikoly, ale uplatnila se i v hudební terminologii. Znalost hudebních výrazů jako forte, dolce a pizzicato je pro hudebníky nezbytná. V dnešní době, době zejména elektronické hudby a hudby vytvářené prostřednictvím nejmodernějších technologií, se v největší míře prosazují výrazy z angličtiny, což dokazují i předcházející příklady. Prolínání hudebních žánrů a stylů se odráží i v jejich pojmenování. V jednom článku jsme si např. mohli přečíst o hudebním stylu: *dub-soul-trip-rock-meditation-trance-pop* (Sníh, led a rock'n'roll, Reflex 31. 3. 2005).

XI. Obchod a bankovníctví

Další komunikační oblastí, v níž se objevují anglicismy, je sféra bankovníctví a obchodu. Slova, zpočátku „srozumitelná“ pouze odborníkům v daných oborech, se především díky sdělovacím prostředkům a reklamě začala dostávat do běžné komunikace, počáteční neprůhlednost tak byla odstraněna. Řada výrazů však i dnes zůstává součástí ryze odborných textů. Právě v textech odborných, popř. poloprofesionálních, se výrazy původem z angličtiny vyskytují nejvíce a nejčastěji.

Slova ze slovníku bankéřů a obchodníků ve většině případů nepodléhají procesu počešťování. Zachovávají si původní pravopis a výslovnost.

Myslivercká lobby si začala rozdělovat státní lesy.

(Generál rozděluje lesy, Týden 27. 9. 2004)

Slovník cizích slov (1995) vysvětluje slovo lobby jako „nátlakovou skupinu prosazující svoje nebo na základě různých výhod i cizí zájmy“. Výraz je v češtině nesklonný, může být rodu středního nebo ženského. Autoři článku dali přednost rodu ženskému. Že se tento výraz dobře začlenil do českého jazyku, dokazuje i jeho schopnost zapojit se do dalších slovotvorných postupů:

Takovými výroky Topolánek malér jen zhoršuje, zdá se, že chce odvést pozornost od podstaty věci: všichni teď čekají, zda půjde na detektor jeho asistent Dalík a lobbista Večerek.

(Nefér Bublan, Týden 27. 9. 2004)

Konsorcium firem, vedené společnostmi Škoda JS Plzeň a Škoda Praha, má však silnou konkurenci v Rusku, jehož představitelé často lobbují v Sofii.

(Bulharská energetika Čechy láká, Hospodářské noviny 29. 9. 2004)

Motor využívá know-how Toyoty, podloženým 1 622 patenty.

(Zisk budou přinášet jen auta s nízkými emisemi, Hospodářské noviny 1. 10. 2004)

Nesklonné podstatné jméno know-how, které může být rodu středního i mužského, pojmenovává souhrn znalostí o technologii, řízení a organizaci výroby.

Faktem zůstává, že pravidla tendrů na pronájem honiteb schválená vedením Lesů ČR dávají členům příliš mnoho prostoru.

(Generál rozděluje lesy, Týden 27. 9. 2004)

Tendr, neboli výběrové řízení, je odvozeno z anglického slova tender, které v originálu znamená nabídnout někomu ruku.

*Pokud uspěje, stane se nynější bitva příkladem pro další firmy, jimž se rok od roku odvažnější požadavky odborářských **bossů** už dávno zajídají, ale bojí se proti nim cokoli zásadního podniknout.*

(Přítel Čechů v čele Orlenu, Týden 27. 9. 2004)

Bossem se označuje vedoucí a šéf.

*Kdo vyhraje americké volby? Tipuji George W. Bushe. Na některých burzách se o jméno budoucího prezidenta obchoduje s tzv. **futures** (cenné papíry, v podstatě sázka na klesající nebo stoupající ceny akcií či surovin).*

(Bush – futures, Týden 27. 9. 2004)

*Mezi podnikatelem a zákazníkem by se měl rozvíjet vztah, ve světě známý jako **partnership**.*

(Jméno firmy se buduje těžce, Hospodářské noviny 27. 9. 2004)

*Mezi horké favority patří šéf Mezinárodní agentury pro atomovou energii Muhammad Baradej, velké šance se dávají papeži Janu Pavlu II. a Václavu Havlovi. Až do určeného data jsou však analytici i **bookmakeři** odkázáni jen na spekulace a tipy.*

(Svět pozná nové držitele Nobelových cen, Mladá fronta Dnes 4. 10. 2004)

Bookmaker je osoba vypisující a přijímající sázky.

*Burza svou podzimní slevou míří hlavně na **brokerské** firmy, pro které bude zprostředkování obchodů s akciemi a dluhopisy na pražské burze mnohem výhodnější než dosud.*

(Pražská burza láká velké zákazníky velkou slevou, Mladá fronta Dnes 4. 10. 2004)

Broker je výraz z angličtiny pro dohodce na burze.

***Ratingová** agentura Moody's přidělila plánované emisi dluhopisů spekulativní **rating** na úrovni B1.*

(Agentura Moody's dala Oscarovým dluhopisům nízké hodnocení, Lidové noviny 5. 10. 2004)

Pod heslem rating je ve Slovníku cizích slov (1995) následující vysvětlení: bodové hodnocení ekonomické situace určitého státu ve srovnání se státy jinými.

*Dnes většina lidí automobily vyměňuje zhruba po třech letech, což je interval nejvýhodnější pro **leasing** i pro zpětný výkup vozu.*

(Věrní spokojenosti, Týden 11. 10. 2004)

*Stále více se proto prosazují členové velkých finančních skupin (ČSOB **Leasing**, ČP **Leasing**), dcery silných zahraničních subjektů (např. CAC **Leasing**) nebo společnosti provázané na výrobce **leasovaných** komodit (jako je Škofin).*

(Trh se pročišťuje a po letech klesá, Profit 28. 6. 2004)

*Stále více firmy využívají i operativního **leasingu** nebo **full service leasingu**.*

(Trh se pročišťuje a po letech klesá, Profit 28. 6. 2004)

Leasing má v češtině synonymum v podobě prodeje na splátky.

*Tato firma **outsourcingu** je velmi nevhodná.*

(Pentagon dává zakázky často bez soutěže, Hospodářské noviny 1. 10. 2004)

Z angličtiny pochází i výraz outsourcing, kterým se v oblasti obchodu myslí zajištění určité firemní činnosti.

*Z **merchandisingu** těží i další osazenstvo předních příček žebříčku Forbes, předně dědicové Charlese Schulze, duchovního otce populární komiksové postavičky Snoopyho.*

(Nebožtíci přejí ziskům. I dědicům., Hospodářské noviny 29. 10. 2004)

Původem anglické slovo merchandising se vykládá jako podpora prodeje prostřednictvím celkové prezentace výrobků, a to např. způsobem jejich vystavení, aranžování nebo využitím propagačních materiálů.

Bankovní instituce, s cílem usnadnit bankovní operace, nabízejí svým zákazníkům pracovat s financemi z prostředí domova. Často stačí např. k převodu peněz vlastnit telefonní aparát, lidé s připojením na internet mohou využívat služeb celosvětové sítě. Pojmenování těchto služeb tzv. přímého bankovníctví pocházející z angličtiny. Jedná se o slova složená, jejichž druhá část je vždy stejná – banking (bankovníctví), první část se liší podle toho, jaký způsob operace je zvolen.

*Služby s názvy **internetbanking**, **GSM banking** či **phonebanking** se staly již běžnou praxí*

*poměrně velkého počtu bankovních klientů. (**internetbanking** – bankovní služby poskytované prostřednictvím internetu, internetové bankovníctví; **phonebanking** – služba elektronického bankovníctví, která umožňuje klientovi provádět bankovní operace prostřednictvím telefonu)*

***Homebanking** je nabízen buď po pevné lince, anebo přes internet. (**homebanking** – služby prováděné prostřednictvím domácího počítače)*

(Přímé bankovníctví ušetří peníze, Hospodářské noviny 29. 10. 2004)

*Miliardář a zakladatel bulharského **holdingu** Multigroup patřil v zemi mezi společenskou smetánku.*

(Nejbohatší bulharská vdova, Týden 25. 10. 2004)

Z angličtiny přejala čeština i slovo holding, které se používá k označení kapitálového sdružení více podniků, v němž mateřská společnost vlastní kapitálový podíl v jiných dceřiných společnostech, a tak ovlivňuje jejich řízení.

*Kolegům z branže leží spalování za **dumpingové** ceny „kdesi“ na východě v žaludku.*

(Nebožtíci míří (nejen) na východ, Týden 1. 11. 2004)

V angličtině slovo dump, od kterého je odvozeno označení prodeje zboží za nižší než výrobní cenu, znamená shodit nebo těžce spadnout.

*Česká výprava trávila v Alexander Palace čas mimo jiné prodejem triček, například s nápisy Revolution. „Je to způsob **fundraising**,“ vysvětluje Matějček, člen české Sociální solidarity.*

(Jarmark levice, Týden 8. 11. 2004)

Pojem fundraising se vysvětluje jako shánění finančních prostředků pro činnost organizace apod.

*V Británii představují **cashbacky** podle finančního portálu mesec.cz druhý nejčastější způsob výběru hotovosti.*

(Život s kouskem plastu, Týden 28. 2. 2005)

*Jednorázovou výstavbu ve velkém chystají hlavně **developerské** firmy, pokračují však i individuální stavby.*

(Benice se rozrůstají, Profit 28. 6. 2004)

*Letos se s velkými projekty doslova roztrhl pytel. Zdá se, že **developeři** už neváhají stavět sídliště se stovkami i tisícovkami bytů.*

(Současným trendem je vlastnické bydlení, Profit 28. 6. 2004)

Developer je v podstatě investor, který se zabývá rozvojem a zhodnocením realitního projektu. Podle slovníků se stále jedná o pojem užívaný zejména v odborně ekonomickém vyjadřování a v ekonomické publicistice.

*Několik bank jim pružně vyšlo vstříc a nabídlo celou škálu derivátních produktů (odvozených cenných papírů), například **warranty**.*

(Investoři sázejí, kam se pohne ropa, Hospodářské noviny 20. 9. 2004)

U slov, která se stala již běžnou součástí české slovní zásoby, došlo procesem počestřování k určitým změnám. Týkají se především pravopisu, který vychází z původní anglické výslovnosti.

*Herman, jenž seděl v porotě soutěže Česko hledá SuperStar, už začíná další **byznys**.* (byznys = angl. business; dnes velmi módní slovo byznys se překládá jako obchod, obchodování)

Pojmenování pro obchodníka je v angličtině businessman. V češtině toto složené slovo získalo podobu byznysmen:

*Americký **byznysmen** Malcolm Glazer chce ovládnout fotbalový Manchester United.*

(Ve stopách Abramičových, Týden 11. 10. 2004)

Příkladem hybridního slova, na jehož vzniku se podílí počestěná varianta slova business - byznys, je byznysplán. Jelikož je psaný v uvozovkách, jedná se zřejmě o slovo autorské.

*„To je problém, který musí vyřešit každý nakladatel. Musí vědět, jaké knihy chce vydávat a kdo je napíše,“ lapidárně formuluje základy nakladatelského „**byznysplánu**“ Boris Dočekal.*

(Sedmý rok přinesl úspěch, Profit 28. 6. 2004)

*Laureát převezme cenu – diplom a zlatou medaili spolu se **šekem** na 10 milionů švédských*

korun – 10. prosince při tradiční ceremonii na radnici v Oslu.

(Svět pozná nové nositele Nobelových cen, Mladá fronta Dnes 4. 10. 2004)

Šek, druh peněžní poukázky, pochází původně z anglo-amerického prostředí (check). Do češtiny se však dostalo přes němčinu (Scheck), a právě německá výslovnost se podepsala na české podobě tohoto slova.

Řada výrazů z bankovního názvosloví není pravopisně ještě zcela ustálena – existují dvě formy psaní. Ve sledovaných novinách a časopisech se jedná o výrazy: marketink x marketing, sponzoring x sponzorink, lídr x leader a manažer x manager.

„Máme v Belene dovezený a zakonzervovaný blok, který tam byl sice připraven již před 14 lety, ale technicky je stále ve velmi dobré úrovni,“ řekl v Plodivu **marketink manager** Škody JS Josef Říha.

(Bulharská energetika Čechy láká, Hospodářské noviny 29. 9. 2004)

V současné době je bankami nejvíce **marketinkově** podporován internetbanking.

(Přímé bankovníctví ušetří peníze, Hospodářské noviny 29. 10. 2004)

Novou hvězdou prodejních žebříčků se podle předpovědi **marketingových** firem stane Bratz, rozevlátá umělohmotná „pohodářka“, která má slabost pro módu a dá se koupit v několika etnických variantách.

(Válka panenek, Týden 11. 10. 2004)

„Kolik času vám zabírá fotbal a kolik **marketingové** povinnosti okolo?“

(rozhovor s Petrem Čechem, Týden 1. 11. 2004)

Sedm let práce v oboru a hlavně sbírání obchodních a **marketingových** zkušeností nakonec přinesly ovoce.

(Sedmý rok přinesl úspěch, Profit 28. 6. 2004)

A sponzoring se ukázal být jedním z chytrých tahů **marketinkové** strategie, založené na principu zaujmout kvalitou, odlišit se a upozornit na sebe.

(České pivo teče proudem do britských pubů, Exportér – magazín Hospodářských novin 8. 10. 2004)

Sponzoring a podporu výdělečných prospěšných aktivit ostatně považují za svého druhu povinnost boháči všude.

(Jak bohatnou bohatí, Profit 28. 6. 2004)

„K tomuto rozhodnutí nás vedla zejména trvající nevyjasněná situace v českém fotbalu.

*Vzhledem k tomu, že smlouva nebyla podepsána, VW do **sponzorinku** fotbalu v roce 2004 nic neinvestoval,“ odpověděl Klíma.*

(Pohárová soutěž je bez sponzora, Hospodářské noviny 29. 10. 2004)

*Multimiliardář má na peníze nos a ziskovostí svých operací patří mezi **lídry** Wall Streetu.*

(Kdo se bojí Carla Icahna, Týden 11. 10. 2004)

*Jedinečné know-how, spojené s 10 lety nepřetržitého zdokonalování, dělá z Toyoty RAV4 **leadera** kategorie sportovně užitkových vozů.*

(reklama – Toyota, Týden 11. 10. 2004)

*Vrcholoví **manažeři** v americkém Detroitu však dosud nesáhli k žádným razantním krokům, jako je rušení továren a propouštění zaměstnanců.*

(Jaguar doplatil na nízký odbyt, Hospodářské noviny 20. 9. 2004)

*Neúspěch je největší prohrou dosavadní Romanovy **manažerské** kariéry.*

(Rusko, Míl a Temelín, Týden 11. 10. 2004)

Angličtina má pro řídícího pracovníka podniku, organizace apod. jednoslovné označení manager. Český jazyk tento výraz přijal a podle výslovnosti upravil. Někteří autoři však stále dávají přednost původnímu anglickému pravopisu:

*„Máme v Belene dovezený a zakonzervovaný blok, který tam byl sice připraven již před 14 lety, ale technicky je stále na velmi dobré úrovni,“ řekl v Plodivu marketink **manager** Škody JS Josef Řiha.*

(Bulharská energetika Čechy láká, Hospodářské noviny 29. 9. 2004)

Slovní zásoba je obohacována různými způsoby. Překládání výrazů z cizích jazyků je jedním z nich. V oblasti ekonomických výrazů je příkladem této formy rozšiřování lexika sousloví kreditní karta, v angličtině credit card.

*Užijte si teď, platte později. Jednoduché heslo, podle kterého může díky kouskům plastu žít sedmdesát procent Američanů. Na jednoho připadá v průměru 2,7 **kreditní karty**.*

(Život s kouskem plastu, Týden 28. 2. 2005)

Slovník financí je velmi bohatý. Obsahuje výrazy jak ryze odborné, tak i slova, která se prostřednictvím sdělovacích prostředků dostala do všeobecného povědomí. Česká slovní zásoba, vztahující se k „mluvě peněz“, byla ovlivněna hned několika jazyky: latinou (např. dividenda) a němčinou (např. krach), prostřednictvím francouzštiny se do českého jazyka

dostal výraz kurz, tedy pojmenování hodnoty peněz a cenných papírů. Dalším, a to velmi důležitým zdrojem výrazů z bankovního sektoru, jak ukázaly předcházející příklady, se stala angličtina, jejíž vliv na českou slovní zásobu v tomto směru bude zřejmě i nadále pokračovat.

XII. Anglicismy a moderní životní styl

Anglicismy se v češtině nevyskytují pouze ve sportovní terminologii, v názvosloví výpočetní techniky, internetu a ekonomiky. Slova původem z angličtiny obohatila slovník i dalších sfér lidského života.

1. Dopravní prostředky

Letecké dopravě přinesla angličtina např. pojmenování dopravního letadla boeing, které nese jméno amerického letce a konstruktéra W. E. Boeinga. Velkým konkurentem se americké firmě Boeing Company Inc. stala společnost Airbus Industrie, zabývající se vývojem a výrobou velkých dopravních letounů na evropském kontinentě.

*V civilním letectví pomáhají vzlétat a usedat letadlům **Boeing** 777, B 737 NG, B 767 – 300 ERX, airbusům a dále letadlům TR-42, Falcon, Cessna Citation 10, Excel, Sovereign a Hawker Horizon.*

(Gumy pro obra, Reflex 3. 3. 2005)

Největší přínos však podle excerpovaného materiálu měl anglický jazyk pro automobilovou dopravu.

První sériově vyráběný automobil se objevil na trhu před více než sto lety. Toto auto bylo pojmenováno podle svého konstruktéra, Američana Ransona Oldse (1864 – 1950), Oldsmobile. I další postupně vyráběné automobily často nesly jméno svého „stvořitele“. V automobilové historii existuje řada příkladů. Francie dala světu automobily značky Citroen, které vděčí za svůj název André Citroenovi (1878 – 1935). V nacistickém Německu bylo Rakušanem Ferdinandem Porschem (1875 – 1951) na výzvu Adolfa Hitlera zkonstruováno „lidové auto“ brouk⁷⁾. Dnes si pod pojmem porsche většinou představíme luxusní a velmi drahý automobil.

Pojmenovávání aut podle jejich konstruktérů se rozšířilo i do anglo-amerického světa. V roce 1906 dva Angličané Charles Rolls (1877 – 1910) a Henry Royce (1863 – 1933) představili svou sérii automobilů Royce-Rolls, ke které patřilo i auto Silver Ghost. Z přelomu století pocházejí i automobily značky Chevrolet. Louis Chevrolet, závodní jezdec, se sice narodil ve Švýcarsku, ale většinu svého života strávil ve Spojených státech amerických. Zpočátku pracoval pro firmu Fiat, vlastní auta však začal navrhovat v době, kdy už pracoval pro firmu Buick.

7) Celé jméno znělo Volkswagen Beetle. České označení brouk vzniklo překladem slova beetle.

Ve velkém kurzu jsou nyní luxusní veteráni. Nejvíce frčí staré mustangy ze sedmdesátých let a chevrolety.

(Miliony tečou, Sport magazín 19. 11. 2004)

*Ostrým protikladem je Rus Malachov. „Do auta dá i půl milionu dolarů,“ odhaduje Nedvěd. Příklad z Rusova vozového parku? „Třeba **bentley**,“ vybírá český útočník.*

(Miliony tečou, Sport magazín 19. 11. 2004)

Automobilový závod Bentley Motors Limited byl založen v roce 1919 v Anglii. Zakladatelem se stal Walter Owen Bentley, který se v automobilovém průmyslu proslavil už v průběhu 1. světové války.

William Harley a Arthur Davidson, dva mladíci, kteří první prototyp motocyklu postavili v garáži druhého zmiňovaného, stáli 28. 8. 1903 u zrodu společnosti The Harley Davidson Motor Company. Za více než století se značka Harley Davidson stala symbolem nejen silných motocyklů, ale i určitého životního stylu a názoru.

*Stejným nadšencem je i útočník Radek Bonk. Ve svém vozovém parku má tři osobní vozy a jeden **Harley Davidson**, kterému říká Fat Boy (Tlustej kluk).*

*Největším požitkářům nestačí ani „čtyřkolky“. Skutečnou jízdu prožívají na motorkách. „A co jiného než **harley**,“ namítá Bulis.*

(Žihadla i protahovač, Sport magazín 19. 11. 2004)

*Olivový **land rover** se otáčí a nabírá směr napajedlo.*

(Pětihvězdičkové safari, In magazín Hospodářských novin 23. 3. 2005)

*Odbyt **land roverů** podle údajů agentury Autodata klesl do konce o 15,4 procenta.*

(Už i výrobce luxusních aut Ford má potíže, Hospodářské noviny 20. 9. 2004)

Automobily známé pod jménem land rover pocházejí z Velké Británie. Tam se začaly také v roce 1948 vyrábět, konkrétně ve městě Rover.

*V posledních letech se do vývoje nových modelů **buicků** a **pontiaků** neinvestovalo.*

(Pontiaky a buicky možná skončí, Mladá fronta Dnes 25. 3. 2005)

Buick, značka luxusních automobilů ze Spojených států amerických, nese jméno amerického vynálezce skotského původu Davida Dunbara Buicka. I druhý zmíněný automobil má svůj původ v USA. V tomto případě byl název – pontiak – odvozen od názvu

místa, kde byla výroba zahájena.

*Prezidentovu sídlu se vyhýbá také červený **pick-up** „nezávislé voličské platformy“ projíždějící po Pennsylvania Avenue s předvolebním plakátem.*

(Windsurfing před Bílým domem, Týden 11. 10. 2004)

*Hybridy se začínají objevovat v oblíbené kategorii SUV a **pick-upů**.*

(Daňové zvýhodnění pro „zelená auta, Týden 8. 11. 2004)

Anglicismem pick-up se myslí užitkový vůz se zvýšenou zadní částí, která je určena např. k převozu zboží.

*„Z jakého důvodu jste si pořídil **hummera**?“*

*„Mám rád **off roady, trucky**. Vedle atraktivní tváře je to vůz i velmi bezpečný. O to mi také hodně šlo.“ (Milan Hnilička)*

(Hnilička žlutou nedomyslel, Sport magazín 19. 11. 2004)

*Čechův luxus od firmy Toyota stojí mezi obřím **hummerem** a staromódně vyhlížejícím sportákem TVR 350.*

(rozhovor s českým brankářem Petrem Čechem, Týden 1. 11. 2004)

Dva známí čeští sportovci, Milan Hnilička a Petr Čech, si pro svou přepravu zvolili původně vojenská vozidla, známá pod označením hummer. Milan Hnilička má rád mimo jiné i trucky. Pod tímto názvem se skrývá silné motorové vozidlo určené k tahu těžkých přívěsných nebo vlečných vozidel. V češtině bychom mohli pro anglické slovo najít ekvivalent tahač.

Anglicismem off road se myslí terénní vozidlo.

*Murano je totiž mix vytvořený z velkoprostorového vozu, kombiku, limuzíny a lehkého **off-roadu**, pro který by se v naší mateřštině nejlíp hodilo označení kříženec, ale nejspíš si budeme muset zvyknout na anglický termín **crossover**.*

(Murano táhne na Evropu, Mladý svět 13/2005)

„Jaká další auta následovala?“

*„Tolik jich zase nebylo. V Americe jsem jezdil s **explorerem, lincolnem a mustangem**. To byl pěkný sporták.“ (Milan Hnilička)*

(Hnilička žlutou nevychytil, Sport magazín 19. 11. 2004)

*V jejich garážích najdete zvukné značky, mercedesem počínaje a obřími jeepy konče. Nejdivočejší hráči si potrpí na nadupané **chevrolety** nebo **ferrari**.*

(Žihadla i protahovač, Sport magazín 19. 11. 2004)

*Bydli v pěkné koloniální vilce v srdci Phnompenhu a po hlavním městě se pohybují ve starém americkém vojenském **džípu**.*

(Misie místo byznysu, Týden 25. 10. 2004)

*A tak rovnou nastupujete do **džípu**, který tu kotví jako loď a mola.*

(Pětihvězdičkové safari, In magazín Hospodářských novin 23. 3. 2005)

V angličtině jeep, češtině džíp, pravopis byl upraven podle anglické výslovnosti, označuje terénní vojenské osobní auto. Název jeep vznikl ze zkratky g. p., která znamenala general purpose (truck).

Anglicismy – to nejsou jen automobilové značky. Z angličtiny pocházejí i další výrazy, které mají k automobilům velmi blízko.

*Na módní přehlídky přijíždějí v nenápadném **hatchbacku** francouzské výroby, do budovy vklouznou nepozorovaně a usadí se ve třetí čtvrté řadě, píše list The Times.*

(Chanel v dobrých rukou, Týden 28. 2. 2005)

Hatchbackem se pojmenovává automobil s karosérií, která splývá se zadní částí.

*Mezi největší dodavatele patří Bridgestone, Good Year a Michelin. Ten na základě požadavků společností a také typů letadel vyvíjí a vyrábí čtyři odlišné technologie pneumatik: **bias-ply**, **Orion bias-ply**, **classic radial-ply**, a **N2G radial-ply**.*

(Gumy pro obra, Reflex 3. 3. 2005)

*Bezpečnost a ochrana všech účastníků silničního provozu je základní filozofií automobilky Honda a Jazz to jen dokazuje v **crash testech**.*

(Honda Jazz – mimořádné stvoření, Lidové noviny 5. 10. 2004)

Crash test, neboli zkouška bezpečnosti automobilu, je prováděná nárazem automobilu do stěny ve vysoké rychlosti.

*Jeden či dva **airbagy** se staly samozřejmostí, čtyři nebo šest **airbagů** nejsou výjimka.*

(Ukažte hvězdičky, Týden 11. 10. 2004)

Z angličtiny pochází označení bezpečnostních vzduchových polštářů, airbagů, které jsou

uloženy zpravidla u volantu. Při kolizi se automaticky naplní vzduchem a chrání tak před nárazem.

Obyvatelé slovenské metropole, kde se minulý týden sešel George Bush s Vladimírem Putinem, ale měli pocit obleženého města – pět tisíc policistů vytvořilo hradbu z tramvajů, obrněných vozidel a přenosných mříží.

(Kávička u Dunaje, Reflex 3. 3. 2005)

Anglická podoba slova tramvaj je tramway. Jedná se o slovo složené, a to z výrazů tram (kolej) a way (cesta). Česká podoba slova se „zrodila“ z nesprávné výslovnosti tohoto slova.

2. Móda

Móda je definována jako dobově, někdy i místně podmíněná podoba a úprava předmětů denní potřeby, zejména oblékání. Vyznačuje se dočasnou převahou určitého vkusu a estetického hodnocení v daném sociálním prostředí (Diderot, 1995). Samotné slovo móda pochází z francouzštiny, stejně jako mnoho slov s módou spojených. V poslední době se však v souvislosti s novými módními trendy objevuje i řada anglicismů, které postupně pronikají i do české slovní zásoby.

*Zahrnuje paní Magdu, která vyzkoušela snad všechny dostupné přípravky na hubnutí, paní Evu – čtyřicátnici podstupující vysněnou plastiku prsou -, dívku nerozhodně nakračující ke kariéře modelky, redaktorky módních magazínů, členky anarchofeministického hnutí, dvojici slečen ve vleku nejaktuálnějších **fashion trendů** a další protagonistky.*

(Ženy pro měny, Reflex 18. 11. 2004)

Autor článku místo spojení módní trendy použil anglické sousloví fashion trendy. Tímto spojením chtěl zřejmě své řádky aktualizovat a „osvěžit“.

Trendy nemusejí být pouze módní, ale také beauty.

*Sedm **beauty trendů**, které nás provedou jarní a letní sezónou.*

(Módní manuál pro jaro a léto 2005, Juicy březen 2005)

Anglické slovo beauty se do češtiny překládá jako krása. Beauty trendy by tak měly vést ke zkrášlení, a to nejen žen.

Během chladnějších dní je povoleno vzít si pod tenkou mušelínovou halenku jednobarevný

bavlněný top, stylovější variantou je navrstvení několika kusů oblečení stejného materiálu.

(Módní manuál pro jaro léto 2005, Juicy březen 2005)

Charakterizují ji tři hlavní barvy: bílá, černá a červená, která se objevuje především na tričkách a topech.

(Naši módní guru, Juicy březen 2005)

Top je svrchní oděv z lehkého materiálu. Často je tato část oblečení oblékaná na trička, nebo místo nich.

*Všimni si, že **glitry** u výstřihu dodají svetru šmrnc!*

(Holčičí odpoledne, Top dívky březen 2005)

Glitr je kosmetický přípravek, který se používá k dosažení lesklého efektu.

*V této sezóně mě ovlivnilo pět zásadních trendů: **gipsy styl, hippie look, safari, antika a bílá.** (Alice Abraham)*

(Jízda Czech Made I., Story 21. 3. 2005)

Výraz gipsy se nepřekládá pouze jako cikán, ale používá se i k označení sytě červenožluté barvy. V předcházejícím úryvku však návrhářka Alice Abraham hovoří o květinovém a rozevlátém stylu oblékání u cikánů, který na ni tak zapůsobil v nadcházející módní sezóně. Anglické slovo hippie, označující generaci mladých lidí v 60. a 70. letech 20. stol., kteří protestovali proti odlidštění společnosti životem v komunách, výstředním oblečením a chováním, sexuální nevázaností a užíváním drog, bylo odvozeno od slovesa hip, které se překládá jako jdoucí s dobou, svobodomyslný, moderní.

Původ slova safari je ve svahilštině, přes angličtinu se pak dostalo do ostatních světových jazyků. Slouží k označení několikadenní cesty ve východní Africe, zaměřené na lov nebo pozorování divoké zvěře, stejně tak k označení zoologické zahrady s výběhy a velkou rozlohou.

*Můžeme si vybrat mezi čistým safari stylem a sportovními prvky a přírodními nebo efektními zvířecími vzory v odstínech béžové a **khaki** nebo oblečení v etno stylu jednoduchých střihů a nápaditých potisků inspirovaných tradiční kulturou afrických kmenů.*

(Módní manuál pro jaro a léto 2005, Juicy březen 2005)

Ani výraz pro olivově zelenou barvu, tedy khaki, nepochází z angličtiny. V 19. stol. byl

přejat z urdštiny a dále šířen právě anglickým jazykem.

Mnozí návrháři jako by přijeli z neprobádaných končin Afriky; krky modelek zdobí dřevěné a kostěné korále, někteří odborníci dokonce hovoří o příchodu kanibalského „looku“.

(Etno doplňky znovu v kurzu, Týden 28. 2. 2005)

Počátkem devadesátých let se podvazkový pás stal neodmyslitelnou součástí „whore look“ (vzhledu a lá děvka), který razila divoká Courtney Loveová.

(Punčochový kult, Týden 8. 11. 2004)

Do češtiny se anglické slovo look (v souvislosti s módou) překládá jako vzezření nebo vzhled něčeho nebo někoho.

Martina Matyášová: „Miluju volný hippie styl – džíny a různobarevné haleny s vázačkou.“

(Povolání snů – stylistka, Juicy březen 2005)

Zásadně obléká jen džíny a oblekům se vyhýbá, tváře mu zarůstá strniště.

(Rudý býk na závodní dráze, Týden 8. 11. 2004)

Billboardy s protahující se Lolitkou a sloganem: „pod mými calvinskami nic nemám“ nicméně přesvědčily lidi, že džíny od Calvina Kleina nabízejí něco víc.

(Smrt kvůli třem pruhům, Reflex 31. 3. 2005)

Oblečení na den i na večer, džínové i street fashion modely vyladíte s trendovými doplňky.

(Módní novinky, Juicy duben 2005)

Džínovina má tendenci povolovat, takže co se týče nestrečových džín, raději si kupte o číslo menší.

(10 tipů, jak si najít správné džíny, Juicy duben 2005)

Klasika v diesellovském stylu – to je heslo letošního předjaří. Diesel tentokrát nabízí hodně zelené, žluté v kombinaci s růžovou a džínovinou.

(Módní novinky, Juicy březen 2005)

Džíny, počeštěná varianta anglo-amerického slova jeans, a to podle anglické výslovnosti, jsou označením pro původně bederní kalhoty vyráběné z denimu. V jazyku původu bylo slovo jeans odvozeno od výrazu pro druh bavlněné látky – jean, který se do angličtiny dostal z francouzské podoby jména italského přístavu Janov (Gênes), odkud tato látka do Anglie přicházela.

My všichni, z jakéhokoli módního časopisu, se tím opravdu trápíme a moc a moc bychom

*si přáli, aby po ulicích chodily jakoby nenaličené (ale přitom výrazné) ženy s nedbale upravenými (ale ne splihlými) vlasy, v **tvídovém** saku, kvalitních džínách a botách na podpatku, s velikou kabelou v ruce, která důmyslně neladí k oblečení.*

(Módní kámen mudrců, Yellow březen 2005)

Pojmenování silnější látky s uzlíky tvíd pochází z anglického slova tweed. Historie tohoto výrazu je velmi zajímavá a vykládá se dvěma různými způsoby. Mohl vzniknout v 19. stol. mylným čtením anglického twilled (keprový, křížně tkaný), nebo, a tomuto vysvětlení se dává přednost, přikloněním k názvu řeky Tweed, která protéká oblastí, kde se látka vyráběla. Český pravopis vychází z anglické výslovnosti, přičemž se nebere v potaz anglická výslovnost s w, tedy [twi:d].

*V klasické délce vede styl „**bootcut**“, tedy zpod nohavic by měly vykukovat nanejvýš špičky bot.*

*Pro pány nejsou nekonečně dlouhé nohavice nutné, stačí délka „**bootleg**“, kdy kalhoty končí asi dva i více centimetrů nad zemí.*

(Kalhoty dolů, Týden 29. 3. 2005)

*Pak přicházejí na řadu špendlíky a různé **klipsy**, kterými se zezadu modely upravují, aby seděly přesně na tělo.*

(Povolání snů – stylistka, Juicy březen 2005)

Slovo klips, pojmenovávající ozdobnou sponu, je odvozeno z anglického výrazu clip, které se překládá jako svorka nebo spona. Anglická výslovnost slova se odrazila v českém pravopisu.

*Začal mi zacuchávat vlasy takovým způsobem, že mi na hlavě místo upravených copánků začalo vznikat něco jako **dredy**.*

(Nestoudný teleshopping, Týden 22. 11. 2004)

Celé označení tenkého, zcuchaného, zplstěného pramínku vlasů zní dreadlock. V češtině se dává přednost zkrácené variantě tohoto anglicismu, u níž došlo k zjednodušení pravopisu na dread.

Tim, že jsem byla dřív dost hubená a vyloženě sportovní typ, mám dodnes prsa docela pevná, takže nemusím ani nosit podprsenku. A k večerním sexy šatům si prostě vezmu

pušapku.

(... i s malými problémy, Katka 9. 11. 2004)

*Malá ňadra povyroستou pomocí převratného vynálezu doby, podprsenky **push-up**, až o dvě čísla.*

(Hra na dokonalost, Juicy duben 2005)

Anglické sloveso push up se skládá ze dvou částí – ze slovesa push (v překladu tlačit) a příslovce up, vyjadřující směr vzhůru. Nasnadě je tedy český překlad vytlačit nahoru, vztlačit. Počeštěná podoba push-up podprsenky – pušapka - , podprsenky s funkcí nadzvedávat ňadra, se ve slovnících stále ještě neobjevuje.

*Žádné vrstvy **make-upu**, žádné oční linky, žádná rtěnka, dokonce ani nápadný lesk.*

(Módní manuál pro jaro a léto 2005, Juicy březen 2005)

K módě neodmyslitelně patří líčení, pro které jsme z angličtiny přijali slovo make-up.

*Před **peelingem** a příjemnou masáží zapilovala hrany nehtů a vyleštila je.*

(Profesionální zacházení, Juicy březen 2005)

V kosmetické mluvě se slovem peeling myslí odstraňování odumřelých, zrohovatělých buněk z povrchu pokožky kosmetickými prostředky.

3. Literatura

Do slovníku literatury přispěla angličtina hned několika výrazy.

*Otázka zní, je-li to silnější kalibr. Které legální tvorby budou strany distribuovat v kampaních za pět deset let? Pěkný námět na **sci-fi**.*

(Radiožurnál a ČSSD, Týden 11. 10. 2004)

*Ostravská Akta X přinášejí prvky „mystery“ a **sci-fi**, novácká Tootsie po česku zase žánr situační komedie.*

(Smíchem proti tajemnu, Týden 28. 2. 2005)

Celé pojmenování literatury s vědeckofantastickou tematikou, která obvykle kriticky reaguje na současný stav, zní science fiction.

*Debata končí v duchu **science fiction**, v níž pohlavní dělení společnosti na ženy a muže přejde v koexistenci třeba pěti různých sexuálních identit.*

(Holky z genderu, Reflex 18. 11. 2004)

Autor komiksů a karikatur tvrdí, že nechtěl propagovat terorismus.

(Před soud za Usámu Grosse, Týden 1. 11. 2004)

Komiks je podle výslovnosti počestěná podoba slova comics, které vzniklo ze sousloví comic strips, doslova žertovné kreslené seriály.

*Podobně jako v roce 1968, i tentokrát se inspiroval literární předlohou, tentokrát od španělského **bestselleristy** Artura Pérez-Reverta, jehož dílo je celkem hojně překládáno do češtiny.*

(Proč nezrušit TV, Týden 1. 11. 2004)

Za bestselleristu se považuje spisovatel, jehož knihy jdou rychle na odbyt, jsou velmi žádané. V českém jazyku je přípustná i varianta se zjednodušeným pravopisem, tedy bestselerista.

*Díky filmové trilogii vystrnadil bývalé **beatniky** z výsluní autor Pána prstenů J. R. R. Tolkien.*

(Posmrtní milionáři, Týden 1. 11. 2004)

Beatnici byli přívrženci nonkonformního a sociálního hnutí americké mládeže druhé poloviny 50. let a počátku 60. let 20. stol. Tato generace byla známa pod názvem Beat Generation.

4. Televize

*Podle programové ředitelky Libuše Šmuclerové neměl Millionový pár, na rozdíl od soutěže Big Brother, která ve světě odstartovala lavinu **reality show**, neměl ukazovat žádné intimacy.*

(Holky z naší (porno) školky, Týden 11. 10. 2004)

*Millionový pár, prý první česká **reality show**.*

(Ester Ládová: Proč umírají děti? Týden 18. 10. 2004)

*Setkal se s Davidem Lattermanem, jenž měl svou televizní **talk show** a Sterna do ní několikrát pozval.*

(S kým vstává Amerika, Týden 22. 11. 2004)

Talk show se miní veřejně vedená debata pozvaných účastníků nebo odborníků, zpravidla s moderátorem.

*Pohotový, chytrý, ironický, někdy až drsně brutální moderátor zcela ovládá svou **one-man show**, která zatím neklesla pod hranici vkusu a prázdného pošklebování.*

(Třikrát telesranda, Reflex 3. 3. 2005)

V televizním vysílání se pod pojmem one-man show skrývá představení, ve které vystupuje pouze jeden umělec.

*Nikdy jindy nevzniklo tolik televizních **šotů** očerňujících druhou stranu.*

(Bitva o Bílý dům, Týden 1. 11. 2004)

Slovem šot se označuje krátký filmový nebo televizní snímek. V angličtině má tento výraz podobu shot (střela, vrh), základem se mu stalo sloveso shoot, což se překládá jako střilet. Česká forma byla dána anglickou výslovností.

*Zatím bez ceny jsou **skeče** dvou skvělých komiků odvysílané nejpobornější soukromou televizní společností RTL.*

(Německo: Lesba v roli Hitlera, Reflex 31. 3. 2005)

*Vzniklo **home video** bez vyšší ctižádosti, jak se na tento bytový žánr sluší.*

(Devadesát minut s tatínkem, Týden 11. 10. 2000)

*Tentokrát výjimečně píšeme o titulu v **prime timeu**, dokonce v tom „nejprimovatějším“, tedy v sobotu večer.*

(Proč nezrušit TV, Týden 1. 11. 2004)

*„Jaký je to pocit mít pro sebe dvě hodiny **prime timu** a dělat si, co vás napadne?“*

(Nebojím se být trapný, rozhovor s Martinem Zbrožkem, Juicy duben 2005)

Anglicismus se v češtině často nahrazuje českým souslovím hlavní vysílací čas.

*Zprávu přebírají další redakce, dostává se do **headlinů** zpráv.*

(Bláto a oni, Reflex 3. 3. 2005)

Headline značí stručnou informaci, zprávu na začátku televizních zpráv shrnující obsah jednotlivých částí následujícího pořadu.

„V čem je pro vás televizní prostředí nejpřitažlivější?“

*„Mám ráda atmosféru **newsroomu**, je tam trochu od stresu, nervozity, adrenalimu, ale taky*

spousta mravenčí práce a preciznosti.“

(Nova ve znamení změn... Tv Duel, č. 7, 2005)

Newsroom je zpravodajská místnost v televizi.

Sharleen má osobní kouzlo, představila také singl Get Away z budoucího alba, které má vyjít v září, a při interview s francouzskou MTV si podmanila oba spíkrky.

(Sníh, led a rock'n'roll, Reflex 31. 3. 2005)

Pod heslem interview je ve Slovníku cizích slov (Klimeš, 1995) toto vysvětlení: „rozhovor s významnou osobou, jehož obsah má být uveřejněn“.

Pro výraz spíkr, jehož pravopis byl ovlivněn výslovností originálního anglického pojmenování speaker, má čeština synonymum v podobě hlasatele.

5. Reklama

S televizním vysíláním, zejména komerčních televizí, je velmi úzce spojena reklama, která znamená významný finanční přínos do rozpočtu televizních společností.

V USA noviny přinesly reklamu se sloganem Už vás přešla chuť na hamburger? Tak to jste tady správně.

(Zavřeno! Pro vaše dobro, Týden 11. 10. 2004)

Slovo slogan, neboli módní heslo, stále opakovaná myšlenka, pochází ze skotského slogorne, znamenající válečný pokřik.

Reklamní spot na luxusní záchodovou mísu běží každý den v centru Prahy, v pasáži vedoucí ze Senovážného náměstí do ulice Na Příkopě.

(Záchodová propaganda, Týden 18. 10. 2004)

Právě v těchto dnech začíná velkou reklamní kampaň, do níž zapojí také reklamní spoty.

(Banka roku: Juan svrhl Stacka, Týden 25. 10. 2004)

Angličtina obohatila „svět“ reklamy o slovo spot, které znamená krátký televizní snímek.

Posun ke stále drsnějším metodám propagace potvrzuje odbornice na reklamní jazyk Světlá Čmejrková: „V reklamě i teleshoppingu je patrná tendence k uvolňování témat a větší míře svěřování.

(Záchodová propaganda, Týden 18. 10. 2004)

Asi před třemi lety mi babička objednala z teleshoppingu zařízení zvané crazy hair, které

mělo podle televizního spotu vykouzlit na mé hlavě spoustu originálních copánků.

(Nestoudný teleshopping, Týden 22. 11. 2004)

*Studie německé společnosti Goldmedia uvádí, že největšími **teleshoppingovými** maniaky v Evropě jsou Angličané, následují je Němci.*

(Nestoudný teleshopping, Týden 22. 11. 2004)

*Tuzemské Studio Moderna, které „**telešopuje**“ pod hlavičkou Top Shop, má přibližně padesát dodavatelů.*

(Nestoudný teleshopping, Týden 22. 11. 2004)

Pro nákup prostřednictvím televizní obrazovky se ujal anglicismus teleshopping.

*Nápisy na **billboardech** kolem dálnice z Ostravy do Beskyd vypadají jako reklama na nejnovější filmové zpracování slavné anglické legendy.*

(Robin Hood z Beskyd, Týden 18. 10. 2004)

***Billboardy** s heslem „Nedopustím privatizaci Klaudiánovy nemocnice“, rozčílily lidra konkurenční ČSSD Karla Machovce, šel totiž do voleb s navlas stejným **sloganem**.*

(Prokletá kampaň, Týden 25. 10. 2004)

*Tvář teroristy se objevila na **billboardu** s heslem „I já to myslím upřímně“.*

(Před soud za Usámu Grosse, Týden 1. 11. 2004)

*Britská dovozní firma BB Supplies vydala loni pouhých 125 000 liber na krátkodobou **billboardovou** kampaň v londýnském metru.*

(České pivo teče proudem do britských pubů, Exportér 8. 10. 2004)

Billboard je anglické pojmenování větší reklamní tabule.

6. Film

*Před třiceti lety ještě bylo možné, aby vnějškově nenápadný film z malého Švédska pokořil nejnákladnější hollywoodské „**blockbustery**“.*

(Scény němého úžasu, Týden 11. 10. 2004)

Blockbuster je slangový výraz pro těžkou leteckou bombu. Autor článku však použil další, přenesený, význam tohoto slova, a sice senzace, bomba.

*Uměřená je také atmosféra filmu, který barevným laděním odkazuje k **hororovým thrillerům** šedesátých let.*

(Proč nezrušit TV, Týden 1. 11. 2004)

*V Tajemné řece jako by se pokoušel spojit policejní **thriller** a antickou tragédií.*

(„Dospělý“ Eastwood si lehce hraje s publikem, Hospodářské noviny 3. 3. 2005)

Slovo horor pochází původně z latiny, kde mělo podobu horror a značilo hrůzu a děs. Poté se dostalo do angličtiny, z ní pak i do češtiny.

Anglické slovo thriller bylo odvozeno ze slovesa thrill s významy: nadchnout, uchvátit, rozechvět, roztřást.

*Také jim dovede totiž Meyer chytře dodat iluzi totální převahy, když například v kultovním **road movie** s názvem Rychleji, koťátko, zabíjej, zabíjej! z roku 1966 líčí triumfální vítězství bisexuálních sadistek nad připitomělymi a impotentními chlapi.*

(Od koncentráků k velkým ňadrům, Týden 22. 11. 2004)

*Ve věku 82 let zemřel 18. září v Los Angeles americký filmový režisér Russ Meyer, tvůrce bizarních **soft** pornosnímků s dominantními ženami s nadměrným poprsím, do nichž projektoval mužské sny.*

(Kultovní filmový nemrava, Týden 27. 9. 2004)

*Meyerovy filmy nikdy nepřekročily hranici mezi **soft** a **hard**.*

(Od koncentráků k velkým ňadrům, Týden 22. 11. 2004)

7. Pojmenování osob

V této podkapitole budou představeny některé anglicismy, které se staly součástí české slovní zásoby a pojmenovávají se jimi různé osoby z hlediska jejich zaměření, zaměstnání, způsobu chování, životního názoru apod. V češtině těmto výrazům původem z angličtiny odpovídají nejčastěji sousloví.

*Podle dohody pak budou na palubě při středně dlouhých letech pouze tři **stevardi** či **stevardky** místo současných čtyř a navíc se zvýší limit přesčasových hodin.*

(Alitalii už nic nebrání, aby získala úvěr na záchranu firmy, Hospodářské noviny 20. 9. 2004)

Pod heslem stevard se ve Slovníku cizích slov (Klímeš, 1995) nachází následující vysvětlení: „kdo obsluhuje cestující v letadle nebo na lodi“. Výraz stevard je počestěná forma anglického výrazu steward, který má hned několik významů. Nejenže se jím pojmenovává palubní personál, ale původně slovo steward znamenalo správce,

majordomus, dozorce. Anglická výslovnost nebyla v češtině respektována, řídila se formou slova, a to po zjednodušení pravopisu odstraněním souhlásky w a jejím nahrazením souhláskou v.

*Známý **designér** nábytku Francesco Binfari navrhl pro italského výrobce Edra sofa posázené více než 750 tisíci křišťálovými kamínky od Swarovského.*

(Swarovski: Křišťál, které celebrity milují, Hospodářské noviny 20. 9. 2004)

*Wertheimer se nebál vsadit na **designérův** vyhraněný vkus.*

(Chanel v dobrých rukou, Týden 28. 2. 2005)

*Po každém koncertě se odehrávalo v Urban PM Clubu místního **designéra** Zapoffa z Vevey do ranních hodin dobrovolné disco inferno.*

(Snih, led a rock'n'roll, Reflex 31. 3. 2005)

Podstatné jméno designér je odvozeno od anglicismu design, které je vysvětlováno jako: výtvarné zpracování něčeho nebo vůbec vnější estetická úprava výrobku. Designér je pak člověk, který se tímto zpracováním zabývá.

*Začíná první aukce tuňáků. Mimika a hlasová kreace **tutora**, který v supermoderním Japonsku poskakuje na jakési staříčké dřevěné tribunce, mohou laikovi připadat směšně.*

(Štvanice na zlatou rybku, Týden 11. 10. 2004)

Výraz tutor v anglickém slovníku pojmenovává soukromého učitele nebo konzultanta na univerzitě. Akademický slovník cizích slov (Praha, 1995) vedle hesla tutor uvádí latinský původ a význam – poručník, ochránce a strážce.

*Zahájila reorganizaci, propustila **bodyguardy** a prodala třicet luxusních limuzín.*

(Nejbohatší bulharská vdova, Týden 25. 10. 2004)

Dalšímu anglicismu – bodyguard – odpovídá v češtině sousloví osobní stráž. Někdy se místo něho užívá jednoslovného výrazu ochranka.

***Barmanovi** řekl, ať donese cokoli, hlavně aby to bylo nejdražší.*

(Muž, který se směje, Týden 22. 11. 2004)

Barman je slovo složené ze 2 anglických slov: bar a man. Bar se vykládá jako zvýšený pult k podávání lihovin, man je v angličtině výraz pro člověka. Barman je tedy člověk pracující za barovým pultem.

Současně však zakázal úřadům, aby Terri převezly z nemocnice v Pinellas park a obnovily její výživu, dokud je jeho rozsudek v platnosti. Dokonce přikázal šerifům, aby nad dodržováním jeho rozsudku bděli a případně zasáhli silou.

(Nejvyšší soud USA odmítl vstoupit do sporu o Terri, Mladá fronta Dnes 25. 3. 2005)
Šerif, neboli volený úředník, který má rozsáhlé policejní pravomoci, je už počestěná podoba tohoto anglicismu. Původní podoba zní sheriff, český pravopis vychází z anglické výslovnosti.

Lid bojoval za mír. Republiku si nenechal rozvracet ani Reaganovou kovbojskou politikou, ani antisocialistickými živly.

(Tváře Husákovy televize, Týden 25. 10. 2004)

V některých starších textech se může stále objevovat původní anglický způsob psaní – cowboy. Po uplatnění pravidel při přejímání anglických slov (zjednodušení pravopisu – odstranění w a dvojhlásky oy), se začala používat spíše varianta kovboj, která vychází právě ze změněné formy slova cowboy.

Anglické slovo cowboy pojmenovávalo zpočátku pasáka velkých stád dobytka, především krav, který se na svém koni proháněl americkými prériemi. Později se toto slovo začalo užívat ve spojení s odvážnými hrdiny, pro někoho podřadných dobrodružných románů a filmů.

Není skaut jako skaut. Dnes jsou rozšířené dva významy slova skaut. Pod jedním se skrývá vyznavač skautingu, hnutí zdůrazňujícího výchovu mládeže v přírodě, pod druhým hledač talentů, např. pro hokejové kluby.

„K romantice mám vřelý vztah, romanticky jsem byl vychovaný odmalička, chodil jsem k panu Foglarovi do skautského oddílu, kde romantika byla vlastně přímo v programu, a dá se říct, že i v písních hledá především romantiku.“

(Zelenkovi spiklenci, Yellow březien 2005)

Skauti Red Bullu budou kromě kvalifikace sledovat možné uchazeče o místo v amatérském týmu i na podobných závodech, které v Česku probíhají – např. Adrenalin Cup.

(S giganty Ria, Sport magazín 20. 8. 2004)

Téma bezpečnosti výrazně dominovalo včerejšímu projevu britské královny Alžběty II., která tradičně přednesla z trůnu ve Sněmovně lordů legislativní plány vlády.

(Britové plánují osobní průkazy i obdobu FBI, Hospodářské noviny 24. 11. 2004)

Módní chameleon, zpěvačka Madonna, dokáže být stoprocentní lady a se stejnou samozřejmostí se prochází po bulvárech v super pohodlném outfitu.

(Evergreen předjaří, Story 21. 3. 2005)

Výraz lord má svůj původ ve staroanglických slovech hlāford a hlāfweard, která doslova znamenala strážce chleba, později pouze hospodář. Dnes se titulem lord pyšní příslušníci anglické šlechty.

Lady, obecně dáma, paní, jinak příslušnice tzv. vyšší anglické společnosti.

Zatímco obyčejný gambler v herně ztratí jenom to, co vsadil, v ropném hazardu člověk přijde o několikánásobek.

(Investoři sázejí, kam se pohne ropa, Hospodářské noviny 20. 9. 2004)

„Vás baví jen hrát?“

„Jistě, já jsem gambler! Ale pozor – i výmyk se může stát součástí hry. To je jasná věc. I když mě teď nenapadá, jak by ta hra vypadala, ale minimálně by to měla být sázka. Sázka o ten výmyk. Dělat výmyk za peníze už má větší smysl než dělat ho jen tak.“

(Výmyk za peníze – rozhovor s Jiřím Macháčkem, Sport magazín 19. 11. 2004)

Po dvou letech školu s úlevou opustil a dal se raději k armádě. Záliba v gamblerství ho přivedla na Wall Street.

(Kdo se bojí Carla Icahna, Týden 11. 10. 2004)

Mohl se tak i během jídla věnovat svému oblíbenému gamblerství.

(Servis – Business travel, Exportér 8. 10. 2004)

Za gamblera se považuje člověk, který plně propadl hraní na hracích automatech. Základ slova tvoří anglické sloveso gamble, do češtiny překládané jako hazardně hrát, sázet nebo spekulovat.

Vyšly fotky, jak sedí v baru s Kateřinou Průšovou, miss z roku 2002.

(Soukromí na hřiště nikdy netahám, Mladá fronta Dnes 4. 10. 2004)

Miss je titul udělovaný nejkrásnější dívce, slečně, v zemi.

Po projetí cílem na sebe oba teenageři gestikulovali a dohadovali se, kdo vlastně vyhrál.

(Rossi startoval z poslední řady a nedojel, Mladá fronta Dnes 4. 10. 2004)

Strašlivé věci, na nichž lze doložit zvrhlost českých dětí, se objevují také v magazínech pro teenagery.

(Mýty a zvrhlosti, Týden 4. 10. 2004)

*„Snowbordáci by se měli stát průkopnickým dílem, které by po letech přitáhlo pozornost filmařů k opomíjené cílové skupině **teenageři**,“ řekl jeden z producentů Pavel Melounek.*

(Snowbordáci: promarněná příležitost, Hospodářské noviny 29. 10. 2004)

*Dnes už sedm let moderuje ulitlou Ranní šou na Evropě 2 a hlavně uvádí nejsledovanější hudební pořad pro **teenagery** – Eso.*

(Hvězdy Novy, klub pracháčů, Blesk magazín 12. 11. 2004)

*Najednou po mě jela spousta **teenagerek**, které o mně ani nechtěly cokoli vědět. Toužily jen po tom, abych je sexuálně zneužil, což jsem pochopitelně moc rád činil,“ vzpomínal na to období. (John Peel)*

(Nejlepší uši měl divnovous, Reflex 18. 11. 2004)

Složené slovo teenager je pojmenování osob ve věku 13-19, tedy ve stáří, které je v angličtině udáváno číslovkami zakončenými příponou -teen (např. fourteen). Druhá část slova je tvořena podstatným jménem age (= věk).

*Paní Daisy se ho nejprve štítí, Hoke Colburn ji však obětavostí, věrností i **džentlenským** chováním přesvědčí.*

(Proč nezrušit TV, Týden 11. 10. 2004)

Muži může jen lichotit, když ho někdo nazve džentlmenem. Je považován za muže dobře vychovaného a čestného, se společensky dokonalým vystupováním. Český pravopis odráží anglickou výslovnost (v angličtině gentleman).

*Hvězda seriálu Rodinná pouta Filip Čáp se díky roli inženýra Málka stal pro veřejnost předobrazem nesmělého **gentlemana**.*

(Noční tah s inženýrem Málkem, Juicy březen 2005)

*Nedovoli vám adoptovat děti? Adoptujte film! S takovou zbraní vyrazili do boje za toleranci k sexuálním menšinám organizátoři největšího českého **gay** a lesbického filmového festivalu Mezipatra 2004.*

*Filmy s **gay**, lesbickou, bisexuální a transgenderovou* problematikou zhlédlo během uplynulých čtyř ročníků více než čtrnáct tisíc lidí.

(Adoptujte gay film, Týden 4. 10. 2004)

Jeho filmy byly sice plné gayů, bisexuálů, transvestitů a transsexuálů, hlavními hrdiny však byly převážně ženy a ženské publikum si pochvalovalo, jak báječně jim autor rozumí.

(Gayové na pokraji nervového zhroucení, Týden 25. 10. 2004)

Anglicismus transgender, který si v češtině uchovává původní výslovnost, se vysvětluje jako nesoulad biologického pohlaví jedince s jeho psychickou pohlavní identitou a se sociální rolí, kterou touží plnit. Jedná se o výraz užívaný zejména v oblasti medicíny, sociologie a dalších vědeckých disciplín.

Transsexuálové, lidé podstoupivší operaci na změnu pohlaví, cross dresseré, drag queens, drag kings a další.

(Holky z genderu, Reflex 18. 11. 2004)

Drag queen a drag king jsou anglická pojmenování lidí, kteří se rádi převlékají do šatů opačného pohlaví. Většinou vystupují v barech, kabaretech a průvodech gayů a lesbiček. Rozdíl mezi těmito lidmi a transvestity je v tom, že drag queens a kings z oblékání se do třpytivých šatů nemají žádné sexuální potěšení, ani je to nijak neuspokojuje.

Zpráva rovněž britskému parlamentu doporučuje, aby uvolnil pravidla okolo takzvaných designer-babys. Tímto termínem se označují děti, které byly jakožto embrya utvořeny podle určitých kritérií a poté implantovány do matčina těla.

(Britové budou možná mít právo zvolit pohlaví dětí, Mladá fronta Dnes 25. 3. 2005)

„Nějak mi to tu nesedí, všechno je to takové sterilní, všude lidé z ochranky, člověk si připadá jako mravenec,“ kroutí rozčarovaně hlavou González, který v těchto dnech dokončuje doktorandskou práci o squatterech.

(Jarmark levice, Týden 8. 11. 2004)

Slovo squatter bylo zpočátku spojené pouze s prostředím Spojených států amerických a Velké Británie, z angličtiny se postupně rozšířilo i do dalších jazyků světa, včetně češtiny. Pojmenovává se jím člověk, který se nastěhuje do neobsazeného bytu a bydlí v něm bez povolení.

Styl vzešlý z městských „pouličních“ komunit nejskalnějších graffiti sprejerů zasáhl Česko pořádně až v době, kdy na Západě už rodil velké hvězdy.

(Já, můj hlas, můj majkrofon, Týden 22. 11. 2004)

Graffiti, malba vytvořená barvami ze sprejů, se, jak ukazuje předcházející úryvek, může nacházet i v pozici nesklonného přídavného jména. Sprejer (v angličtině sprayer) je pojmenování pro člověka, který malby na fasádách domů vytváří.

*Hlavní hrdina Adam, původně žák pomocné školy, pracuje jako **dealer** drog, znásilní a snad i zabije dívku, stane se pravou rukou **skinheadského** vůdce a nakonec se nechává najmout jako žoldák do jugoslávské války...*

(Březen s módním redaktorem!, Yellow březen 2005)

*Ale to se asi nikoho nemůže dotknout, i když taková krotkost možná trochu zklame **skinheady**, jichž v premiérovém hledišti několik sedělo.*

(Tajemství starého zbrojnoše, Týden 4. 4. 2005)

Príslušník skinheadského hnutí se vyznačuje výrazným vnějším znakem, a to oholenou hlavou. Dalším výraznou charakteristikou je rasová nesnášenlivost, především vůči Vietnamcům, Romům a Arabům.

Do češtiny se často dostávají výrazy, které si ponechávají původní plurálovou formu s koncovkou -s. Mezi takové se řadí např. cornflakes (kukuřičné lupínky), oldies (staré písničky) ad. Přestože se v průběhu adaptace vytvořila i forma skinheadi, v některých spojeních se stále objevuje anglický plurálový tvar skinheads (hnutí skinheads apod.).

Vypravěčem a hlavním hrdinou je sedmnáctiletý Ondřej vulgo Silnej, jenž patří mezi „dresaře“, mládež, která se zhlédla v teplákových soupravách a fláká se po ulicích.

(Tepláková knížka malé holky, Reflex 31. 3. 2005)

*Zejména ve srovnání s loňskou Paříží, jejíž symbolem se stal farmář José Bové s certifikovanými biopotravinami a jídelníčky pro **vegetariány** a **vegany**.*

(Jarmark levice, Týden 8. 11. 2004)

Akademický slovník cizích slov uvádí, že slovo vegetarián je latinského původu. Jiné příručky, např. Slovník neologizmů, považuje tento výraz za anglicismus. Má být odvezen od podstatného slova vegetable (výraz pro zeleninu), a to příponou -arian.

Slovo vegan vytvořil Donald Watson, chtěl tak od sebe odlišit dvě skupiny lidí: ty, kteří odmítají jíst maso, a ty, kteří odmítající požívat všechny pokrmy živočišného původu.

*Vědce těsně před dokončením nadějného pokusu přepadnou **gangsteři** a při tragédii jsou tělo i zdravý rozum Peytona Westlakea ošklivě poničeny.*

(Veselá včela, Týden 8. 11. 2004)

Z angličtiny pochází i výraz gangster, kterým se pojmenovává člen organizované zločinecké tlupy.

*Proto jsou tito „blaničtí rytíři“ pod pečlivým dohledem pestrooděného strážce hradu **beefeatra** s hodností Raven Master a jsou jim zastřihávána křídla, aby neukončili vznešenou královskou tradici.*

(Moderní svět krkavců Toweru, Exportér 8. 10. 2004)

*Když republikánská strana vysílala letos v květnu do boje čtyřiačtyřicetiletého **playboye** Jacka Ryana, chtěla předem vyloučit všechny úvahy o tom, kdo obsadí jedno ze dvou senátních křesel za stát Illinois.*

(Obama versus Keyes, Týden 25. 10. 2004)

*„Nejsem žádný **playboy**, pouze mám rád hezké ženy,“ sdělil vysloužilý policista Kamarudin Mohammed.*

(Muž z Malajsie se oženil již po třiapadesáté, Lidové noviny 8. 10. 2004)

Výklad výrazu playboy je např. bohatý povaleč, flamendr, hýřil, světák, muž žijící jen pro zábavu. Etymologický slovník nabízí i počestěnou variantu plejboj.

8. Stravování

*Když letos v květnu oznámila správní rada **Coca-Coly**, že se novým šéfem stane Nevill Isdell, pro Stevena Heyera to byla rána.*

(Místo Coca-Coly hotely, Týden 27. 9. 2004)

***Kolu**, pili **kolu**, podařilo se, co se dařit má, Michal vyprávěl Standovi diskopříběh a přiznal jak na něj kolegové kvůli Grossovi hledí: „Každý mně tě, lásko, závidí.“*

(Gross: Kájo, požehnej mi, Týden 1. 11. 2004)

Za Coca-Colu vděčíme Johnu S. Pembertonovi, který se v roce 1886 nechal inspirovat úspěchem evropského výrobce nápoje s anglickým pojmenováním cocawine. Jednalo se o alkoholický nápoj na bázi vína s příchutí kokainu. Značka Vin Mariani, jméno dostala podle svého zakladatele Angela Marianiho, se od založení řadila mezi nejoblíbenější.

Psal se rok 1885 a ve Spojených státech amerických byla vyhlášena prohibice. Z

alkoholického nápoje Pemberton's French Wine Cola byla rázem Coca-Cola. Coca v názvu značí kokové lístky z Jižní Ameriky, zdrojem kofeinu se staly oříšky cola. Víno muselo být nahrazeno nealkoholickým sirupem.

V českém pravopisu – koka-kola – se odráží anglická výslovnost.

***Junk food** znamená v překladu špinavé jídlo: umělá chuť, hodně kalorií, minimum živin.*

*Když na takové pokrmy přijde řeč, vybaví se našinci **hamburgry, chipsy a kola**.*

*Díky webu mohou zjistit, co je nového na trhu s nezdravými pochutinami, objevit nový druh čokoládové tyčinky či **chipsů**, potěšit se pohledem na devítilibrový **burger**, který podávají v jídelně v pensylvánském Clearfieldu.*

(Žaludek jako popelnice, Týden 11. 10. 2004)

Hamburger, v angličtině vlastně hamburský řízek, je karbanátek z hovězího masa vložený do housky. V polovině 20. stol. se objevilo i zkrácené označení burger.

Název chipsy je v češtině spojen s bramborovými lupínky. Pokud si však v Anglii někdo objedná chipsy, bude jíst smažené hranolky.

*Ještě nyní se na motorce rád prohání severní Anglii a svého času, před vypuknutím krize kolem nemoci šílených krav, dokázal v soutěži o největšího jedlíka, který pak nemusel platit útratu, spořádat půlkilový **steak**.*

(Moderní svět krkavců Toweru, Exportér 8. 10. 2004)

Steak je rychle pečený silnější řízek masa.

*„Podle mých výpočtů by dospělý, dejme tomu šedesátikilogramový člověk neměl sníst víc než čtyři dekagramy uzeniny za den. Dusitany totiž reagují krevním barvivem a při velkém přísunu nestačí beze zbytku odbourat.“ - Ještě horší zdravotní účinky může mít obyčejný **hot dog** na malé dítě.*

*Zpráva amerických akademiků varovně ukazuje na **fast food**.*

*Ani pětadvacáté výročí **mcdonaldovských happy meals** se může zpravodajům uniknout.*

(Žaludek jako popelnice, Týden 11. 10. 2004)

Známa síť restauračních zařízení nese příjmení dvou bratrů – Dicka a Maca McDonaldových. Ačkoli se nezasloužili o zhotovení prvního hamburgeru, byli to právě oni dva, kteří v roce 1948 stáli u zrodu tzv. fast-foodů, tedy restaurací rychlého občerstvení.

Ještě na počátku 40. let vlastnili bratři malý stánek vyhlášený výrobou mléčných nápojů.

Později se k bratrům připojil Ray Kroc, jehož zásluhou se z malého obchodu stala rozsáhlá síť s občerstvením.

Hot dog, párek v rohlíku, je sice úzce spojen s americkým způsobem stravování, nápad vložit párek do rozkrojené žemle však vznikl v Německu. Původní označení frankfurter nebo frank bylo změněno v souvislosti s Druhou světovou válkou a protiněmeckými postoji.

Věřilo se, že hot dog dostal své jméno podle kresleného seriálu z roku 1906. Hrdinou byl malý jezevčík, který byl zobrazován uvnitř žemle. Společnost pod názvem The National Hot Dog and Sausage Council označila toto vysvětlení za legendu.

Naučil se chtít dobré jídlo a rodinné hodnoty. Tyto dva atributy později vedly k fenomenálnímu úspěchu krále filipínských fast foodů.

(Veselá včela, Týden 8. 11. 2004)

Ceny služeb jdou nahoru, fanyanky si shánějí práci v místních fast foodech, aby byly nablízku, a ještě si přivydělaly.

(Michael thriller!, Yellow březen 2005)

Hlad je silnější než ideologie, v zahrádce fastfoodového giganta posedávají hloučky z Alexander Palace.

(Jarmark levice, Týden 8. 11. 2004)

Pro dnešek musí čtvrtákům stačit „hambáč“ nebo „bigfúd“, je ale pravděpodobné, že jednou v oblíbeném šterboholském „šopíku“ skončí také oněch ušetřených osm stovek.

(Nakupování hrou, Týden 4. 4. 2005)

Mezi tato tzv. take-away food, tedy jídla s sebou, můžeme zařadit i bezmála sto let oblíbenou národní pochoutku fish and chips, rybu s hranolky.

(Servis – Business travel, Exportér 8. 10. 2004)

Před třiceti lety se v Japonsku ve městě Kobe nedostavila do jednoho snack baru kapela.

(Franto, dáme si duet, Yellow březen 2005)

Snack v angličtině znamená něco malého k jídlu, zákusek, rychlé malé občerstvení. Přestože slovníky nabízejí synonyma, např. bufet a automat, v češtině výraz snack bar již zdomácněl.

*Čtyři roky mu trvalo, než donutil tabákový koncern RJR Nabisco Holdings vyčlenit potravinářskou sekci **krekrů** a sušenek.*

(Kdo se bojí Carla Icahna, Týden 11. 10. 2004)

Z angličtiny pochází také pojmenování slaneého pečiva ve tvaru malých sušenek, často ochuceného.

*Filmová kultura bez **popcornu** v kině Světozor. Nevíme sice úplně jistě, jestli je arthouse to právě pojmenování pro kino v centru Prahy, na druhou stranu zaplatpámbu za něj.*

(rubrika bmp indikátor, Reflex 31. 3. 2005)

*„Multikina mi vůbec nevadí, jsem na ně zvyklá, protože se ráda podívám na film s kvalitním obrazem a zvukem, akorát mi občas vadí diváci, jak chroupají **popcorn**, polévají vás kolou a povídají si.“*

(Zblízka: Zuzana Šulajová, Juicy duben 2005)

Popcorn je pražená kukuřice. Název byl vytvořen ze dvou slov – slovesa pop (jeden z významů je pražit kukuřici, až pukne) a podstatného jména corn (v americké angličtině výraz pro kukuřici). Uvádí se, že první pražená kukuřice byla vyrobena na území Spojených států amerických už v předkolumbovské době místními obyvateli. Rok 1912 se zdá být pro popcorn zlomový – poprvé se začal prodávat jako pochoutka ke sledování filmů v kinosálech.

*Stále málo Američanů pije **red bull**.*

(Rudý býk na závodní dráze, Týden 8. 11. 2004)

Red Bull, synonymum energetického nápoje, se vyrábí v Rakousku. Název pochází z thajského pojmenování podobného nápoje Krating Daend, který byl přeložen do angličtiny jako red bull.

*Samotný britský premiér Tony Blair varoval národ před **binge-drinking**, rostoucím užíváním alkoholu, který označil za „novou britskou nemoc.“*

*Původní název pro pivo je „**ale**“. Dnes se tak nazývají všechna světlá piva a název **beer** je určen černým pivům, ležákům, **stoutům** a **porterům**.*

(Moderní svět krkavců Toweru, Exportér 8. 10. 2004)

Pod anglicismy stout a porter se skrývají jména oblíbených druhů anglických piv. První byl

uvařen porter, z něho se později začalo vyrábět pivo stout, které je tmavší a také silnější než porter.

*Litrovou láhev kvalitní **whisky** už seženete od dvou set korun, **gin** je ještě o třicet korun levnější.*

(Na budvar do Andorry!, Sport 31. 3. 2005)

*Když smutečním hostům došlo pivo, **whisku** mu sebrali.*

(Zvrhlik číslo jedna, Mladý svět 13/2005)

Název whisky se vyvinul z galského spojení uisge beatha, v překladu voda života. Whisky, původně skotská pálenka vyráběná z ječných zápar, se rozšířila do celého světa. Existují dvě pravopisné podoby jména tohoto alkoholického nápoje. Whisky je značka užívaná ve Skotsku, v Kanadě a Japonsku, naproti tomu whiskey se „uchytil“ v Irsku a USA.

Gin, pálenka vyráběná z jalovcových bobulí, se zrodil v Nizozemsku v průběhu 17. století. Zasloužil se o to Franciscus Sylvius, povoláním fyzik. Po sesazení krále Jakuba II. z trůnu a dosazení Viléma a Marie se v Anglii dostali k moci Nizozemci. V anglických dějinách se tato událost označuje jako The Glorious Revolution. Nápoj, známý jako jenever, se dostal spolu s novými nástupci na trůn i do Anglie.

*Jestliže si celý svět pochutnává na anglické snídani složené ze smažených vajec, slaniny, párků a kávy, Britové chroupají k snídani cereálie, **toasty** a pijí pomerančový **džus**.*

*V Británii jsou rovněž populární nejružnější koláče a **pudinky**.*

*V Británii byl vymyšlen recept na **worcesterovou omáčku**.*

(Servis – Business travel, Exportér 8. 10. 2004)

Po pojmem pudink se v angličtině skrývají dva druhy pokrmů. Jednak tradiční anglické jídlo, jenž může být podle přísad různého druhu – zeleninové, masové, ale i např. ovocné, jednak pokrm z pudinkového prášku, který se rozmíchá v mléce a dále vaří, až má pevnou konzistenci. Anglický pravopis pudding byl postupně nahrazen českou formou pudink.

Známá worcesterská omáčka byla pojmenována podle Worcesteru, městu v západní Anglii, kde se mimo jiné vyrábí i světoznámý porcelán. Čeština se při výslovnosti držela anglického pravopisu. Nereflektovala správnou výslovnost [wustə].

Potkáváme několik Filipových přátel ze seriálu Rodinná pouta a z divadla, takže když ho dvou **koktejlech** opouštím, je celá společnost v nejlepším.

(Noční tah s inženýrem Málkem, Juicy březen 2005)

Koktejl, z anglického cocktail, tedy kohoutí ocas, je pojmenování pro míchaný nápoj. Vysvětlení, že se jedná o nápoj pestrý jako kohoutí ocas, není zřejmě správné. Vědci se přiklání k jinému výkladu. V angličtině se pod slovem cocktail skrývá i označení neplnokrevného koně s přistřiženým ocasem, odtud se tedy možná význam bastard, kříženec, přenesl na míchané nápoje. Stalo se ve Spojených státech amerických kolem roku 1800.

XIII. Hybridní složeniny⁸⁾

Počet hybridních kompozit se v poslední době výrazně zvýšil. Autor článku Hybridní složeniny s prvním komponentem cizího původu a vývoj společnosti (Český jazyk a literatura, 2003 – 2004) Patrik Mitter se domnívá, že hlavní příčinou tohoto trendu je snaha o ekonomii pojmenování, vliv cizích jazyků a flexivnější charakter složenin v rámci věty. Zároveň upozorňuje na fakt, že nejvíce hybridních kompozit se v české slovní zásobě objevilo po roce 1989, zmiňuje souvislost se společenskými změnami, a to v oblasti výpočetní techniky, komunikace, komerční zábavy, módy, sportu, reklamy, ale i v oblasti sexu, pornografie a drog.

1. Složeniny se super-

Výraz super- (z lat.) má ve složeninách význam větší než, nadřazený, nejvyšší apod. V angličtině bylo vytvořeno několik hybridních slov s počátečním komponentem super-, která byla postupně přejata i do češtiny. Sledovaná periodika nabídla následující složeniny: superstar, supermarket, superman, superbowl, supertým a superwelterový.

Herman, jenž seděl v porotě soutěže Česko hledá SuperStar, už začíná další byznys.

(Nenasytý Ted Rogers, Týden 27. 9. 2004)

„Jako před porotci soutěže Česko hledá SuperStar před vámi defilovala celá jedna

8) V této části diplomové práce bude pozornost zaměřena zejména na hybridní slova, která obsahují alespoň v jedné části výraz původem z angličtiny. V češtině se však, podle excerpovaného materiálu, objevuje i řada složenin s počátečním latinským ex-, překládaným jako bývalý, v nichž se sice anglicismus nenachází, ale jsou zajímavé svým složením. Navíc předpona ex- se v angličtině také hojně vyskytuje.

Zejména s vyhláškami mají na ministerstvu velkou potíž. Po sporném zákazu prodeje prezervativů v supermarketech se nyní dočkalo ostudného konce další rozhodnutí exministryně Marie Součkové.

(Permanentní revoluce, Týden 27. 9. 2004)

Těžko by vám váš expřítel zavolal, že se žení, ale v rámci hromadné esemesky vás o tom informuje klidně.

(Moderní vrazi vztahů, Juicy březen 2005)

Exmistr světa zůstal v neděli čtvrtý.

(Extraliga ve stopě, Sport magazín 11. 3. 2005)

Bushova návštěva Evropy byla dobrá show, řekl exdiplomat USA.

(Mají se rádi, nemají se rádi ..., Týden 28. 2. 2005)

Z exholky manželka.

(Gwen Steffani – stydlivá rebelka, Juicy duben 2005)

Expremiér se několikrát přiznal, že se Špidlou udělal chybu.

(Muž, který se směje, Týden 22. 11. 2004)

Když expremiér José María Aznar (51) přednesl na washingtonské katolické georgetownské univerzitě, kam se uchýlil jako hostující profesor, své pojetí světa ohroženého terorismem, vysloužil si od komentátorů nálepku většího „bushisty“ než sám Bush.

(Revoluce na jihu Evropy, Týden 11. 10. 2004)

generace mladých lidí se svou hudbou. Jak byste ji popsal?“

(rubrika Osmý den, Reflex 2. 12. 2004)

***Superstar** mezi dýdžeji, technotitán, pionýr raveové kultury, undergroundová ikona prodávající miliony desek.*

(Nejsem Američan, ale Newyorčan, 28. 2. 2005)

*Kariéra hokejové **superstar** Jaromíra Jágra je vyšperkovaná ziskem nejceněnějších trofejí – má dva prsteny za zisk Stanley Cupu, pětkrát získal Art Ross Trophy pro nejlepšího hráče kanadského bodování NHL, na krk mu pověsili zlatou medaili z „turnaje století“ na olympiádě v Nagamu...*

(Ceny s nevyčíslitelnou cenou, Sport magazín 23. 7. 2004)

*Zejména s vyhláškami mají na ministerstvu velkou potíž. Po sporném zákazu prodeje prezervativů v **supermarketech** se nyní dočkalo ostudného konce další rozhodnutí exministrny Marie Součkové.*

(Permanentní revoluce, Týden 27. 9. 2004)

*Ladislav Knap provozuje v desetitisícové Nové Pace obchod s potravinami a diskontní **supermarket** by jej existenčně ohrozil.*

(David porazil Goliáše, Týden 25. 10. 2004)

*„Například yomango. Lidé vcházejí do velkých **supermarketů** a nadnárodních řetězců a vlastně kradou. Potom se udělá velká večeře pro bezdomovce či uprchlíky,“ přibližuje své anarchistické ideály.*

(Jarmark levice, Týden 8. 11. 2004)

*„O osmnáct let později, když jsem odcházel a založil si poté vlastní poradenskou firmu, ve společnosti pracovalo o šest lidí méně,“ pozastavuje se nad tím, že pokud dříve byli hojnými odběrateli menší živnostníci z corner shops, nyní už většinu produkce kupují velké a mocné **supermarkety**.*

(Moderní svět krkavců Toweru, Exportér 8. 10. 2004)

*Největší roli při nárůstu karetních zákazníků ovšem zřejmě sehrají praktické nadstandardní služby; Češi zatím čekají například na cashback, tedy vybírání peněz u pokladny třeba v **supermarketu**.*

(Život s kouskem plastu, Týden 28. 2. 2005)

*Ideální představitel filmového **Supermana** se výrazně zapsal do povědomí rovněž jako*

muž, který po úrazu strávil devět let na vozičku a do poslední chvíle s postižením směle bojoval.

(Superman se nevzdává, Týden 18. 10. 2004)

*Jistěže jsou tyto postavy obdařeny vlastnostmi, které hraničí až se **supermanstvím** (daly by se charakterizovat jako hrdinové akčních filmů oddaných buddhismu a marihuaně), základ však mívají shodný a podezřele podobný povaze spisovatele.*

(Občané všech zemí, uvolněte se!, Týden 29. 3. 2005)

čl. **Superbowl** v klidu. S McCartneym

(Hospodářské noviny, 24. 11. 2004)

*„Kdepak, zatím nejsme **supertým** jako AC Milán,“ snaží se zůstat na zemi Deco, brazilský Portugalec.*

(Barca znovu vzkvétá, Sport magazín 28. 1. 2005)

*Do **superwelterové** váhy (69, 8 kg) potřeboval shodit pět kilo.*

(V Americe jsou taky plácačky, Sport magazín, 30. 7. 2004)

Přídavné jméno welterový, i s možným českým pravopisem velterový, pochází ze sportovní terminologie a označuje se jím kategorie boxerů do 67 kg, v případě zápasníků do 78 kg.

V českém jazyce je i řada hybridních slov, ve kterých se objevuje latinský výraz super- v kombinaci se slovy z jiných jazyků, konkrétně z francouzštiny a italštiny.

*Touží poznat ruský dril, jinou letoru spoluhráčů. Nezastíral ani, že lákadlem jsou peníze. Jedním dechem ale dodává, že pokud se nerozjede NHL, bude se hrát v **superlize** nejlepší hokej.*

(Tvář měsíce – Jaromír Jágr, Stadion listopad 2004)

Latinský výraz pro něco nadřazeného (super-) se ve složenině superliga spojilo s italským slovem liga, které pojmenovává dlouhodobou, zpravidla roční vrcholovou soutěž družstev určitého sportovního odvětví.

*Německá **supermodelka** Heidi Klumová (31) ne webových stránkách oznámila, že se snoubencem, černošským zpěvákem Henry „Sealem“ Samuelem, čeká dítě.*

(Těhotná Heidi radí o superkariéře, Týden 29. 3. 2005)

V hybridním slově supermodelka došlo ke spojení řeckého výrazu super- a původem italského slova modelka.

*S železnou pravidelností přesně deset minut před půl šestou začíná první aukce tuňáků. Mimika a hlasová kreace tuto, který v **supermoderním** Japonsku poskakuje na jakési staříčké dřevěné tribunce, mohou laikovi připadat směšně.*

(Štvanice na zlatou rybkou, Týden 11. 10. 2004)

Francouzština obohatila český jazyk o přídavné jméno moderní. V kombinaci s lat. výrazem super- vzniká další hybridní slovo.

Excerpovaný materiál přinesl i tři hybridní slova, v jejichž druhé části je obsaženo slovo českého původu.

*Andorrští amatéři se prostě při vši úctě nemohli s českými hvězdami měřit. Muší váha totiž na **supertěžkou** nestačí.*

(Rozhodne až podzim, Sport 31. 3. 2005)

*Tato olympiáda se možná zapíše do historie jako „nejbobulovatější“. Dopingoví hříšníci se množí a aby nechyběly velké ryby, těsně před zahájením přibýly na seznam **superhvězdy**: řeční sprinteři Kenteris a Tanuová, kteří se nedostavili na odběr vzorků.*

(Olympijská abeceda, Sport magazín 20. 8. 2004)

*Žádný rekreační výklus, ale **supernáročná** trať.*

(S giganty Ria, Sport magazín 20. 8. 2004)

2. Složeniny s hyper-

Podobného významu jako latinský výraz super nabývá i slovo řeckého původu hyper, tedy nad-, přes- a nadřazený.

*Boom **hypermarketů** v České republice pokračuje.*

(Česko se stalo zemí hypermarketů, Lidové noviny 18. 3. 2005)

*Již v těchto dnech rozjíždějí **hypermarkety** svou předvánoční kampaň.*

(Do hypermarketů přišly Vánoce, Lidové noviny 5. 10. 2004)

*„Ukradnout v bance milion je snazší než vzít krabičku kondomů v **hypermarketu**,“ tvrdí*

reportér.

(Slovensko: návrat zbojníků, Týden 25. 10. 2004)

Zatímco slovo hypermarket pochází z angličtiny, přídavné jméno hypertextový vzniklo spojením slova řeckého (hyper-) a latinského (text).

*Texty jsou doplněny množstvím ilustračních obrázků a **hypertextových** odkazů na vysvětlení souvisejících pojmů, představením největších osobností dané oblasti fyziky a další zajímavosti.*

(Co se měří teploměrem, Počítač pro každého 22/2004)

3. Složeniny s mega-

Složeniny s řeckým výrazem mega-, popř. megalo-, značí něco nadměrně velkého. V následujících čtyřech příkladech je druhá složka vždy anglického původu.

*S podporou postkomunistické vlády Multigroup, později přejmenovaný na MG Corporation, vyrostl z ničeho bulharský vůdčí **megakoncernu**, jehož tržby dosahovaly dvou miliard dolarů.*

(Nejbohatší bulharská vdova, Týden 25. 10. 2004)

*A tak se objevila dnes už legendární tvář zpívající panenské **megastar**, která Britney Spears provázela od vydání jejího debutu v březnu 1999.*

(Britney Spears nic nešvindluje, Music 12/2004)

*Spektrum hudebních odstínů narůstá i z jiného důvodu: Internet nabízí mnohem větší výběr hudby než kamenný **megastore**.*

(Český muzikant v globální tlačenici, Reflex 3. 3. 2005)

*Chelsea je **megaklub**, má vlastní rádio a televizní stanici, hráči se musejí účastnit mnoha akcí.*

(rozhovor s českým brankářem Petrem Čechem, Týden 1. 11. 2004)

*Nevalné sportovní výsledky, špatné nákupy posil a **megalomanské** plány prezidenta klubu lámou Borussii Dortmund.*

(Borussia se potácí na hranici krachu, Lidové noviny 5. 10. 2004)

4. Složeniny se sexy-

Nesklonné přídavné jméno sexy pochází z angličtiny a vykládá se jako sexuálně působivý, vyvolávající přitažlivost.

Roku 1964 začíná být americký filmový trh nahotou přesycen a Meyer režiruje první akční sexysnímek.

Meyer však zůstal po celý život věrný „soft sexyfilmům“, tedy opusům, v nichž se sexuální aktivita pouze markýruje.

Jeho humor zůstává ovšem záměrně prostý až primitivní: natáčí přímočaře agresivní sexyfantazie, ve kterých mohou prostomyslní puritánští Američané objevit svá tajná přání a sny.

(Od koncentráků k velkým nádrům, Týden 22. 11. 2004)

XIV. Zastoupení anglicismů ve slovnících

Česká slovní zásoba se rozšiřuje velmi rychle, takže není ani možné zaznamenat všechny změny. Vznikají pojmenování nových skutečností, nová slova, zvláště z odborné terminologie, nové odvozeniny a nová spojení slov. Některé z těchto výrazů ve slovní zásobě zakotví, stanou se její pevnou součástí. Avšak některá slova se do obecného povědomí nikdy nedostanou, často i z toho důvodu, že se v jejich případě jedná o autorské novotvary. Proti obohacování slovní zásoby stojí druhá tendence, kdy dochází k zužování lexika. Mnoho slov totiž postupně zastarává a časem ustupuje. Z toho důvodu potřebuje každá nová generace svůj slovník, který by představil současnou podobu slovní zásoby. Takový soupis slov je velmi potřebný a důležitý, protože nabízí lidem možnost lépe se vyjadřovat a lépe formulovat myšlenky. Navíc slouží také k tomu, že si lidé mohou uvědomit proměnlivost vztahů mezi myšlenkami a slovy.

Dnešní generace může čerpat z několika slovníků popisujících slovní zásobu. Minulé století nabídlo např. Příruční slovník jazyka českého (1935 – 1957), který čerpal z jazyka spisovatelů let 1880 – 1935. Přestože se původně předpokládal menší rozsah tohoto slovníku, nakonec vzniklo devět svazků. Celá šedesátá léta se pracovalo na Slovníku spisovného jazyka českého, který se při zpracovávání nechal inspirovat svým „předchůdcem“. Snaží se podat obraz současného spisovného jazyka, k tomu objasňuje i slova ve spisovném jazyce málo užívaná a spojení zastaralá, místní nebo zájmová. Dalším slovníkem, který se věnuje české slovní zásobě, je Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost (poslední vydání z roku 2001). Zakládá se na materiálu od roku 1945, neobsahuje tedy slova ze starší české literatury. Tento slovník je zaměřen na běžnou slovní zásobu s přihlédnutím k základním odborným výrazům.

Slovní zásobu, která má svůj původ v cizím prostředí, popisují slovníky cizích slov. Jedním z nich je Akademický slovník cizích slov (1995). Řadí se mezi výkladové slovníky podávající přehled téměř 100 000 významů dnes užívaných slov. Jelikož obsahuje slova cizího původu, přináší informace o pravopisu a výslovnosti, o tom, z kterého jazyku bylo slovo přejato, jaká je jeho slovnědruhov a tvaroslovná platnost. Přehled cizích výrazů v češtině přiblížil i Lumír Klimeš ve Slovníku cizích slov (1995). Na rozdíl od prvně jmenovaného slovníku cizích slov tu až na výjimky není uváděna etymologie slov.

Slova vznikající a užívaná v hlavních komunikačních oblastech současné spisovné češtiny (v publicistice, administrativě, terminologii, umění a v oblasti běžného dorozumívání) v sobě zahrnují slovníky neologismů. První z nich, který vyšel v roce 1995,

zaznamenal jednotky nově vzniklé, jednotky, u nichž došlo k posunu v komunikační, resp. stylové platnosti, a to v letech 1985 - 1995. Vydání druhého dílu si vyžádaly významné změny ve slovní zásobě v následujícím období (1996-2002). V popředí stojí rozsáhlé přejímání slov z angličtiny, přechod slov z jedné vrstvy jazyka do druhé a možnost dalšího tvoření (zejména odvozováním). Doplnkem k těmto slovníkům je drobná publikace Co ve slovnících nenajdete (1994).

Jednou ze základních charakteristik slovní zásoby je její proměnlivost, kterou odráží i výše zmíněné slovníky. Jaké zastoupení v těchto slovnících mají anglicismy, bude tématem dalších řádek. Do porovnání nebyl zařazen Příruční slovník jazyka českého, a to z toho důvodu, že jím zpracovaná slovní zásoba dnes už není tolik aktuální. Množství anglicismů ve slovnících bylo porovnáváno v náhodně zvoleném písmenu, kterým se stalo písmeno „D“.

1. Slovník spisovného jazyka českého (1989)

Slovník spisovného jazyka českého obsahuje 4 390 slov začínajících písmenem „D“. Spočítána byla heslová slova, tedy polotučně vytištěné výrazy uspořádané podle abecedy. Z tohoto počtu slov je asi 84 % domácího původu. Největší zastoupení mezi slovy, která se do češtiny dostala z cizích jazyků, měla ta z latiny, následovaly je výrazy z řečtiny a francouzštiny. Počet slov z ostatních jazyků není příliš výrazný, za zmínku snad jen stojí slova přejatá z němčiny, italštiny a jiných, v češtině spíše exotických jazyků (př. perština a arabština). Slova původem z angličtiny, začínajících na písmeno „D“, nebylo ve slovníku ani 1 %, což odpovídá 43 slovům (např. dabing, doping, drink, drive, džentlmen, digger ad.).

2. Akademický slovník cizích slov (1995)

Tento slovník cizích slov si dal za úkol představit a stručně vysvětlit každé heslové slovo, tzn. podat informace o pravopisu, výslovnosti, tvarech, původu, frekvenčním a stylovém charakteru slova, dobovém zařazení atd.

Pod písmenem „D“ je ve slovníku seřazeno 2 345 hesel, z nichž 127 má svůj původ v angličtině. Téměř 1/3 z více než dvou tisíc slov tvoří výrazy z latiny. Následují je slova z řeckého jazyka. V menší míře jsou zastoupeny ostatní jazyky, např. z francouzštiny pochází necelých 8 % slov, která mají na začátku písmeno „D“.

3. Slovník cizích slov (1995)

V Předmluvě slovníku autor píše, že rukopis prvního vydání připravoval už v 70. letech 20. století (1973 – 1979). Od té doby se slovník dočkal několika vydání, to z roku 1995 je už v pořadí páté.

Lumír Klimeš pod písmenem „D“ nashromáždil 1 156 hesel. Nejvíce slov je latinského původu (asi 27 %), následují je výrazy přejaté z řečtiny (přibližně 12 %). Anglických slov začínajících na „D“ je 62 (něco málo přes 5 %). Významně jsou zastoupena ještě slova původem z francouzštiny, italštiny a dalších jazyků (např. z němčiny, ruštiny, ale i švédštiny, turečtiny a arabštiny).

4. Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost (2001)

Celkový počet slov na „D“ v tomto slovníku je 1 144, z toho v 857 případech se jedná o slova domácího původu (téměř 75 %). Zbývajícím 287 slovům cizího původu dominují opět výrazy pocházející z latiny (necelých 36 %). Dalším významným zdrojem se pro češtinu v písmenu „D“ stala řečtina (přes 17 %), následována výrazy z francouzštiny (19 %), italštiny (téměř 5 %) a dalších jazyků (malajština, japonština, turečtina apod.). Angličtina by v pomyslném žebříčku obsadila čtvrté místo s více než 11 %.

5. Slovník neologizmů (1998) a Slovník neologizmů 2 (2004)

Zatímco v prvním díle slovníku neologizmů je slov začínajících písmenem „D“ 248, v druhém díle se počet nových slov zvýšil na 273 výrazů. S druhým pokračováním Slovníku neologizmů byl počet anglicismů téměř pětkrát vyšší. Obě publikace sdružují výrazy, které vznikají a užívají se v hlavních komunikačních sférách současné spisovné češtiny (v publicistice, odborném vyjadřování, administrativě a ve sféře běžného dorozumívání). Slovník neologizmů 2 čerpá z materiálu z let 1996 – 2002, kdy k mnohým neologismům byla dotvořena další nová odvozená slova. Navíc mnohé výrazy byly doplněny o nové významy. Zdroji se autorům staly noviny a časopisy, přičemž v úvahu byla brána sociolingvistická fakta, např. sledovanost novin a tematické zaměření na jednotlivé oblasti společenského života. Podkladem se částečně staly i mluvené projevy.

Závěr

Diplomová práce, jejíž hlavní náplní bylo představit, alespoň podle sledovaných deníků, časopisů a magazínů, současnou slovní zásobu z hlediska jejího doplňování o slova původem z angličtiny, potvrdila slova a prognózy mnoha jazykovědců, že angličtina jako světový jazyk má na český jazyk významný vliv, v několika posledních letech se totiž stala jeho největším zdrojem neologismů.

První třetina práce je zaměřena teoreticky. Představuje slovní zásobu jako celek, osvětluje některé termíny a popisuje rozdělení jednotlivých jazyků světa, a to podle různých kritérií. V další části se blíže zabývá způsoby obohacování slovní zásoby. Nakonec porovnává dva zcela odlišné jazyky – češtinu a angličtinu.

Praktická část, která vychází z teoretické části, upozorňuje a blíže se soustřeďuje na jednotlivé oblasti, v nichž se vyskytuje největší množství anglicismů. Potvrdilo se, že nejvíce anglicismů v českém lexiku je spojeno se sportovním názvoslovím. Tento fakt je dán dlouhou, už předválečnou tradicí přejímání anglické sportovní terminologie. Z tohoto důvodu je také řada slov už počeštěná, což se odráží v jejich pravopisu a výslovnosti. Nahrazování původních anglických pojmenování sportů se mezi sportovními novináři ať už tištěných, nebo elektronických médií příliš neujalo, dávají tak přednost volejbalu před odbíjenou, fotbalu před kopanou a basketbalu před košíkovou.

Původní pravopis a výslovnost si zachovávají slova, která obohatila počítačovou a internetovou terminologii. Proces začleňování do české slovní zásoby je někdy velmi dlouhý a je dán mnoha okolnostmi. Výrazy spojené s prací na počítači a internetu výrazně rozšířily českou slovní zásobu až po roce 1989, proto také většina z nich zůstává v originální podobě. V dalších podkapitolách je naznačeno, že pravopis nemusí být ještě ustálen, viz show business.

Angličtina – to jsou i slova zkratková a zkratky, jejichž uplatnění je i v češtině vyšší a vyšší, a to i přesto, že nejsou vždy průhledné. Dokazují to zejména zkratky z oblasti telekomunikací, např. ISDN. Zmíněna byla i hybridní slova, která tvoří nezanedbatelnou část anglických přímek. Základem se jim staly výrazy z latiny (super-), řečtiny (hyper-), ale i angličtiny (sexy-).

Závěr praktické části se věnuje zastoupení anglicismů ve vybraných českých slovnících. Ukazuje se, že neustálý příliv nových slov, nejen z angličtiny, si vyžaduje vytváření nových slovníků, jak to dokazují dvě publikace se soupisem neologismů v českém lexiku. Tyto slovníky nových slov vznikají jako dodatky k velkým, několika svazkovým, soupisům

českého lexika, které vzhledem k datu vydání nereflktují nejnovější přejímky.

Anglický vliv na češtinu lze předpokládat i do budoucnosti, a to zejména v oblasti technologií a komunikací. Stále více se však angličtina prosazuje i mezi mladými lidmi. Je to dáno jednak jejich koníčky (hudba, počítače apod.), jednak většími možnostmi přístupu k angličtině.

Prameny:

Akademický slovník cizích slov. Praha, Academia 1995

BOZDĚCHOVÁ, I.: *Jazyk počítačů*. In: Český jazyk na přelomu tisíciletí. Praha, Academia 1997

BOZDĚCHOVÁ, I.: *Vliv angličtiny na češtinu*. In: Český jazyk na přelomu tisíciletí. Praha, Academia 1997

Český jazyk pro střední školy. Praha, SPN 1995

DANEŠ, F.: *Situace a celkový stav dnešní češtiny*. In: Český jazyk na přelomu tisíciletí. Praha, Academia 1997

Encyklopedický slovník češtiny. Praha, Lidové noviny 2002

Encyklopedie jazyků Evropy. Praha 2002

FILIPEC, J. - ČERMÁK, F.: *Česká lexikologie*. Praha, Academia 1985

FILIPEC, J.: *Naše současná společnost, slovní zásoba a slovníky*. Naše řeč, 75, 1992

FLEGL, V.: *Malý průvodce olympijskými sporty*. Praha, Albatros, 1999

FRONEK, J.: *Anglicko-český slovník s nejnovějšími výrazy*. Praha, Leda 1996

GESTER, S.: *První empirická analýza recepce anglicismů v českém jazyce*. Olomouc, Univerzita Palackého 2001

HAIS, K. - HODEK, B.: *Velký anglicko-český slovník*. Praha, Academia 1991

HARNA, J. - FIŠER, R.: *Dějiny českých zemí*. Praha, Fortuna 1998

HAUSER, P.: *Nauka o slovní zásobě*. Praha, SPN 1980

HAVRÁNEK, B. - JEDLIČKA, A.: *Česká mluvnice*. Praha, SPN 1981

HEŘMANSKÝ, J.: *Moderní anglicko-český slovník sportovních výrazů*. Praha, Barrister & Principal 2003

KLIMEŠ, L.: *Slovník cizích slov*. Praha, SPN 1995

KRAUS, J.: *Jaká je čeština v letech devadesátých?* In: Český jazyk na přelomu tisíciletí.

Praha, Academia 1997

MITTER, P.: *Hybridní složeniny s prvním komponentem cizího původu a vývoj společnosti.*

Český jazyk a literatura, 2003 – 2004

Nová slova v češtině – Slovník neologizmů 2. Praha, Academia 2004

Nová slova v češtině – Slovník neologizmů. Praha, Academia 1998

Ottova encyklopedie. Praha, Ottovo nakladatelství 2004

POLDAUF, I.: *Velký česko-anglický slovník.* Čelákovice, WD Publications 1997

Pravidla českého pravopisu. Praha, Pansofia 1994

Příruční mluvnice češtiny. Brno, Lidové noviny 2000

ROSENBAUM, O.: *Anglicko-český slovník internetu.* Praha, Ivo Železný 1997

Slovník literárních směrů a skupin. Praha, Orbis 1977

Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost. Praha, Academia 2001

Slovník spisovného jazyka českého. Praha, Československá akademie věd 1989

SOCHOVÁ, Z. - POŠTOLKOVÁ, B.: *Co ve slovnících nenajdete.* Praha, Portál 1994

SVOBODOVÁ, D.: *Anglické výrazy v českém publicistickém stylu.* Naše řeč, 79, 1996, s. 99 – 102

ŠMILAUER, V.: *Nauka o českém jazyku.* Praha, SPN 1972

Velká ilustrovaná rodinná encyklopedie. Praha, Ikar 1996

Všeobecná encyklopedie. Praha, Diderot 1999

www.wikipedia.com

www.zkratky.cz

www.zkratky.net

PŘÍLOHA

Přehled deníků a časopisů:

@magazín

Blesk magazín

Cosmopolitan

Českobudějovické listy

Exportér

F1 Racing

Hospodářské noviny

In magazín

Juicy

Katka

Lidové noviny

Mladá fronta Dnes

Mladý svět

Mobilní zábava Yop!

Music

Počítač pro každého

Premiere

Profit

Reflex

Sport

Sport magazín

Stadion

Story

Top dívky

Top víkend magazín

TV Duel

Týden

Víkend

Yellow

LIDOVÉ NOVINY

Hokejový horor

Okamžiky hrůzy zažil český obránce Detroitu Jiří Fischer. Zkolaboval během zápasu v NHL. Svůj boj o život nakonec vyhrál. **Strany 22 a 24**

Kolik stojí auto u sousedů

Ráj pro motoristy je na Slovensku **Příloha AUTO**

STŘEDA 23. LISTOPADU 2005

NEZÁVISLÝ DENÍK ZALOŽENÝ 1993

CENA 10 Kč (Předplatné 9,50 Kč*)

VĚDA

Soukromě na Měsíc
Kalifornská firma Space Dev připravuje soukromé expedice na Měsíc. Budou stát 10 miliard USD, tedy jen zlomek ceny, jakou nabízí NASA. **strana 17**

DOMOV
Včera schválená novela církevního zákona asi skončí u ústavního soudu. Její kritici tvrdí, že omezuje náboženskou svobodu. **strana 4**

BÝZNYS
Antimonopolní úřad začíná prošetřovat sporný tendr na vybírání mýtného v ČR. **strana 13**

KULTURA
Rekordní tržby zaznamenal ve světě čtvrtý díl filmové série o Harrym Potterovi. Do Česka přijde 1. prosince. **strana 18**

ÚHEL POHLEDU

JÍŘÍ PAROUBEK
předseda vlády ČR

Můj čtenářský zážitek ze sobotních LN

Sociální demokracie se - podle průzkumů veřejného mínění - přibližila na dostek ODS. A nejen to. Být volby do sněmovny nyní, nezískaly by ODS a KDU-ČSL společně většinu v nové Poslanecké sněmovně. Ostatně nemají ji ani v té dosavadní. Tedy, žádná změna.

A tak některé sdělovací prostředky obratem přelý do celkem běžných politických útoků vůči mě osobě k běsnění. Až mám někdy strach o duševní zdraví takto umanutých novinářských linoků. Na stránkách Lidových novin ze soboty 19. listopadu mi tohohle odhodili zbytek slávnosti.

A tak jsem se v článku „Ten člověk je tůňka, říká premiér o agentovi StB“ dozvěděl, že se snažím „zaplnit dalšího známého, který se (mně) stal nepohodlným“. Prý proto, že je agentem StB. A Lidové noviny v článku píší o druhém mém známém, který má údajně tenzý problém. Jako pokrok vidím, že se ani fanzistický Lidové noviny nesaží sdělit veřejnosti, že mě vlastně řídí bývalý agent StB.

Pokračování na straně 10

LIDOVÉ NOVINY ročník 111, číslo 273
tiskárna: Město, ul. 40, 115 00 Praha 1, ČR
Slovo číslo 15 34 (Slovo číslo 250 SPN (Běhoun) 1 200)

PŘEDPLATNÉ 800 912 912
*přímé předplatné za dobrou věc při neúčasti tiskárny platby
Navštivte nové www.lidovky.cz

První žena v čele Německa. Pováleční (započítá) němečtí kancléři (shora odleva): Konrad Adenauer, Ludwig Erhard, Kurt Georg Kiesinger, Willy Brandt, Helmut Schmidt, Helmut Kohl, Gerhard Schröder a Angela Merkelová. Foto: ČTK/AP

Německo má kancléřku

Vláda Angely Merkelové není příliš stabilní, ukázalo včerejší hlasování v Bundestagu

LUBOŠ PALATA

BERLÍN/PRAHA Během posledních čtyřiceti let nebyl spolkový kancléř zvolen tak velkou většinou jako včera. Po úspěšném hlasování v Bundestagu, dolní komoře německého parlamentu, se definitivně stala první ženou v tomto úřadě v německých dějinách jednapadesátiletá Angela Merkelová.

Přesto včerejšek opět připomněl, že vláda velké koalice, do jejíhož čela se Merkelová, šéfkyně německých křesťanských demokratů, postavila, je křehkou konstrukcí, která nemusí vydržet čtyři příští roky.

Merkelová dostala 397 z 612 hlasů. To je nejsilnější většina od doby kancléře Kurta Georga Kiesingera, který stál v polovině 60. let v čele tehdejší velké koalice.

Znepokojení ale vyvolala více než padesátka poslanců, kteří s největší pravděpodobností patřili k sociální demokracii (SPD). Ti se při včerejším hlasování postavili proti velké koalici, které je SPD součástí.

„Je to nestabilní vláda,“ komentoval odpor téměř třetiny poslanců sociální demokracie šéf opozičních liberálů Guido Westerwelle.

Přestavitele velké vládní koalice, uzavřené mezi CDU/CSU a SPD však nikdo nepodporu pro Merkelovou bagatelizovali.

„Já myslím, že můžeme počítat s jistou většinou, a to po celé čtyři roky,“ prohlásil například generální sekretář sociální demokracie Hubertus Heil. Šéf poslanecké frakce SPD Peter Stöckhoff hovořil o „společném začátku“.

Angela Merkelová Foto: ČTK/AP

Ještě před hlasováním přitom mluvili lidé sociálních demokratů o tom, že minimálně 400 hlasů má Merkelová jistých.

Podobně komentovali nejistou podporu vlády představitelé CDU/CSU. „Kancléř ještě nikdy nedostal všechny hlasy vládní koalice, Konradem Adenauerem popsané a Gerhardem Schröderem končící,“ řekl premiér Severního Porýní-Vestfálska Jürgen Rüttgers.

Mnozí ale vidí v síle odporu levicového křídla uvnitř SPD, který byl už po exkancleře Schröderu důvodem k předčasným volbám, velký problém. „Výsledek hlasování je horší než takový, který by bylo možné označit za výraz důvěry,“ zhodnotil hlasování politolog Thomas Jäger.

Pokračování na straně 3

Český hokejista v NHL při zápase bojoval o život

DETROIT/PRAHA Už během první třetiny musel být ukončen včerejší zápas NHL mezi Detroitem a Nashvillem.

Na střídače Detroitu totiž zkolaboval český obránce Jiří Fischer. Pěťadvacetiletému mistru světa z posledního šampionátu ve Vlně selhalo srdce.

Čelý klub prožil dvanáct opravdu zlých hodin. Proto jsem rád, že mohu přinést dobrou zprávu. Jiřími se daří stále lépe a lépe,“ oznámil na včerejší tiskové konferenci generální manažer Detroitu Ken Holland. Obránce už v té době komunikoval se svou rodinou i spolihrači. Pod dohledem lékařů stráví dva dny v nemocnici a absoluuje řadu vyšetření.

„Podle všech dostupných informací se dáva rychle dohodnout,“ řekl trenér Detroitu Mike Babcock. „Byl to však pro nás všechny obrovský zážitek. Jeho srdce najednou přestalo bít,“ popisoval kouč.

Lékaři zatím nejzjistili příčinu Fischerových potíží. „Tedy nemá cenu spekulovat. Kdy bude schopen nastoupit, se v podobné sestavě mohli vydat na další domovní prohlídku u osoby podezřelé z nejzávažnější trestné činnosti. „Jsem vrácen do služby, takže se na ně v plné míře vztahují všechny povinnosti a musí splnit všechny rozkazy nadřízených,“ re-

agovala Pinková na dotaz, zda by Spítalský a jeho tým mohli opět podniknout prohlídku, podobnou akci ve vile Radovana Krejčího.

Právě kvůli jeho neměnnému odchodu z domu rezignoval policieji prezident Jiří Kolář, šéf protikorpční služby a jeho náměstek.

Premiér Jiří Paroubek po Krejčího úniku prohlásil, že policisté, kteří ho nechali utéct, musí z policie odejít, anebo „šlapat chodník“.

Tedy stát se řadovými počítáčkami. „Já nemohu přehazovat policii z jednoho úřadu do druhého. To je věc ředitelů úřadů. Nyní probíhá výběrové řízení, bude jmenován nový ředitel protikorpční služby a ten si tam určitě udělá pořádek,“ hodnotí situaci ministr vnitra František Bublan.

Pokračování na straně 4

Policisté, kterým utekl Krejčíř, zůstali ve službě

PETR KOLÁŘ

PRAHA Policisté, kterým v červnu při domovní prohlídce utekl miliardář Radovan Krejčíř, i nadále slouží v elitní protikorpční službě. A to včetně velitele zásahu Jana Spítalského, který je trestně stíhán za pochybení při prohlídce Krejčířovy domácnosti vily.

Ačkoli si desítky zmíněných policistů před časem sěžovaly, že je velitelé ignorují, podle mluvčí protikorpční služby Jany Pinkové je stále teoreticky možné, že by se v podobné sestavě mohli vydat na další domovní prohlídku u osoby podezřelé z nejzávažnější trestné činnosti. „Jsem vrácen do služby, takže se na ně v plné míře vztahují všechny povinnosti a musí splnit všechny rozkazy nadřízených,“ re-

agovala Pinková na dotaz, zda by Spítalský a jeho tým mohli opět podniknout prohlídku, podobnou akci ve vile Radovana Krejčího.

Právě kvůli jeho neměnnému odchodu z domu rezignoval policieji prezident Jiří Kolář, šéf protikorpční služby a jeho náměstek.

Premiér Jiří Paroubek po Krejčího úniku prohlásil, že policisté, kteří ho nechali utéct, musí z policie odejít, anebo „šlapat chodník“.

Tedy stát se řadovými počítáčkami. „Já nemohu přehazovat policii z jednoho úřadu do druhého. To je věc ředitelů úřadů. Nyní probíhá výběrové řízení, bude jmenován nový ředitel protikorpční služby a ten si tam určitě udělá pořádek,“ hodnotí situaci ministr vnitra František Bublan.

Pokračování na straně 4

Bush prý chtěl zničit Al-Džazíru

LONDÝN

Katarská televize Al-Džazíra se měla stát terčem amerického bombardování. Tuto informaci včera přinesl britský bulvární deník Daily Mirror s odvoláním na utajený přepis rozhovoru amerického prezidenta Busha a britského premiéra Blaira.

Podle Daily Mirror měl Tony Blair útok na Al-Džazíru Bushovi rozmlouvat s tím, že by to ve světě způsobilo vlnu odporu. Nejméně jeden zdroj listu řekl, že Bush svá slova o bombardování televize myslel pouze „v legraci“. Jiný citovaný zdroj ale mluví o „americké válce s národem“.

Bývalý britský ministr obrany v Blairově kabinetu Peter Kilfoyle dal najevo, že premiéra požádá o zveřejnění inkriminovaného dokumentu.

Spojení státy televizi Al-Džazíru kritizují již delší dobu. Bush stánci například odsoudil za „návistnou propagandu, jež plní muslimský svět“. Šéf Pentagonu Donald Rumsfeld šel v kritice ještě dál: „Al-Džazíra nám v arabském světě ubližuje. Kvalita jejich zpravodajů je hanobná.“

Více na straně 7

SLOUPEK LN

Kdo je na světě nejnovější?

MARTIN ZVĚŘINA

Oblíbení demokraté představili svou Černou knihu hříchů ČSSD. V ní se pokusili shrnout všechna pochybení nejsilnější vládní strany. O tom, že se alespoň zčásti trefili, svědčí reakce premiéra Paroubka, který text, jenž nečetl, označil za blábol. Minimálně tím potvrdil, že jeho styl je - jak jej líčí ODS - demagogický a hrubý.

Problém černé knihy naprosto mimoděk odhalil při včerejší prezentaci místopředseda ODS Ivan Langer. A to když mluvil o tom, že Jiří Paroubek se snaží vzbužovat dojem, že „je někdo nový“ a „stará ČSSD“ s ním nemá nic společného. Právě tohle je přece největší potíže ODS. Ta se dnes tváří, jako by se vlničky její představitelé zrodily po volbách v roce 2002.

ODS dnes ani tak nesoupeří o programové otázky, vždyť demagogické sliby ČSSD snad ani programem nejsou. Jenže vedle programu potřebuje každá politická strana i věrohodnost. A té se ODS zřejmě nedostává.

Právě lidé, jímž jsou typové Ivan Langer či Vlastimil Tlustý, jakkoli jsou legitimními představiteli své strany, reprezentují především „starou ODS“ Lajosa Běse a opoziční snulovky. A taková ODS bude vždy pro mnohé jen útočištěm před ještě horší ČSSD.

Čtěte ODS sepsala hříchy vlády strana 2

Ukázka způsobu komunikace v internetových diskuzích.

*Vzal mě do **plexu**, vyladil **seating**, dokonce si uvědomil debžotost **popcornu** a naservíroval **cinemaxfastfood** jako **cinhermák** smaženej. Dostal mě. Má stejnej **view** na svět. Sním teď o tom, že jsem jako paštička, typanka, masérka, **today** kost a on můj hustec. **Cosmoboy Fantastic!** Chci se stát **rebelkou** a být hustým doplňkem nějakého **cosmo rebela**. Jsem sice trošku starší ročník – cítím, že u **cosmoboyů** je každá kost staršího jaru než '80 studená mrtvola. Ale jdu do toho. Třeba mě neprokouknou. Plastické operace a elixíry mládí případně udělají své. Každopádně se začínám učit ten fascinující nověj **language**, dávám si pozor na rebelskou legerní výslovnost i při nákupu rohlíků a pořizuji si postupně široký výběr **férovejch imagedoplňků**. A každý den se vzdělávám na www.cosmoboy.cz, abych měla ten **rebelskej value** systém správně pod kůží.*

(Trand'áci jako lakmus, Reflex 17. 2. 2005)

V předcházejícím úryvku jsou výrazy původem z angličtiny vyznačeny tučným typem písma. Pro nezasvěceného čtenáře nebo člověka, který neovládá angličtinu, může být tento text nesrozumitelný. Některá slova se objevila už v předcházejícím výkladu (viz popcorn a fastfood). Další výrazy mají v češtině své ekvivalenty – místo seating by autorka mohla použít slovo sedadlo, view by se dalo nahradit českým slovem pohled a today je české dnes. Když se slečna nebo paní „začíná učit ten fascinující nověj language“, znamená to, že se pustila do studia nového jazyka.

Anglicismy v textu jsou znakem módnosti a způsobu komunikace určité skupiny mladých lidí, a to zejména na internetu. V poslední době se vyjadřování za pomoci angličtiny rozšířilo i na displeje mobilních telefonů.